

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study And Support Foundation

เริ่มด้วยความเข้าใจ

เล่ม ๑

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Dhamma Study And Support Foundation

เริ่มด้วยความเข้าใจ เล่ม ๑

สารบัญ

	หน้า
จุดตั้งต้น	๑
ปรมาัตถธรรม ๔	๔

จุดตั้งต้น

ศุกล การเริ่มต้นจริง ๆ เป็นอย่างไร

สุ. ที่จริงแล้วตั้งใจให้เป็นการสนทนาธรรม เพราะว่าแต่ละคนก็คงจะมีธรรมที่ได้เคยฟังมาแล้ว อยากจะทราบให้ชัดเจนในสิ่งที่เคยฟังมาแล้ว สำหรับเรื่องการตั้งต้น ขอให้ทราบว่า แค่ลองฟังวิทยุตามรายการที่มีข้างหลังหนังสือ ก็ถือเป็นการตั้งต้นได้ หรือว่าจะอ่านหนังสือธรรมเล่มไหนก็ได้ที่ได้รับไปแล้ว โดยเฉพาะเรื่องของปรมัตถธรรมสังเขป ถ้าสามารถมีเวลาที่จะอ่าน จะรู้ได้จริง ๆ ว่า นั่นเป็นตอนที่ตั้งต้น

เพราะฉะนั้นจุดตั้งต้น ก็คือ การฟังพระธรรม และไม่ใช่เพียงฟังเฉย ๆ ฟังแล้วก็พิจารณาหาเหตุผล เพราะเหตุว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนให้ผู้ฟังเกิดปัญญาของตนเอง เพราะเหตุว่า พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง และทรงมีพระมหากรุณาแสดงพระธรรมถึง 45 พรรษาตลอดพระชนม์ชีพ นับตั้งแต่วินาทีที่ได้ตรัสรู้แล้วได้เดินทางไปโปรดปัญจวัคคีย์

ชีวิตประจำวันของพระองค์ได้กระทำกิจ คือ แสดงธรรมในวันหนึ่ง ๆ หลายครั้ง อย่างพวกเราที่สนใจในธรรม ก็อาจจะรับฟังวิทยุตอนเช้าและตอนค่ำ แค่สองครั้ง แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าวันหนึ่ง ๆ เมื่อเสด็จบิณฑบาต บางที่ยังเข้านัก ก็เลยไปสนทนาธรรมกับผู้ที่จะเห็นควรที่จะได้สนทนาธรรมด้วย เพื่ออนุเคราะห์คนนั้นให้เข้าใจ เพราะพระองค์เป็นผู้ที่ไม่มีใครที่จะทำให้พระองค์ไม่สามารถที่จะอธิบาย หรือจะทำให้คนนั้นเกิดความเข้าใจผิดได้ ถ้ามีโอกาสได้ศึกษา ได้อ่านพระสูตร ก็จะได้เห็นได้ว่าการสนทนาระหว่างพระผู้มีพระภาคกับใครก็ตาม ทำให้บุคคลนั้นเริ่มมีความเห็นที่ถูกต้องขึ้น นี่เป็นก่อนเวลาที่บิณฑบาต

เพราะฉะนั้นก็จะเห็นได้จากตัวอย่างของการที่พระองค์ทรงอนุเคราะห์พุทธศาสนิกชนหรือใครก็ตามที่มีศรัทธา ให้เกิดปัญญา ไม่ใช่เพื่อให้เป็นอย่างอื่นเลย เพราะว่าทุกคนเกิดมาในโลกนี้ด้วยความไม่รู้ เพราะเหตุว่ายังไม่ใช้พระอรหันต์ ถ้าเป็นพระอรหันต์แล้วไม่เกิดอีก พระอรหันต์ คือ ผู้ที่ดับกิเลสหมด

เพราะฉะนั้นเราต้องพิจารณาความจริงตั้งแต่ต้นว่า แม้แต่พระผู้มีพระภาคเมื่อประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นต้องมีกิเลสจึงเกิด คนที่ไม่เกิดมีบุคคลเดียวเท่านั้น คือ พระอรหันต์ เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดมาแล้ว ทุกคนมีความไม่รู้ เรื่องของโลกนี้ เรื่องของตัวเอง เกิดมาเพราะอะไรก็ไม่ทราบ แล้วทำไมเราจึงเกิดมาต่างกันไปไม่ทราบอีกเหมือนกัน บางคนก็เกิดมามีร่างกายครบถ้วน ไม่พิการพิการ แต่บางคนก็มีสติปัญญาอ่อน หรือว่าอาจพิการ เป็นบ้า เป็นใบ้ หูหนวก ตาบอด มาตั้งแต่เกิด

นี่ก็แสดงให้เห็นว่าต้องมีเหตุ สำหรับทุกสิ่งทุกอย่างทุกประการที่เกิดขึ้นตั้งแต่เกิดจนตาย

นี่ก็แสดงให้เห็นว่า ถ้าเราไม่ฟังพระธรรม เราไม่มีโอกาสรู้จักตัวเรา แล้วก็ไม่มีความรู้จะรู้จักโลก ไม่มีโอกาสที่จะรู้ความจริงว่า แท้ที่จริงเรามีความไม่รู้ และมีโลภะ มีโทสะ มีโมหะ มีกิเลสเล็กน้อยเพียงใด เพราะฉะนั้นก็เป็นการศึกษาที่ดีที่สุดที่จะรู้จักตัวเอง เพราะว่าสุขทุกข์ก็อยู่ที่ตัวเองแต่ละคน และบางคนในชีวิตก็มีแต่ความทุกข์ ที่เป็นความรู้สึกเศร้าหมองขุ่นเคือง ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีเหตุการณ์ความยุ่งยากต่าง ๆ โดยไม่รู้เหตุจริง ๆ ว่า เหตุมันอยู่ที่ไหน และทุกข์ที่มีนั้นจะหมดสิ้นหรือบรรเทาไปได้อย่างไร

แต่ทั้งหมดให้ทราบว่า ทุกอย่างสามารถจะละลายได้ ด้วยปัญญา แต่ถ้าไม่มีปัญญา ไม่มีความเห็นที่ถูกต้องแล้ว ไม่มีใครที่จะหมดทุกข์ได้อย่างแท้จริง เพราะเหตุว่าความทุกข์มีหลายอย่าง เรื่องของทุกข์กาย เป็นเรื่องที่ไม่มีความสามารถจะหลีกเลี่ยงได้ เพราะเหตุว่าตราบใดที่เรามีร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า มีความทุกข์กายเกิดขึ้นได้ทั้งนั้น บางคนก็นิวทำแตก บางคนก็ศีรษะเป็นแผล หรืออะไรอย่างนี้

เพราะฉะนั้นก็แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีรูปร่างกายแล้ว ทุกข์กายต้องมี นี่ก็เป็นทุกข์ประจำชีวิต แต่นอกจากทุกข์กายแล้ว ทุกข์ใจยังมีอีกมากมายมหาศาล เพราะเหตุว่าร่างกายก็แข็งแรงดี แต่ทำไมมีความทุกข์ใจไม่จบสิ้น บางคนเงินทองก็มีมาก แต่ก็ยังมีความทุกข์ใจอยู่นั่นเอง เป็นกังวลเรื่องเงินทอง ไม่ทราบว่า จะจัดการอย่างไรกับเงิน บางคนตีหนึ่งตีสองก็นอนไม่หลับ ทั้ง ๆ ที่ไม่อะไรที่น่าจะเดือดร้อนเลย

นี่ก็แสดงให้เห็นว่านอกจากเกิดมาทุกข์กายแล้ว ก็ยังมีทุกข์ใจอีกมากมาย ซึ่งยากแสนยากที่จะดับให้หมดสิ้นไปได้ เพราะเหตุว่าทุกข์ วันนี้อาจจะหมด แต่วันพรุ่งนี้ก็มีทุกข์ใหม่อีกเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นก็ไม่ต้องจกจบ แต่พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงจากการตรัสรู้ความจริงแล้วเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ทรงแสดงพระธรรมให้บุคคลอื่นได้ฟังได้เกิดปัญญาของตนเอง

เพราะฉะนั้นการเริ่มต้นชีวิตของคนเราในพระธรรม คือ ฟังธรรมให้เข้าใจ ให้เกิดปัญญาของเรา เพราะเหตุว่าตราบใดที่เรายังไม่ได้ฟังพระธรรม ปัญญาของเราจะเกิดไม่ได้ นอกจากเราคิดเอาเองว่า เราเข้าใจแล้ว แต่สิ่งที่เราคิด เราเข้าใจ ไม่ตรงกับที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสรู้เพราะเหตุว่า เรายังไม่ได้เทียบเคียงว่า พระผู้มีพระภาคสอนว่าอะไร

เพราะฉะนั้นความเห็นของเราจะตรงกับพระธรรมที่ทรงแสดง หรือว่าจะต่างกันเล็กน้อยแค่ไหน การเทียบเคียงก็คือ ขอให้เราฟังพระธรรม เพื่อที่เราจะได้ทราบว่า สิ่งที่เราเคยเข้าใจนั้น ถูกต้องหรือว่าผิดจากการตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาค

ด้วยเหตุนี้การฟังพระธรรม ก็เป็นการเริ่มต้นของพุทธศาสนิกชน ที่จะทำให้ได้เข้าใจจริง ๆ ว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยพระปัญญาคุณ ด้วยพระบริสุทธิคุณ และด้วยพระมหากรุณาคุณ

ถ้าเราไม่ฟังพระธรรม เราไม่มีโอกาสจะรู้เลย เราไหว้พระก็จริง ไหว้รูป แต่ว่าไม่ทราบว่าอะไรถึงพระคุณอะไร เพราะเหตุว่าไม่เข้าใจว่า พระคุณของพระองค์มีประการใดบ้าง แต่ว่าเมื่อได้ฟังพระธรรมเราจะเริ่มเข้าใจขึ้นว่า พระผู้มีพระภาคทรงมีพระปัญญาที่ได้สะสมมานานมาก ไม่ใช่ว่าไม่รู้อะไร แล้วสอนตามความคิด ตามความเข้าใจ หรือสิ่งที่สอนก็เป็นสิ่งซึ่งง่ายแสนง่ายซึ่งใครก็ฟังเข้าใจได้ ถ้าเป็นลักษณะนั้นแล้ว ก็ไม่ต้องทรงบำเพ็ญพระบารมีถึง ๔ อสงไขยแสนกัป

เพราะฉะนั้นเราจะต้องรู้ว่า ปัญญาของเราก่อนฟังธรรม เกือบจะเรียกได้ว่าไม่มี เพราะเหตุว่าตรงกันข้ามกับที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้ แม้แต่คำที่ตรัสว่า “ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา” เราก็เคยได้ยินคำนี้บ่อย ๆ “อนัตตา” เป็นภาษาบาลี ตรงกันข้ามกับคำว่า “อัตตา” อัตตาคือความว่าตัวตน เรา ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า เป็นเรา เป็นของ

เรา ตาของเรา ผมของเรา ทุกอย่างของเราหมด แต่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา คือ ไม่ใช่ของเราเลยสักอย่างเดียว ไม่มีอะไรเลยที่เป็นของเรา

เราเกิดมามีเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด ตั้งแต่เกิด ทุกๆขณะ โดยที่ว่ามีเมื่อมีการเห็น เราก็ไม่เคยมานั่งคิดว่า ที่จริงแล้วทำไมถึงต้องเห็น ถ้าไม่มีจักขุปสาท คือ ประสาทตาที่สามารถกระทบกับสิ่งที่กำลังปรากฏ สีสันวันณะต่าง ๆ โลกนี้ก็จะไม่ปรากฏเป็นความสว่าง ก็จะเป็นโลกที่มีมืดเหมือนคนที่ตาบอด

เพราะฉะนั้น แม้แต่เห็นก็ต้องมีเหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้น และก็ไม่ได้เห็นตลอดไป เห็นแล้วก็หมดไป แล้วก็คิดนึกเรื่องอื่น แล้วก็ได้ยินบ้าง แล้วก็กระทบสิ่งที่อ่อนที่แข็งบ้าง

นี่ก็แสดงให้เห็นว่า แม้แต่เห็นในขณะนี้ก็ไม่เที่ยง เพราะฉะนั้นทุกอย่างที่เกิด เกิดแล้วก็ดับไป ตรงกับที่เราได้ยินได้ฟังบ่อย ๆ คือ ไตรลักษณ์ หรือไตรลักษณ์

ลักษณะ ๓ อย่าง คือ เกิด สิ่งใดที่เกิดขึ้น สิ่งนั้นต้องดับ ลักษณะที่เกิดดับนั้นไม่น่าพอใจเลย คือ ไม่ยั่งยืน การดับนี้ดับเร็วมากจนกระทั่งเราไม่รู้สึกละ นี่คือ ต้องอบรมปัญญาจนกว่าจะประจักษ์แจ้งการเกิดดับ ถึงจะเห็นได้ว่าการเกิดดับจริง ๆ ในขณะนี้ แต่ถ้าใครยังไม่อบรมปัญญาถึงขั้นนี้ ไม่มีทางที่จะไปละความเป็นตัวตน ก็ยังเห็นว่าเป็นเราเห็น เวลานี้เห็นอยู่ ไม่แสดงว่าดับเลย เพราะฉะนั้นก็ต้องมีเรา

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า การยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นเรา ลึกมาก เพียงท่านฟังกว่าจะค่อย ๆ พิจารณา ค่อย ๆ เข้าใจว่า เป็นความจริงอย่างนั้นก็เพียงขั้นเข้าใจ ยังไม่ใช่ขั้นประจักษ์แจ้ง

เพราะฉะนั้นปัญญาจึงมีหลายขั้น คือ ปัญญาขั้นฟังให้เข้าใจก่อนว่า นี่คือธรรมเป็นของจริง เป็นสังขธรรม เป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ ถ้าได้ยินไม่เกิดดับ ก็ไม่มีการพิสูจน์ ได้ยินขณะนี้เกิดดับ เห็นก็เกิดดับ คิดนึกก็เกิดดับ แต่ยังไม่รู้ เพราะฉะนั้น เราก็ต้องรับความจริง เป็นขั้น ๆ ว่า ปัญญาของเราเพียงแค่ว่า ฟัง ยังไม่สามารถที่จะไถ่ถอนความเป็นตัวตนได้ แต่มีหนทาง เพราะเหตุว่าเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรู้และทรงแสดงพระธรรมในสมัยนั้น ผู้ที่รู้แจ้งอริยสัจธรรมตามที่พระองค์ทรงแสดงมีมาก มีพระอรหันต์ในสมัยนั้นมากมาย มีผู้ที่มิปัญญาที่ยังไม่ถึงขั้นพระอรหันต์ แต่รู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระโสดาบัน

บุคคล เป็นพระสกทาคามีบุคคล เป็นพระอนาคามีบุคคล เป็นพระอรหันต์มาก แต่ว่าผู้ที่เป็นพระโสดาบันก็ยิ่งมากกว่าผู้ที่เป็นพระสกทาคามี เพราะเหตุว่าต้องมีปัญญาสูงขึ้นตามลำดับ เพราะฉะนั้นผู้ที่บรรลุเป็นพระอรหันต์ก็ต้องน้อยกว่า เพราะเป็นปัญญาขั้นสูง

แล้วพอมาถึงสมัยนี้ห่างไกลมาถึง ๒,๕๐๐ กว่าปี การฟังพระธรรมก็น้อยมาก หรือเกือบไม่มีเลย เพราะฉะนั้นใครก็ตามที่เริ่มแสวงหา แล้วสนใจอยากที่จะเข้าใจธรรม ก็จะต้องมีทางเดียว คือ ฟังให้เข้าใจว่า ธรรมที่ได้ยินได้ฟังนั้นเป็นพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดง หรือว่าเป็นเพียงธรรมที่ต่างคนต่างคิด และพยายามจะมีข้อปฏิบัติ

ซึ่งความจริงหนทางปฏิบัติในพุทธศาสนานั้นต้องเป็นทางที่ทำให้เกิดปัญญา จะไปปฏิบัติแบบไหนอย่างไรก็ตาม จะไปนั่งสมาธิกี่วัน กี่เดือน กี่ปีก็ตาม ถ้าปัญญาไม่เกิด ฐิติภาพธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นสัจธรรมในขณะนี้แล้ว ไม่ใช่หนทางที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงว่าเป็นหนทางที่จะดับกิเลส

เพราะเหตุว่าการดับกิเลส กิเลสมีมากเหลือเกิน บางคนอาจจะบอกว่าไม่มี เคยมีคนทีบอว่าเขาไม่มีกิเลส ไม่มีโลภะ วันหนึ่งก็เฉย ๆ เพราะเหตุว่าไม่รู้ ว่า แท้ที่จริงพอลืมตาตื่นขึ้นมา ก็มีความต้องการ มีความติดแล้ว จะทำสิ่งนั้น จะทำสิ่งนี้ ก่อนจะหลับก็คิดแล้วว่า พรุ่งนี้จะทำอะไร เป็นเรื่องของความต้องการ เป็นเรื่องของความติดข้อง โดยที่คนนั้นก็ไม่ว่า นั่นเป็นสภาพที่เป็นโลภะ เป็นความติดข้อง เป็นความต้องการ เพราะฉะนั้นเขาบอกว่า เขาไม่มีเพราะเขาคิดว่า โลภะก็เป็นขณะที่กำลังอยาก อยากจะได้อะไรอย่างมาก ๆ หนไม่ได้ ต้องไปซื้อ ไปหา หรือไปทำขึ้นมา

แต่ความจริงให้ทราบว่า ธรรมทุกอย่างมีหลายระดับ ไฟที่ร้อน นิดหนึ่งก็ร้อน กองใหญ่ ๆ ก็ร้อนมาก เพราะเหตุว่ามีจำนวนมากขึ้น เพราะฉะนั้นถ้าเป็นไฟ แค้ไม้ขีด ไฟก้านเดียว ไม่มีใครคิดว่าเป็นโทษ แต่พอไฟไหม้ ทุกคนก็บอกว่า ไฟนี้อันตรายมาก แต่ต้องเห็นความจริงว่า ไฟ จะอยู่ที่ไหนก็ตาม จะน้อยหรือจะมากก็ตาม เมื่อเป็นสภาพที่ร้อน ก็เป็นสภาพที่ร้อน หรือกลิ่นที่เหม็น ของที่ปฏิญกุล แม้ว่ามีเพียงนิดเดียว ปริมาณน้อยก็จริง แต่ว่ากลิ่นนั้นเปลี่ยนไม่ได้ กลิ่นเหม็น ก็คือ เหม็น เพราะฉะนั้นเมื่อมีมาก อย่างผ่านกองขยะก็จะรู้สึกว่าการกลิ่นรุนแรง ถ้าย่อยลงมาเหลือปริมาณน้อย เราก็เปลี่ยนสภาพของสิ่งนั้นไม่ได้

เริ่มด้วยความเข้าใจ เล่ม ๑

นี่คือความจริง แม้โลกะถ้านิด ๆ หน่อย ๆ เราไม่เห็นโทษ ทุกคนที่อยู่ในทุกวันนี้ ชอบโลกะมาก แต่ไม่ชอบชื่อ ถ้ามีใครบอกว่า คนนี้มีโลกะมาก จะไม่ชอบเลย คล้าย ๆ กับว่าเป็นการดูถูกว่า เป็นคนโลภโมโทสัน แต่ความจริงแล้วเขาพูดความจริง แต่เราไม่รู้เองว่า แท้ที่จริงแล้ว ทุกคนมีโลกะ แต่ถ้าเป็นโลกะที่เป็นปกติ ปกติจนไม่รู้สึกรู้ตัว ท่านเรียกว่า “สมโลกะ” หมายความว่า เป็นปกติ เกิดมานี้มีโลกะเป็นปกติ ตั้งแต่ลืมตาตื่น แม้แต่จะหิวลม แม้แต่จะใช้ส้วมในห้องน้ำ ก็จะต้องเลือกที่พอใจ แม้แต่อาหารบนโต๊ะ ตอนเช้า ก็ต้องเป็นอาหารที่ชอบ ไม่ว่าจะเช้า สาย บ่าย เย็น จะทำอะไรทุกอย่าง ก็เป็นไปด้วยความต้องการทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้นให้เรา^๑รู้ความจริงว่า พระผู้มีพระภาคทรงแสดงพระธรรม คือ ความจริง ให้เราเกิดปัญญา รู้จักตัวเรา แล้วก็จะรู้ได้ว่า ถ้าตราบใดที่ยังมีการยึดถือหรือยังมีความติดข้อง เรื่องที่จะไปดับทุกข์ดับกิเลสนั้นเป็นอันว่าไม่มีทางเลย จนกว่าจะเห็นความเป็นอนัตตาว่า สภาพธรรมทั้งหลายเป็นธรรม คือ เป็นสิ่งที่มีจริง แต่ว่าไม่ใช่ของใครทั้งสิ้น เป็นแต่เพียงธาตุ หรือธรรมชาติ หรือสภาพธรรมแต่ละอย่างที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ยังไม่ถึงขั้นประจักษ์การเกิดดับ ลองย่อยตัวของเรานอก ตั้งแต่ศีรษะตลอดเท้า มีอากาศธาตุ มีช่องว่างแทรกคั่นอย่างละเอียดิบ พร้อมทั้งจะตัดชิ้นส่วนชิ้นไหนออกได้หมด เอาไปแตกย่อย สับให้ละเอียดจนเป็นปรมาณูก็ได้ แม้แต่โต๊ะ ที่เห็นว่าแข็งแรงจับดูก็แข็ง หรือว่า ถ้าจะเป็นเหล็ก หรือว่า เป็นวัตถุที่เป็นรูป เราก็คิดว่า ไม่มีอากาศธาตุแทรกคั่นอยู่ แต่ว่าตามความจริงแล้ว มีอากาศธาตุคือช่องว่าง รูปที่ว่างคั่น แทรกอยู่แตกทำลายได้ทุกอย่าง

ไม่ว่าสิ่งที่เราเห็นว่า แข็งแรงมั่นคงสักเท่าใด ก็สามารถที่จะแตกย่อยได้ เพราะฉะนั้นรูปที่ว่าเป็นของเรา ลองพิจารณาดูแต่ละส่วนจริง ๆ ว่า สามารถที่จะแตกย่อย และตามความจริงของผู้ที่ตรัสรู้แล้ว ตรัสรู้ว่า กำลังแตกย่อย คือ เกิดดับ

รูปร่างกายกำลังเกิดดับ ทุกส่วนทุกกลุ่ม เพราะว่าเมื่อย่อยออกไปแล้ว ส่วนที่เล็กที่สุด ก็ไม่เที่ยง คือ เกิดขึ้นแล้วดับไป ถ้าตามทางวิชาการแพทย์ก็คงจะไม่ใช่ที่สงสัยว่า มีเซลล์อะไรที่เกิดดับแล้ว อาจจะมีอายุถึงเท่านั้นเท่านั้นวัน แต่ว่าตามพระพุทธศาสนาแล้ว รูปเกิดดับเร็วมาก แม้แต่ขณะที่เรากำลังนั่งอยู่ เราจะค่อย ๆ มีรูป

ซึ่งทยอยกันเกิดดับ แล้วก็บางรูปซึ่งทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ก็มีปัจจัยทำให้เกิดขึ้นตาม อุณภูมิ คือ ความเย็นความร้อนในร่างกาย หรือว่าบางทีรูปนั้นเกิดจากอาหารก็ทำให้ เป็นโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ได้

นี่ก็แสดงให้เห็นอยู่แล้วว่า สิ่งที่เรายึดถือว่าเป็นของเรา ถ้าจะมองในมุมที่ กระ้างขึ้นมากอีกชนิดหนึ่ง ก็เหมือนกับกองของฝุ่นที่ละเอียดยับ ซึ่งมีเหตุปัจจัยทำให้เกิดติดกัน อย่างตากับหู จริง ๆ แล้วก็หำกันพอสมควร แล้วก็ป็นรูปที่มีอากาศธาตุ แทรกคั่นอยู่ด้วย แล้วก็มีการกระทำทำให้เกิดจักขุปสาท ที่สามารถรับกระทบกับสีที่กำลัง ปรากฏทางตา นี่เป็นรูปพิเศษ รูปหนึ่ง ซึ่งไม่มีใครทำให้เกิดได้นอกจากกรรม เพราะ เหตุว่าบางคนก็มีตาดี บางคนก็ตาบอด

และสำหรับหูที่เรา กำลังได้ยินในขณะนี้ ให้ทราบว่ ก็เป็นเพียงรูปซึ่งสามารถ กระทบเสียง ซึ่งต้องเป็นกรรมอีกนั่นแหละที่ทำให้รูปนี้เกิด และรูปนี้เราไม่มีทางที่จะ มองเห็นเลย ไม่มีใครเห็นจักขุปสาท ไม่มีใครเห็นโสตปสาท เพราะสิ่งที่มองเห็นคือ สีสังวณณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นรูปอีกชนิดหนึ่ง

นี่แสดงให้เห็นว่าที่ตัวของเรา เรายังไม่รู้เลยว่า มีรูปกี่ชนิดและรูปอะไรบ้าง และ รูปแต่ละกลุ่มแต่ละประเภทนั้นเกิดขึ้นเพราะกรรม หรือเกิดขึ้นเพราะจิต หรือเกิดขึ้น เพราะอตุ หรือเกิดขึ้นเพราะอาหาร เต็มไปด้วยความไม่รู้แม้แต่ในเรื่องรูป แล้วมายึดถือ ว่า นี่คือเรา นี่คือตัวตน

เพราะฉะนั้นถ้าได้ฟังพระธรรมมากขึ้น ก็จะเห็นธรรมแต่ละส่วนละเอียดขึ้น จนกระทั่งแม้ขั้นการฟัง ก็สามารถที่จะเข้าใจได้ว่า ไม่มีตัวตน แต่ดับกิเลสไม่ได้ เพราะ เหตุว่า เป็นเพียงปัญญาขั้นฟัง ยังไม่ใช่ขั้นที่ประจักษ์แจ้ง

เพราะฉะนั้นต้องมีปัญญาอีกขั้นหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยกาลเวลาที่จะอบรม ที่ใช้คำ ว่า “ภาวนา” หรือใช้คำว่า “ปฏิบัติ” เพราะฉะนั้นถ้าเข้าใจคำว่า “ปฏิบัติ” ใน พระพุทธศาสนาจริง ๆ แล้ว ไม่ใช่ไปนั่งหลับตาแล้วไม่รู้ความจริงที่กำลังเห็นทางตา ที่กำลังได้ยินทางหู ที่กำลังเป็นสุขเป็นทุกข์ทางใจ ถ้าเป็นธรรมที่มีจริงแล้ว ผู้ที่ อบรมเจริญปัญญาตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดง ต้องมีความรู้ที่ค่อย ๆ ชัดขึ้น

เพิ่มขึ้น รู้ลักษณะของสิ่งที่มีจริง ๆ ในขณะนี้ที่กำลังปรากฏ แล้วก็จะรู้จักตัวเอง แล้วก็จะรู้จักชีวิต แล้วก็จะรู้จักโลก

เพราะเหตุว่าถ้าเราจะถามกันเองก่อนศึกษาธรรมว่า โลกคืออะไร คำตอบก็อาจจะไม่ชัดเจนเลย แล้วก็ตอบไปคนละแบบสองแบบ บางคนก็บอกว่าโลกคือก้อนกลม ๆ ที่เรากำลังยืนอยู่เดี๋ยวนี้แหละเป็นโลก ตอบอย่างนั้นก็ได้ แต่ความจริงแล้วในพระพุทธศาสนา มีโอกาสโลก มีสังขารโลก มีสัตว์โลก

นี้แสดงให้เห็นว่า เป็นผู้ที่มีรู้แจ้งโลกจริง ๆ ว่า โลกแท้ ๆ หมายความว่าอะไร ภาษาไทยเราใช้คำในภาษาบาลี แต่ไม่ได้เข้าใจความหมายตามคำที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดง อย่างคำว่า “โลก” ภาษาบาลี “โลกะ” หมายความว่าถึงสิ่งซึ่งเกิดดับ ไม่เที่ยงเป็นโลก โลกก้อนโตที่เราคิดว่า เรากำลังอยู่ในโลก หรือกำลังยืนอยู่บนโลก ก็ไม่ต่างอะไรกับผงดินก้อนโตใหญ่ เพราะเหตุว่าเมื่อแตกย่อยละเอียด เป็นกลุ่มเล็กที่สุด ที่มีอากาศธาตุแทรกคั่น ก็ไม่ต่างจากผงธุลี เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นที่ตัว หรือจะเป็นที่โต๊ะ ที่เก้าอี้ ที่โลก ที่อะไร ถ้าเป็นรูปแล้ว ก็ต้องเป็นสภาพที่สามารถแตกย่อยทำลาย จนเป็นส่วนที่ละเอียดที่สุด เล็กที่สุด และส่วนนั้น ก็มีเหตุที่จะทำให้เกิดขึ้น เมื่อเกิดแล้วก็ต้องดับไป

เพราะฉะนั้นคำจำกัดความของโลกที่แน่นอนที่สุด คือ สิ่งที่เกิดดับ เราต้องค่อย ๆ เปลี่ยนความเข้าใจจากเดิมของเรามาสู่สภาพธรรมที่มีจริง ๆ เมื่อเป็นการตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ธรรมหรือคำใดที่ตรัส คำนั้นจะไม่เป็นสอง คือ จะไม่เปลี่ยน หรือจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ เช่น โลก คือ สภาพธรรมที่เกิดดับ เพราะฉะนั้นมีสภาพธรรมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งตรงข้ามกับโลก หรือเหนือโลก คือ โลกุตตระ ได้แก่ พระนิพพาน ซึ่งเวลานี้ไม่ได้ปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจเลย

เพราะฉะนั้นเรามักจะได้ยินเสมอ คือ นิพพาน แล้วบางคนพอได้ยินก็อยากไปเหมือนสถานที่สักแห่งหนึ่ง ซึ่งน่าจะไปเหลือเกิน แต่ตามความเป็นจริงแล้ว トラบใดที่ยังไม่รู้จักรู้หรือยังไม่เข้าใจคำนี้ หรือความหมายอันแท้จริง อย่าอยาก เพราะเหตุว่าขณะนั้นจะเป็นอกุศล เป็นความติดข้อง เป็นความต้องการ ไม่ใช่เป็นความรู้จริง ๆ ที่เห็นสภาพธรรมที่ต่างกันว่า สิ่งใดที่เกิดแล้วดับไป ไม่มีใครบังคับบัญชายับยั้งได้ และสิ่งนั้น

ก็ไม่ใช่ของเราด้วย เพราะฉะนั้นจะไปติดข้องยึดมั่นในสิ่งนั้นทำไม ในเมื่อถึงแม้ว่า เรา
จะไปติดข้องสักเท่าไร ก็ไม่ใช่ของเราอย่างแท้จริง

เพราะฉะนั้นก็ต้องมีสภาพธรรมอีกอย่างหนึ่งซึ่งเปรียบเทียบ เห็นความ
ต่างกันเหมือนสีขาวยกกับสีดำ หรือความร้อนกับความเย็น คือ โลกเป็นสภาพที่เกิดดับ
ส่วนสภาพธรรมอีกอย่างหนึ่งที่เหนือโลกนั้น เป็นสภาพธรรมที่ไม่เกิด เพราะฉะนั้นจึงไม่ดับ
และไม่เป็นทุกข์

กว่าจะเข้าใจพระธรรมได้ ก็ให้เห็นได้ว่า ต้องฟังจริง ๆ ต้องค่อย ๆ เข้าใจขึ้น
วันนี้อาจจะรู้สึกว่ายังไม่ค่อยเข้าใจมาก แต่ก็ยังเห็นว่าพระพุทธศาสนา คือ คำสอนเรื่อง
สิ่งที่มีจริง ให้เข้าใจโดยละเอียด โดยแจ่มแจ้ง ไม่ใช่เพียงคิด ๆ เอา หรือนิด ๆ หน่อย ๆ
แล้วก็พยายามจะไปดับกิเลส หรือพยายามที่จะให้เกิดความสงบสบาย แต่ไม่รู้ความจริง
ของธรรม นั้นก็ไม่สามารถที่จะดับกิเลสได้ เรื่องของธรรมต้องฟังบ่อย ๆ และก็ต้องฟัง
แล้วคิดพิจารณาด้วย

ปรมัตถธรรม 4

อยากจะให้เราทุกคน ได้เข้าใจธรรมพร้อม ๆ กันไป แต่ก็ไม่จำเป็นต้องรีบร้อน
ไปเร็ว ๆ ไปช้า ๆ ก็ได้ เพราะฉะนั้นวันนี้ขอทบทวนสำหรับคนที่ใหม่มาก อาจจะเพิ่งมา
วันแรก ทราบว่ามีหลายท่านเหมือนกัน ถ้าใครมีปัญหาอะไรจะถาม ขอเชิญภายหลัง
แต่ตอนนี้ขอทบทวน สำหรับคนที่ไม่รู้อะไรเลย คนเก่าคงลำบากหน่อย เพราะจะต้องฟัง
ซ้ำ ขอทบทวนจริง ๆ ให้เข้าใจ เพราะเหตุว่าธรรมเป็นเรื่องที่เราจะศึกษาแบบผืน ๆ ก็ได้
หรือจะศึกษาแบบลึก ๆ ให้เข้าใจชัด ๆ ก็ได้

เพราะฉะนั้นก็เป็นเรื่องที่ขอลาบ้าง สำหรับความคิดเห็นที่จะมี เช่น เวลาที่เรา
จะศึกษาอะไรก็ตาม ก่อนอื่นถ้าจะให้เราเข้าใจสิ่งนั้นจริง ๆ ดิฉันคิดว่าคงจะต้องเริ่มจาก
คำว่า คืออะไร อย่างที่เรากำลังฟังเดี๋ยวนี้ เรากำลังฟังพระธรรม หรือว่าศึกษาพุทธ
ศาสนา เพียงเท่านี้สำหรับคนที่ใหม่มาก ก็ควรจะมีคำถามว่า พระพุทธศาสนาคืออะไร
ดูเหมือนเป็นคำที่ไม่ยากเลย

ขอเชิญคุณนิภัทรให้ความหมายของคำว่า พุทธศาสนาด้วยค่ะ จากภาษาบาลี

นิภัทร พุทธศาสนา “พุทธะ” ก็แปลว่าผู้รู้ ตามศัพท์แปลว่าผู้รู้ หรือผู้ตรัสรู้ “ศาสนา” แปลว่าคำสั่งสอน รวมเป็นพุทธศาสนา แปลว่า คำสั่งสอนของผู้รู้ หรือของผู้ตรัสรู้แล้ว คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เอง

สุ. พุทธะ เป็นภาษาบาลี ศาสนาเป็นภาษาบาลีด้วยหรือเปล่า

นิภัทร เป็นภาษาบาลีครับ

สุ. ใช้ตรงตัวว่าศาสนา หรือว่ามีคำอื่นอีก

นิภัทร ภาษาบาลี มีคำว่า สาสณะ สาสณะ เป็น นปฺงสกลิงค์ โดยมากใช้คำว่า สาสนัง ที่ใช้ว่าคำสั่งสอน อย่าง เอตัง พุทธาน สาสนัง ในโอวาทปาติโมกข์ ลงท้ายด้วย เอตัง พุทธาน สาสนัง นี่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายหรือของท่านผู้รู้ทั้งหลาย

สุ. โดยมากภาษาไทยเราจะใช้คำภาษาบาลี ซึ่งไม่มีคำประกอบข้างหน้า ข้างหลังเลย และใช้โดด ๆ ตามความคิดของเราด้วย เช่น คำว่าพุทธศาสนา ต้นคำจริง ๆ อาจเป็น พุทธศาสนัง หรือจะเป็นอะไรไม่ทราบ นอกจากจะเป็นผู้รู้ แต่ให้ทราบว่าเป็นคำสั่งสอนของผู้รู้ คือ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าอย่างนั้นก็หมายความว่า ถ้าเราไม่มีการศึกษา เราไม่รู้ หรือว่ามีใครรู้ ถ้าไม่ศึกษาคำสอนนี้เลย จะมีใครรู้ไหม ก็ต้องแสดงว่า เมื่อเป็นคำสั่งสอนของผู้รู้ ผู้ที่ยังไม่ได้ศึกษาเลยทั้งหมด ต้องเป็นผู้ไม่รู้ มีใครคิดบ้างไหมว่า เป็นผู้ที่ไม่รู้ก่อนได้ฟัง หรือว่าเมื่อฟังพระธรรมแล้วถึงจะรู้ว่าตัวเองไม่รู้ คือธรรมนี้ เราจะไม่คิดก็ได้ คือ ยอมรับไปเฉย ๆ ว่า ผู้รู้ แต่ถ้าเราจะคิดว่า ถ้าอย่างนั้นหมายความว่า ผู้อื่นไม่รู้ นอกจากพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่เป็นผู้รู้ จึงได้ใช้คำว่า “พุทธะ” สำหรับพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายความว่า ก่อนศึกษาธรรมหรือก่อนฟังพระธรรม เราไม่มีความรู้ เพราะเหตุว่าเราไม่ใช่พุทธะ แต่เมื่อเราได้ฟังคำสอนแล้ว เราถึงรู้ว่าเราไม่รู้

เพราะฉะนั้นคำถามซึ่งอยากจะถามนิดหนึ่ง คือว่า ถ้าอย่างนั้นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้อะไร

มีรัง สภาวธรรมตามความเป็นจริง

ส. นี่สำหรับคนที่ฟังแล้ว คนที่ยังไม่เคยฟังเลย อนุบาลจริง ๆ ใหม่จริง ๆ ถ้าถามว่า ถ้าอย่างนั้นพระพุทธเจ้าทรงรู้อะไร จะมีคำตอบไหมคะ เชิญคะ

ผู้ฟัง รู้สิ่งที่มีจริงในโลกนี้

ส. อันนี้ก็หมายความว่าทราบแล้ว คือ เคยฟังมาบ้างแล้ว ทีนี้ถ้าไม่เคยฟังเลย คำตอบไม่ผิดเลยสักคน ถูก แต่ว่าถูกเพราะเคยคิด หรือว่าเคยได้ยินได้ฟังมาแล้ว พุทธแปลว่าผู้รู้ เพราะฉะนั้นผู้อื่นต้องไม่รู้ เพราะเหตุว่าผู้อื่นไม่ใช่พุทธ เพราะฉะนั้น พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรู้อะไร

ผู้ฟัง รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง

ส. คำตอบเหมือนกันทุกคน คือ รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง หมายความว่า ต้องเคยได้ยินได้ฟังคำว่า “สภาพ” ต้องเคยได้ยินได้ฟังคำว่า “ธรรม” ต้องเคยได้ยินคำว่า “ตามความเป็นจริง” ด้วย เพราะฉะนั้นสำหรับคนใหม่ ๆ ที่ไม่เคยฟังเลย และพระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ คนอื่นไม่รู้ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าทรงรู้อะไร เชิญคะ

ผู้ฟัง สอนอริยสัจธรรมค่ะ

ส. ต้องเคยได้ยินคำว่า “อริยสัจธรรม” ถึงได้ตอบอย่างนี้ แต่ถ้าไม่เคยได้ยินเลย จะตอบว่าอย่างไร แน่นนอน หมายความว่าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรู้ในสิ่งที่คนอื่นไม่รู้ เพียงเท่านี้เราจะเห็นเลยว่า คนอื่น ๆ ทั้งหมดไม่รู้ สิ่งทีพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรู้

นี่คือ ความเป็นพุทธะ หมายความว่าทรงเป็นผู้รู้ นอกจากนั้นภาษาบาลียังแปลเป็นอย่างอื่น ขยายความได้ นอกจากแปลว่า ผู้รู้ สำหรับพุทธะ นอกจากผู้รู้ แปลเป็นอย่างอื่นได้ไหมคะ หรือขยายความ

สมพร ขยายอย่างไรครับ

ส. ขยายจากพุทธะ ผู้ตื่น

สมพร ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้รู้

ส. ๓ คำนี้ แสดงให้เห็นว่า เราเริ่มจะเข้าใจว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ ซึ่งบุคคลอื่นทั้งหมด ไม่รู้ ในสิ่งที่พระองค์ รู้ แล้วก็เป็น ผู้ตื่น แม้แต่ศัพท

ในภาษาบาลี เราก็ควรเข้าใจความหมายว่า ทำไมใช้คำนี้ ทำไมใช้คำว่า “ผู้รู้” แล้วยังใช้คำว่า “ผู้ตื่น” อีก หมายความว่า ทุกคนขณะที่ไม่ได้ฟังพระธรรมเลย ไม่ได้ตื่น หรือว่าตื่น

อดิศักดิ์ ก็ต้องถือว่าหลับ

สุ. ก็ต้องถือว่าหลับ เพราะเหตุว่า ทำไมว่าหลับ ก็น่าจะมีคำถามต่อ ๆ ไป

อดิศักดิ์ เพราะว่ายังไม่ตื่น

สุ. ที่ว่าหลับอยู่ เพราะว่าทุกคนถึงแม้ว่า เหมือนกับเราเข้าใจว่า ขณะนี้เราตื่นอยู่ แต่ความจริงแล้วเหมือนหลับ เพราะเหตุว่าเหมือนฝัน ที่ว่าเหมือนฝันเพราะเหตุว่า เราคิดว่า ในฝันเรามีอะไรตั้งหลายอย่าง ในฝันมีทุกอย่าง มีเพื่อน มีบ้าน มีสถานที่ต่าง ๆ มีสิ่งนั้นสิ่งนี้ เหมือนที่เรากำลังคิดเดี๋ยวนี้ว่า เรามีทุกอย่าง แต่นี่แสดงว่าไม่ใช่ผู้ตื่นยังเป็นผู้หลับ เพราะเหตุว่าไม่รู้ความจริงว่า ทุกอย่างในชีวิตขณะนี้ ไม่ต่างกับฝัน เพราะเหตุว่าเวลาฝันแล้ว ตื่นขึ้นไม่มีอะไรเลยเหลือ ที่ฝันเมื่อคืนนี้ ใครจะฝันว่าอะไรก็ตาม เรารู้ว่าเพียงฝัน จริง ๆ แล้วไม่มี ฉันทใด ขณะนี้ผู้ตื่น ก็รู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่กำลังมีในขณะนี้ไม่ต่างกับความฝันเลย เพราะเหตุว่ามีเพียงชั่วขณะสั้น ๆ แล้วก็หมดไป มีใครคิดว่ามีอะไรที่ยั่งยืนบ้าง

นี่คือ ธรรม ที่เราจะต้องค่อย ๆ คิด ค่อย ๆ พิจารณา เพื่อที่จะได้เข้าใจคำสอนที่ลึกกว่านี้อีก แต่ว่าต้องเริ่มจากการที่จะเข้าใจว่า คำที่เราใช้อยู่แม้แต่คำว่า “พุทธะ” เราก็ต้องเข้าใจจริง ๆ ว่า ต่างกับผู้อื่นทั้งหมด ซึ่งนอกจากจะเป็นผู้รู้ ก็ยังเป็นผู้ตื่น เพราะเหตุว่ารู้ความจริงว่า ทุกอย่างไม่เที่ยง มีชั่วขณะที่ปรากฏ แล้วหมดไป พิสูจน์ได้ไหม ใครจะพิสูจน์ความจริงข้อนี้บ้างว่า ทุกอย่างปรากฏเพียงชั่วขณะสั้น ๆ แล้วหมดไป แล้วไม่เหลือเลย

มีรัง ตามที่เข้าใจว่า พิสูจน์ได้ เพราะว่าเราเห็นกับได้ยินพร้อมกัน ที่นี้เราฟังว่า ขณะหนึ่ง นี้เราก็พิสูจน์ที่พระพุทธองค์ตรัสรู้

สุ. สำหรับคนที่ยังไม่ได้ศึกษาว่า ไม่พร้อม ทุกคนก็มีความสุขบ้าง มีความทุกข์บ้าง มีความโกรธบ้าง มีความพอใจบ้าง ซึ่งเป็นชีวิตประจำวันซึ่งทุกคนเห็นว่า ไม่เที่ยงเลย ทุกอย่างมีชั่วขณะที่ปรากฏ แล้วก็หมดไป แต่การหมดไป จริง ๆ แล้วผู้รู้

ความจริง รู้ว่าหมดเลย ไม่กลับมาอีกเลย นี่จึงจะเป็นผู้ตื่น แต่ถ้าเรายังฝังใจ หรือยังจำไว้ หรือยังคิดว่า สิ่งนั้นยังมีอยู่ ก็ยังไม่ใช่ผู้ตื่น

เพราะฉะนั้นแม้แต่คำว่า “ตื่น” ก็ต้องรู้ด้วยว่า จริง ๆ แล้วทุกชีวิตในโลกนี้เหมือนหลับ แล้วก็ฝันไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะมีผู้รู้ ที่ทรงแสดงความจริงว่า แท้ที่จริงแล้วสภาพธรรมจริง ๆ เป็นอย่างไร คือ มีแต่สิ่งที่ปรากฏ เพียงชั่วขณะที่ปรากฏ แล้วหมดไป ที่เราเคยได้ยินจนชินหูว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ชาวพุทธทุกคนคงคุ้นกับคำนี้ อนิจจัง คือ ไม่เที่ยง ทุกขัง สภาพที่ไม่เที่ยง เกิดแล้วดับไป ไม่ใช่ความสุขจริง ๆ หรือว่า ไม่ใช่สิ่งที่ควรจะเป็นว่าเป็นสุข อะไรก็ตามที่ปรากฏเพียงนิดเดียวแล้วหมด หมดเลยจริง ๆ ไม่ใช่สภาพธรรมที่จะถือหรือจะเห็นว่า เป็นสิ่งที่เป็นความสุขจริง ๆ ได้

และนอกจากนั้น คือ ไม่ใช่ตัวตน ซึ่งต้องเป็นผู้ที่ตื่น จึงจะมีความเห็นต่างกับผู้ที่ยังไม่ตื่น เพราะผู้ที่ยังไม่ตื่นก็ยังมีความเป็นเรา มีความเป็นตัวตนตั้งแต่เกิดจนตาย แต่ผู้ที่ตื่นแล้วก็เห็นความจริงว่า สภาพธรรมทั้งหมดที่เกิดปรากฏนั้น สั้นมาก แล้วก็ดับ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาด้วย

มีอีกหนึ่งคือ คำว่า “ผู้เบิกบาน” มีใครพอจะให้ความหมายคำนี้บ้าง เคยเบิกบานไหมในชีวิต

อดีตักดิ์ อันนั้นเป็นเบิกบานในโลกะ

สุ. ค่ะ เพราะฉะนั้นแสดงให้เห็นว่า คำทุกคำมีความหมาย อย่างเราอาจจะบอกว่า เราเคยสดชื่น รื่นเริง เบิกบาน สนุกสนาน เป็นเด็ก ถึงเดี๋ยวนี้ก็ยังอาจจะเบิกบานอยู่ มีการหัวเราะ มีการสนุกสนาน แต่ให้ทราบว่า เบิกบานอย่างนั้น ไม่ใช่เบิกบานจริง ๆ เพราะเหตุว่า ยังเป็นทาสของความต้องการความเบิกบานชนิดนั้นอยู่ เวลาที่เราได้สิ่งที่เราพอใจ อยากได้ พอได้มาแล้วก็ดีใจ เบิกบาน ขณะนั้นคิดว่าเบิกบาน แต่ความจริงขณะนั้นไม่ได้เบิกบานเลย เพราะเหตุว่ายังเป็นทาสของสิ่งที่ต้องการอยู่

เพราะฉะนั้นไม่ใช่ผู้ที่เบิกบานเลยจริง ๆ จนกว่าจะเป็นผู้รู้ เป็นผู้ที่เข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริงเมื่อไร เมื่อเห็นความจริงแล้ว ก็ละความไม่รู้ ในสภาพธรรมจนกระทั่งสามารถที่จะเป็นผู้ที่เบิกบานอย่างแท้จริง เบิกบานอย่างแท้จริง คือ ไม่เป็นทาสของอะไรทั้งสิ้น ไม่มีความต้องการ ในการที่จะได้สิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือต้องการที่จะรื่น

เรียงแบบเบิกบาน ที่เคยเบิกบานมาแล้ว รู้ว่า แท้ที่จริงแล้วขณะนั้น หลงว่าเบิกบาน แต่ความจริงแล้ว เป็นทาสของความต้องการ เมื่อได้มาจึงคิดว่าเบิกบานแล้ว

เพราะฉะนั้นก็จะเห็นได้ว่า เรื่องของธรรม เป็นเรื่องที่ถ้าเราจะคิดพิจารณาจริง ๆ แต่ละคำ ก็จะทำให้เราเข้าใจความหมายของพระพุทธศาสนาว่า เป็นศาสนาของผู้ที่เป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้เบิกบาน แล้วรู้ในสิ่งที่คนอื่นไม่รู้ด้วย เพราะเหตุว่าถ้ายังรู้เหมือนสิ่งที่คนอื่นรู้ ก็ไม่ใช่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ต้องรู้ ในสิ่งที่คนอื่นไม่รู้ และเมื่อรู้แล้วก็ได้ทรงแสดงธรรมให้คนอื่น ที่ยังหลับ ยังไม่รู้ ยังไม่เบิกบาน หรือยังไม่ตื่น ได้ค่อย ๆ รู้ความจริงขึ้น

อันนี้ก็คงจะเข้าใจว่า ที่เรากำลังฟังอยู่นี้ ก็เป็นคำสอนของผู้ที่เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งรู้ ในสิ่งที่คนอื่นไม่รู้

หมายความว่า ขณะนี้เรากำลังตั้งใจฟัง สิ่งซึ่งเราไม่เคยได้ฟังมาก่อน และเป็นการฟังธรรมของผู้ที่ได้ตรัสรู้ เป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้เบิกบานจริง ๆ ให้เราเข้าใจถูกต้องว่า ก่อนฟังเราไม่รู้อะไร เพื่อที่ว่าเมื่อฟังแล้วเราจะได้ค่อย ๆ รู้ขึ้น เข้าใจมากขึ้น พระพุทธรูปเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือเปล่าคะ

อดิศักดิ์ ไม่เป็นครับ

สุ. พระพุทธรูปไม่เป็นแน่นอน แล้วเรากราบไหว้หรือเปล่า

อดิศักดิ์ กราบครับ

สุ. กราบไหว้พระพุทธรูปหรือกราบไหว้อะไรคะ

อดิศักดิ์ กราบไหว้พระธรรมครับ

สุ. จริง ๆ หรือคะ เข้าใจพระธรรม แล้วก็กราบไหว้พระธรรม หรืออย่างไร

อดิศักดิ์ กราบไหว้พระคุณของพระพุทธเจ้าครับ

สุ. อันนี้แน่นอนสำหรับผู้ที่ว่า “พุทธะ” คือ อะไร แต่ถ้ายังไม่ได้ศึกษาจริง ๆ ก็เกือบจะไม่เข้าใจเลยว่า พระคุณ คือ อะไรบ้าง เพราะฉะนั้นต้องเข้าใจจริง ๆ ว่า พระพุทธรูปเป็นเพียงเครื่องหมาย เตือนให้ระลึกถึงพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

เพราะฉะนั้นการแสดงความนอบน้อม แสดงต่อพระคุณทั้ง ๓ ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทุกคนรู้จักดีแน่นอน เพราะว่าสวดกันเสมอ นี่ต้องเป็นการฟัง

ศุกล ครับผม ที่นี้มีสิ่งที่น่าสนใจการสังเกตอยู่นิดว่า ตลอดเวลาที่ท่านอาจารย์พูดมา ก็เป็นเรื่องของสิ่งที่ควรจะต้องรู้ คือ สิ่งปรากฏ ถ้าไม่ปรากฏก็ไม่สามารถจะรู้ได้ เพราะฉะนั้น สิ่งปรากฏเป็นชีวิตประจำวันของทุกคน ก็คือ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

ที่นี้ทางตา มาพูดเรื่องการรู้ ก็คงมีหลายท่านมีความสงสัยว่า ทางตาจะอะไร ที่จะเป็นความจริง ๆ

สุ. ใจเย็น ๆ ที่จะต้องเข้าใจจริง ๆ ว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรม คือ สิ่งที่มีจริง ๆ ให้เห็นถูกต้องตามความเป็นจริงว่า ปรากฏเล็กน้อย

นี่ยอมรับไหม ธรรมทุกอย่างค่อย ๆ ไปทีละก้าว แม้แต่คำที่เราบอกว่า พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้ สิ่งที่คุณอื่นไม่รู้ คือ รู้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่กำลังมีในขณะนี้ ปรากฏเพียงชั่วขณะสั้น ๆ แล้วหมดไปเลย แค่นี้ให้เราทุกคนพิจารณา รับรอง คัดค้าน หรือว่าไม่เห็นด้วย เพราะเหตุว่าธรรมเป็นเรื่องที่ ไตร่ตรอง ไม่ใช่ฟังเฉินๆ แล้วก็เฉินไปทั้งวัน แต่เป็นเรื่องที่ยังคิด ยิ่งไตร่ตรอง ก็จะยิ่งเข้าใจขึ้น

เพราะฉะนั้นเพียงสั้น ๆ แค่นี้ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยว่า สิ่งที่มี ที่เราผ่านมาในชีวิตทั้งหมด เกิดขึ้นปรากฏชั่วขณะที่มี แล้วก็หมดไป แต่การหมดไป หมดไปอย่างรวดเร็วมาก แล้วก็ไม่ใช่ตัวตน บังคับบัญชาไม่ได้ แค่นี้รับรองไหม เห็นด้วยหรือยัง ยังไม่ไปถึงอะไรเลย

ศุกล ก็ต้องเห็นด้วยครับ เพราะเป็นสิ่งที่ยังไม่มีอะไรคัดค้าน ยังไม่มีความคิดอะไรที่แตกแยกออกไปครับผม

สุ. เห็นด้วยขั้นการฟัง แล้วสามารถที่จะประจักษ์แจ้งอย่างนี้ได้ไหม ในเมื่อเป็นความจริงหรือเป็นของจริง ทุกสิ่งที่กำลังปรากฏในขณะนี้ เกิดขึ้นจึงได้ปรากฏ แล้วดับไปอย่างรวดเร็ว นี่คือ ความหมายอันแท้จริงของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ สามารถที่จะประจักษ์แจ้งได้ไหม

ศุกล ไม่ทราบสำหรับท่านอื่นจะมีความเห็นเป็นอย่างไร ขอเชิญแสดงความ
ความคิดเห็นครับ

สมพร ผมมีความเห็นอย่างหนึ่งเหมือนกัน ที่อาจารย์พูดมาว่า “ผู้หลับ” พวก
เราเป็นผู้หลับด้วยอำนาจกิเลส อาจารย์ก็ปลุก วิธีปลุก ก็คือ ให้ฟัง ปกติเราหลับ หลับ
คือการไม่รู้ พระองค์เปรียบเหมือนคนหลับ แต่พระองค์ตื่นแล้ว ตื่นจากกิเลส เพราะไม่มี
กิเลส เมื่อตื่นแล้วจึงเบิกบาน เพราะพอไม่มีกิเลส จิตใจจึงผ่องแผ้ว เบิกบาน อย่างพวก
เราปกติก็หลับอยู่เสมอ ทั้ง ๆ ที่ตื่นอยู่ก็ถือว่าหลับแล้ว หลับด้วยอำนาจกิเลสคือไม่รู้
เรียกว่าหลับ ที่คุณศุกลถามว่า มีวิธีอะไร อาจารย์ก็ตอบตรงจุด คือ ปลุก การฟังนั่นเอง
เสมือนหนึ่งคนปลุกคนหลับอยู่ให้ตื่น

ศุกล ผมจำได้ อาจารย์เคยพูดว่า ทุกคนตื่นอยู่ตลอดเวลา แต่ท่านอาจารย์
อธิบายว่า ตื่นเพราะกิเลสตื่น ไม่ใช่ตื่นเพื่อจะรู้ความจริง

สุ. อันนั้นหมายความว่า ในขณะที่กำลังหลับ ไม่มีอะไรเลย แต่เวลาตื่น
อย่าลืมว่า ที่ตื่นนั้น คือ กิเลสตื่นด้วย ไม่ใช่ว่ามีแต่เพียงเห็น เพียงได้ยิน แต่ต้องมีกิเลส
ตื่น นี่เป็นคนละระดับ คนละชั้น นี่เรากำลังจะถึงเพียงขั้นต้นว่า เมื่อธรรมเป็นสิ่งที่มิจริง
แล้วปรากฏชั่วขณะสั้น ๆ แล้วก็ดับไป ถ้าความจริงเป็นอย่างนี้ เราสามารถที่จะพิสูจน์
ได้ไหม

ศุกล เวลาไม่มีข้อสงสัย เชื่อในสิ่งที่ท่านอาจารย์อธิบายมาทั้งหมด แต่ว่า

สุ. ไม่ใช่เชื่อในสิ่งที่ดิฉันอธิบาย คือ ธรรมเป็นเรื่องจริง และไม่เป็นของใคร
เลย เพราะฉะนั้นคนฟังมีสิทธิที่ฟังแล้ว คิดไตร่ตรองพิจารณา เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย
อย่างไร

เพราะฉะนั้นคำถามตอนนี้มีเพียงว่า เมื่อสิ่งที่ปรากฏในขณะนี้ ผู้รู้รู้ว่าเป็นสิ่งที่
ปรากฏชั่วระยะสั้นมาก คือ ปรากฏและก็ดับไปอย่างรวดเร็ว มีใครไม่เห็นด้วยบ้าง แต่
ทุกคนในที่นี้ก็บอกว่าเห็นด้วยแล้ว ที่นี้ก็มาถึงปัญหาที่ว่า เมื่อเห็นด้วยอย่างนี้แล้ว
สามารถที่จะประจักษ์ความจริงนี้ได้ไหม ในเมื่อเป็นความจริง

ศุกล ก็คงต้องกลับไปสู่ข้อประพฤตินี้ปฏิบัติ ที่มีการอบรมเจริญสติและปัญญา เพราะเวลานี้แม้สิ่งที่กำลังปรากฏ ก็ดูเหมือนว่าจะไม่สงสัย แต่พอถามถึงสิ่งที่เป็นปรมาัตถธรรม ก็ยังมีความคิดลังเลต่อไป

สุ. ไม่ได้ถามปรมาัตถธรรมด้วย ถามว่า ขณะนี้มีสิ่งที่กำลังปรากฏ และทุกคนก็ยอมรับว่า สิ่งนี้ปรากฏแล้วก็ดับไปอย่างรวดเร็ว สิ่งใดก็ตามที่เกิดขึ้น สิ่งนั้นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

เมื่อทุกคนยอมรับว่า เป็นจริงอย่างนี้ ชั้้นฟังเห็นด้วย สามารถที่จะประจักษ์ความจริงนี้ได้ไหม ในเมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ สามารถจะประจักษ์ความจริงอย่างนี้ได้ไหม

ศุกล ตอนนั้นก็ต้องตอบว่าได้ครับ

สุ. ทำไมตอนนี้ ตอนหลังจะไม่ตอบอย่างนี้หรือคะ

ศุกล ตอบอย่างยังไม่ใช่เป็นการประจักษ์สภาพธรรม

สุ. โดยเหตุผล ผู้ศึกษาจะต้องมีเหตุผล การศึกษาพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องเชื่อ แต่เป็นเรื่องคิด เรื่องพิจารณา เรื่องไตร่ตรอง จนกระทั่งมีความเห็นอย่างนั้นจริง ๆ แม้ว่าจะเป็นความเห็นในขั้นของการฟังก็ตาม โดยเหตุผลที่ว่า เมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ สามารถที่จะประจักษ์ความจริงอย่างนี้ได้ไหม

อดิศักดิ์ คุณศุกลต้องตอบว่า ได้ เพราะเคยมีคนประจักษ์แล้ว

ศุกล ก็คงเป็นการพูดตามอีก

สุ. ต้องคิดค่ะ เวลานี้ไม่ต้องตามใครเลย ทุกคนฟัง ทุกคนคิดว่า ความจริง คือ ขณะนี้ สิ่งที่กำลังปรากฏ ปรากฏแล้วก็หมดไปอย่างรวดเร็วมากด้วย ทุกอย่างที่เกิดขึ้นปรากฏ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ยอมรับความจริงข้อนี้ไหม คือ คนที่จะนับถือพระพุทธศาสนา ต้องเป็นคนที่มีเหตุผล แล้วพระธรรมที่ได้ฟัง จะทำให้คนนั้นเกิดปัญญาของตัวเอง ไม่ใช่ต้องไปฟังปัญญาของใครอีก แต่ว่าต้องเกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองของตนเองจริง ๆ เพราะฉะนั้นเมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ ไม่เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นแน่นอน สิ่งใดที่เกิดขึ้น สิ่งนั้นดับ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สามารถที่จะประจักษ์ความจริงนี้ได้ไหม

ศุกล ตอนนี้อย่างไม่กล้า ครับ

ส. ทำไมคะ คุณศุกล ก็เรามีสิทธิที่จะฟังธรรม แล้วก็พิจารณา แล้วก็ไตร่ตรอง เป็นความคิดของเราเอง ทำไมเราจะว่า มีสิทธิ ไม่มีสิทธิ หรือไม่กล้า ในเมื่อเราคิดได้ ได้ฟังมาแล้วว่า นี่คือความจริง ทุกอย่างที่เกิดปรากฏ เพราะเกิด จึงได้ปรากฏ และก็ดับไปอย่างรวดเร็ว สามารถจะประจักษ์ความจริงนี้ได้ไหม

ศุกล ได้รับ

ส. คือ ไม่ได้ถามว่า ใครจะได้ ใครจะไม่ได้ แต่ตามความเป็นจริง เป็นอย่างนี้ แล้วสามารถจะประจักษ์ความจริงอย่างนี้ได้ไหม ถ้าไม่ได้ ไม่มีประโยชน์เลยในการฟังพระธรรม ในเมื่อความจริงมี ก็จริง แต่ประจักษ์ไม่ได้ แล้วจะมีประโยชน์อะไร แต่เพราะเหตุเป็นจริง สามารถที่จะอบรมเจริญปัญญาจนกระทั่งประจักษ์แจ้งได้

นี่คือประโยชน์ของการฟังในวันนี้ ซึ่งใครจะประจักษ์แจ้งเมื่อไร ไม่มีคำถามเลยว่า ใคร ที่ไหน เมื่อไร และก็ไม่ได้ถามเลยว่า คุณศุกลจะประจักษ์แจ้งได้ไหม เพียงแต่ถามว่า เมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ แล้วประจักษ์แจ้งความจริงนี้ได้ไหม ในเมื่อเป็นความจริง

ศุกล ได้รับ

ส. ได้ เมื่อไรคะ

ศุกล เรื่องเวลานี้คงยังตอบไม่ได้ครับ แล้วแต่เหตุ แล้วแต่ปัจจัยครับ

ส. แต่ก็ไม่ใช่ว่าเป็นเรื่องที่ฟัง เชื่อตาม ๆ กัน ไร้เหตุผล ใครบอกว่าอย่างไรก็ได้ นั่นไม่ใช่ แต่ต้องเป็นเรื่องที่ฟัง แล้วพิจารณาจริง ๆ แล้วเข้าใจจริง ๆ ด้วย

ด้วยเหตุนี้บุคคลในครั้งพุทธกาล เมื่อได้ฟังพระธรรมแล้วจากพระผู้มีพระภาคโดยตรง และท่านเป็นผู้ที่ได้อบรมบารมีมาพอที่จะเข้าใจธรรมได้ ที่ทุกท่านกล่าว คือว่าพระธรรมที่ทรงแสดงนั้นแจ่มแจ้ง เพราะเหตุว่าเป็นสิ่งที่กล่าวถึงสภาพธรรมที่มีอยู่จริง ๆ ให้เห็นเดี๋ยวนี้ แล้วก็สามารถที่จะพิจารณาเข้าใจได้ตามระดับขั้นของปัญญา และสามารถที่จะรู้แจ้งในอริยสัจธรรม คือ ความจริงของสภาพธรรมนั้นด้วย แต่ต้องขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ฟังว่า ความแจ่มแจ้งนั้น จะมากน้อยแค่ไหน

เพราะฉะนั้นเราไม่จำเป็นต้องรีบร้อนไปเร็ว แต่ให้มีความเข้าใจของตัวเองจริง ๆ ว่า พระธรรมที่ทรงแสดง แจ่มแจ้งเพราะอะไร เพราะเหตุว่าเป็นสภาพธรรมที่กำลังมีในขณะนี้ ที่พิสูจน์ได้

นี่คือความแจ่มแจ้ง มิฉะนั้นเราก็ต้องไปค้นหาในตำรับตำราอยู่ที่ไหน ตรงไหน แต่ไม่ใช่ กำลังฟังเดี๋ยวนี้ ถ้าฟังต่อไป ก็จะได้รู้ว่าเป็นเรื่องของสภาพธรรมที่แจ่มแจ้ง เพราะกำลังปรากฏ กำลังมีอยู่จริง ๆ

ทุกคนคงเห็นด้วยกับพระธรรมที่เหมือนหงายของที่คว่ำ แสดงให้เห็นว่าก่อนที่จะมีการฟังพระธรรม คำว่าหมดทุกอย่าง แม้แต่สภาพธรรมที่กำลังมีอยู่ขณะนี้ ก็ไม่หงาย คือ ไม่ปรากฏออกมาให้เห็นว่า สิ่งนั้นคืออะไร เพราะทุกอย่างถ้าคว่ำไว้ เราจะมองเห็นได้ไหมว่า มีอะไรอยู่ที่นั่น แม้แต่นาฬิกา คว่ำไว้ก็ไม่เห็นอะไร ถ้วย จาน ลายดอกไม้ อะไรก็ไม่เห็นหมด

เพราะฉะนั้นทุกอย่างที่คว่ำไว้ ก็ทำให้เราไม่สามารถที่จะรู้ความจริงได้ แต่พระธรรมที่ทรงแสดง สิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันทั้งหมด สามารถที่จะเข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ เพราะฉะนั้นผู้ใดที่ฟังแล้วเข้าใจ ก็จะมีความรู้สึกเหมือนกับว่าพระองค์ได้ทรงหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด นี้ก็โดยนัยเดียวกัน ทุกอย่างที่ปกปิดไว้ ไม่ว่าจะเอาอะไรปิดไว้ก็ตาม เราไม่สามารถจะเห็นว่าข้างในนั้นมีอะไร แต่ว่าเมื่อใดที่เปิดขึ้น เราก็จะเห็น

เพราะฉะนั้นที่ตัวเรา คว่ำไว้ ปิดไว้ คนที่ยังไม่ได้ฟังพระธรรม ไม่เห็นอะไรเลยว่า มีอะไรบ้าง แต่ถ้าศึกษาพระธรรมแล้ว จะเห็นทุกอย่างตามความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งใด ๆ ก็ตาม พระธรรมที่ทรงแสดงเกิดจากการตรัสรู้สภาพความจริงของสิ่งนั้น จึงได้ทรงแสดงโดยละเอียด ให้เข้าใจได้ชัดเจน เหมือนกับเปิดของที่ปิด

อีกข้อหนึ่งก็คือ บอกทางแก่คนหลง เวลานี้หลงทางหรือเปล่าคะ

อดิศักดิ์ แน่นนอนครับ

สุ. ก่อนฟังทุกคนเกิดมาทำทุกอย่างในชีวิต หมดไป ไม่มีจุดหมายในชีวิตเลย จุดหมายเพียงแค่ เกิดมาแล้วมีความสุขเท่าที่จะมีได้ ไม่รู้จะไปทางไหนจริง ๆ ไม่รู้แม้แต่ทิศทางที่จะไป เหมือนกับคนที่หลงกันอยู่ในสังสารวัฏ ถ้าไม่มีใครที่จะจูงออก

ไปสู่หนทางที่จะได้เห็นความจริงว่า นี่คือ ทางออก ก็ไม่มีทางที่จะออกจากสังสารวัฏได้
เลย

เพราะเหตุว่า กว่าเราจะมานั่งที่นี่ เราเกิดแล้ว ตายแล้ว นับชาติไม่ถ้วนเลย ที่
ทรงแสดงไว้คือแสนโกฏิกัป และถ้าเป็นอย่างนี้อยู่ต่อไป แต่ละขณะ เห็นขณะหนึ่ง
ได้ยินขณะหนึ่ง คิดนึกขณะหนึ่ง สุขทุกข์ขณะหนึ่ง จะค่อย ๆ ผ่านไป เรื่อย ๆ อีกแสน
โกฏิกัป หรือเท่าไรก็แล้วแต่

เพราะเหตุว่า ยังไม่มีทางที่จะรู้ว่า ทิศทางที่ควรจะไป ไปทางไหน และทิศทางนั้น
เป็นทางออก ที่ออกจากความไม่รู้ ออกจากความทุกข์ทั้งหมด หรือออกจากสิ่งที่เราเคย
คิดว่า เป็นความเบิกบาน หรือความสุข ความสบายต่าง ๆ ให้อำนาจ แท้ที่จริงไม่ใช่ความ
เบิกบานจริง ๆ เป็นแต่หลงคิด ว่าเบิกบาน หรือว่าหลงคิด ว่าเบิกสุข หลงคิด ว่าเบิกทุกข์
อยู่ในโลก

เพราะฉะนั้นก็แสดงให้เห็นว่า แต่ละคำ ถ้าเราเข้าใจจริง ๆ เราจะเห็นพระคุณ
ของพระผู้มีพระภาคจริง ๆ ว่า เมื่อได้ทรงบำเพ็ญพระบารมีมาแล้ว จึงเป็นผู้ที่รู้ ในเมื่อ
คนอื่นเป็นผู้ที่ไม่รู้ แล้วก็สามารถที่จะทำให้อื่นได้เกิดปัญญา ความเข้าใจที่ถูกต้อง

อีกอุปมาหนึ่ง คือ เหมือนจุดประทีปในที่มืด เพื่อให้เห็น ซึ่งทุกคนในขณะนี้ก็ไม่
รู้เหมือนกันถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ว่าจะมีอยู่หรือเปล่า ทั้ง ๆ ที่กำลังมองเห็นสิ่งต่าง ๆ
แต่ถ้าไม่รู้ความจริงของสิ่งต่าง ๆ ก็ยังต้องมืดอยู่ เพราะเหตุว่า ถึงสิ่งต่าง ๆ จะเกิดดับ
ก็ไม่รู้ อย่างนี้จะชื่อว่ามืดไหม ในเมื่อสภาพธรรมกำลังเกิดดับ เป็นอนิจจัง ทุกขัง
อนัตตา

นอกจากนั้นพระองค์ยังทรงตรัสรู้และทรงแสดงว่าสภาพธรรมทั้งหมดเป็น
อนัตตาไม่ใช่ตัวตน ซึ่งก่อนฟัง ทุกคนเป็นเราทั้งหมด เป็นตัวตนทั้งหมด แต่ว่าเมื่อทรง
ตรัสรู้แล้วก็ทรงแสดงธรรมว่า ธรรมเป็นธรรม ที่ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ของใคร อันนี้จะ
ยอมรับไหมคะ

นิภัทร ยอมรับครับ

สุ. ยอมรับนะคะ ต้องมีคำอธิบายว่าเพราะอะไรจึงไม่ใช่ของเรา และไม่ใช่
ตัวตน

อดิศักดิ์ เพราะเป็นอนัตตา

ส. บังคับบัญชาไม่ได้ ใช่ไหมคะ

อดิศักดิ์ ครับ

ส. เราารู้สึกว่า เรามีทรัพย์สมบัติข้าวของมากมาย หรืออย่างน้อยที่สุดก็มีตัวเรา ตั้งแต่ศีรษะตลอดเท้า แต่ความจริง สัจธรรม ที่ทรงแสดงไว้ ไม่มีอัตตาไม่มีตัวตน หรือว่าไม่เป็นของของใครเลย แต่ว่าเป็นสภาพธรรมที่มีจริง ไม่ใช่ปฏิเสธว่าไม่มี เป็นสภาพธรรมที่มีจริง แต่สภาพธรรมนั้นเป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา ไม่ใช่ของใครทั้งสิ้น ยอมรับไหม ยอมรับขณะที่ฟัง แล้วประเดี๋ยวก็ลืม

ประทีป ยังสงสัยว่า ถ้าไม่ใช่ตัวตนแล้ว เป็นอนัตตานี้ เป็นอะไร

ส. อันนี้ก็ถือว่า เป็นคำถามที่ดี ในเมื่อสภาพธรรมมี ปรากฏ ไม่ใช่ตัวตนแล้วเป็นอะไร

พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้ทั่ว สภาพธรรมทั้งหมด มีลักษณะที่ต่างกันเป็น ๒ อย่าง คือ สภาพธรรมอย่างหนึ่ง เป็นสภาพที่ไม่รู้อะไรเลยทั้งสิ้น ไม่สามารถจะรู้อะไรได้เลย อย่างหนึ่ง กับสภาพธรรมอีกอย่างนั้น เป็นสภาพรู้

นี่คือ เมื่อไม่ใช่ตัวตนแล้วเป็นอะไร ก็คือ เป็นสภาพธรรม ๒ อย่าง สำหรับสภาพธรรมซึ่งไม่รู้อะไรเลย รู้อะไรไม่ได้เลย ภาษาบาลีใช้คำว่าอะไรคะอาจารย์ สภาพธรรมที่ไม่ใช่สภาพรู้

สมพร รูป

ส. รูป ออกเสียงภาษาบาลีว่าอย่างไร

สมพร รูป (รูปัง)

ส. รูปัง เมื่อเข้าใจแล้วจะไม่กังวลถึงชื่อ ไม่กังวลว่าอยู่หน้าไหน ในตำราไหนทั้งสิ้น เพราะเหตุว่าเป็นการเข้าใจสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ที่กำลังปรากฏ แล้วก็อยู่ในพระไตรปิฎกทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นส่วนของพระวินัย พระสูตร หรือพระอภิธรรมก็ตาม แต่ให้ทราบเวลานี้ เมื่อไม่ใช่ตัวตนแล้ว เป็นสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ๒ อย่าง คือ สภาพหนึ่งเป็นสภาพที่ไม่รู้อะไรเลย ภาษาบาลีใช้คำว่า รูปัง ภาษาไทยเราใช้คำว่า รูปธรรม

ธรรมซึ่งไม่รู้อะไร เป็นรูปธรรม มีใครมีตัวอย่างใหม่รูปธรรม คือ อยากจะให้เข้าใจ ความหมายที่มีคำจำกัดความว่า รูปธรรม หรือสิ่งที่มีจริง ๆ ซึ่งไม่ใช่สภาพที่รู้ มีอะไรบ้าง

ประทีป ลองช่วยกันนึก ว่ารูปธรรมมีอะไรบ้าง

นิน่า เสียงค่ะ

สุ. เพราะอะไร ทำไมเสียงเป็นรูปธรรม

นิน่า เพราะเสียงไม่รู้อะไร

สุ. เสียงไม่รู้อะไร นอกจากเสียงมีอะไรอีก

นิน่า มีสี

สุ. สีเป็นรูปธรรมเพราะอะไร

นิน่า เพราะไม่รู้อะไร

สุ. เพราะไม่รู้อะไร เพราะถูกเห็น แต่สีไม่รู้อะไร เสียงถูกได้ยิน แต่เสียง ไม่ได้ยินอะไร มีอะไรอีกที่เป็นรูปธรรม ใครคิดว่ารูปธรรมเป็นสิ่งที่ยากบ้าง

ศุกล กระผมมีความเห็นว่า แม้จะกล่าวเป็นคำ ๒ คำว่า รูปธรรม นามธรรม แต่จริง ๆ เป็นสิ่งที่ยากมาก เพราะอะไร เพราะถ้าสามารถจะรู้ว่าเป็นรูปจริง ๆ เดียวนี้ ต้องเป็นสติปัญญา ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่นำไปสู่การเห็นธรรมตามความเป็นจริงว่า รูป ไม่ใช่นาม นามไม่ใช่รูป แต่พอพูดถึงชื่อเฉย ๆ รู้สึกจะไม่ยาก

สุ. แต่ปัญญาต้องค่อย ๆ เจริญขึ้น จากขั้นไม่รู้อะไรเลยทั้งสิ้นใน พระพุทธศาสนา แล้วเริ่มมาฟังเป็นวันแรก ต้องเริ่มจากจุดนี้ ว่ายังไม่รู้อะไรทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นแม้แต่คำว่า “รูปธรรม” ซึ่งหมายถึง สภาพธรรมที่มีจริง แต่ไม่ใช่สภาพรู้ ในพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นไม่มีการ เปลี่ยนแปลง ใครจะบอกว่ารูปเป็นอย่างอื่นไม่ได้ แต่ว่ารูปธรรม สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไรเลย ในความหมายนี้ หมายความว่าถึงสิ่งที่ไม่รู้อะไรเลย เข้าใจได้

ศุกล เข้าใจได้ครับ

สุ. เข้าใจได้ เพราะมีตัวอย่างเยอะแยะ อย่างเสียงไม่ได้ยินอะไร แต่เป็น สภาพที่ถูกได้ยิน เพราะฉะนั้นตัวเสียงไม่รู้อะไรเลย เป็นรูปธรรม สีสังขารณที่กำลัง

ปรากฏขณะนั้น ก็ไม่เห็น แต่ถูกเห็น เพราะฉะนั้นสี่สัณว์ณะเป็นรูปธรรม เพราะว่า ไม่สามารถที่จะเห็นอะไรได้ สี่สัณว์ณะไม่ใช่สุข ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่ดีใจ ไม่ใช่เสียใจ

เพราะฉะนั้นสภาพธรรมอื่นซึ่งไม่ใช่รูปธรรม เป็นนามธรรม ทั้งหมด

กลับมาหาคำหนึ่งที่เราเข้าไป คือคำว่า “ธรรม” หมายความว่า อย่างถ้าจะตอบคำถามของคุณประทีปว่า เมื่อสิ่งที่มี ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ของเราแล้ว เป็นอะไร

ถ้าจะตอบสั้น ๆ คำเดียว ก็คือว่า เป็นธรรม หมายความว่า เป็นสิ่งที่มี มีจริง ๆ แต่สิ่งนั้นไม่มีใครเป็นเจ้าของ หรือว่าไม่เป็นของใคร แต่ว่าเป็นสิ่งที่มีจริง ๆ ซึ่งเราจะต้องพิจารณาจนกว่าเราจะเห็นความจริงว่า เป็นธรรมไม่ใช่เราเมื่อไร เมื่อนั้นเราจึงจะเข้าใจ คำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่า เป็นอนัตตา ไม่มีตัวตน ซึ่งมีลักษณะ ๒ อย่าง คือรูปธรรมอย่างหนึ่ง และนามธรรมอีกอย่างหนึ่ง

รูปธรรมเป็นสภาพธรรมที่ไม่รู้อะไรเลย ไม่สามารถที่จะรู้อะไรได้เลยทั้งสิ้น ไม่ว่าเราจะมองเห็นหรือมองไม่เห็น เมื่อสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไม่รู้อะไร สิ่งนั้นเป็นรูปธรรม อย่างกลืนมองไม่เห็น แต่เป็นรูปธรรม เพราะเหตุว่าเป็นสภาพที่ถูกรู้ ว่าเป็นกลืน แต่ตัวกลืนไม่สามารถที่จะรู้อะไรได้เลย รสก็เป็นรูปธรรม เย็นเป็นรูปธรรม อ่อนเป็นรูปธรรม แข็งเป็นรูปธรรม อะไรอีก เป็นรูปธรรม

คำถามว่า แก้อี้เป็นไหม ถ้าไม่มีธรรมซึ่งเราเรียกว่าแก้อี้ แก้อี้ก็ไม่มี แต่เพราะเหตุว่ามีธรรมที่เราเรียกว่าแก้อี้ แต่ว่าเมื่อกระทบสัมผัส สภาพธรรมปรากฏ แต่แก้อี้ไม่ได้ปรากฏ เพราะเหตุว่าถ้ากระทบสัมผัส แข็งปรากฏ แข็งเป็นธรรม แต่ถ้าไม่มีแข็ง ก็ไม่มีแก้อี้ ถ้าไม่มีแข็ง ก็ไม่มีไต่ะ หรือว่า ถ้าไม่มีแข็งตลอดสี่ระชะจรดเท้า ก็ไม่มีตัว ไม่มีร่างกายเลย

เพราะฉะนั้นนี่ก็แสดงให้เห็นว่าธรรมมี แล้วเราก็เรียกธรรมตามความคิด ตามความเข้าใจของเรา เช่น เรียกแก้อี้ เรียกไต่ะ เรียกคน แต่ว่าตามความเป็นจริงแล้วทั้งหมดคือ สิ่งที่เป็นธรรม ที่มีลักษณะจริง ๆ แล้วก็เรียกชื่อกันไปต่าง ๆ แต่เวลาที่เรียกชื่อ มี ๒ อย่าง คือเรียกชื่อจริง ๆ โดยสมมุติ เช่นไต่ะ แก้อี้ ให้หมายรู้กันว่า เราหมายรู้ถึง รูปร่างสัณฐานของสิ่งนี้ แต่ไม่ได้พูดถึงสภาพตามความเป็นจริงของสิ่งนี้เลย ว่าสิ่งนี้คืออะไร

เพราะฉะนั้นก็ต้องแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือสมมุติสัจจะ กับ ปรมัตถสัจจะ

นี่เรากำลังจะเข้าไปถึงความหมายของธรรมที่ว่า ถ้าเป็นสภาพธรรมที่เป็นธรรมจริง ๆ แม้ไม่ต้องเรียกชื่อ สิ่งนั้นก็มิได้ไม่ต้องใช้ภาษาอะไรทั้งสิ้น อย่างแข็ง ไม่ต้องใช้ภาษาอะไรเลย กระทั่งสัมผัส แฉกปรากฏแล้วไม่ต้องเรียกชื่อ นี่คือธรรมที่เป็นปรมัตถสัจจะ ไม่ใช่สมมุติสัจจะ แต่ถ้าบอกว่า โต๊ะ เก้าอี้ คน นั่นคือ สมมุติสัจจะ จริงโดยสมมุติ แต่ว่าไม่ใช่จริงโดยสภาพปรมัตถ์

เพราะฉะนั้น ก็ต้องเป็นผู้ที่ค่อย ๆ ตื่นขึ้นทีละน้อย แล้วก็ค่อย ๆ เห็นความจริงทีละนิดแล้วจะได้รู้ว่า แท้ที่จริงทั้งหมดที่เราอยู่มาก่อนฟังธรรม เราอยู่ในโลกของสมมุติสัจจะ จนกว่าเราจะได้ฟังว่า แท้ที่จริงแล้วสภาพธรรมแท้ ๆ ที่แม้ไม่ต้องเรียกว่าชื่อ ก็มีจริง นั่นคือปรมัตถธรรมหรือปรมัตถสัจจะ

ผู้ถาม ถ้าอย่างนั้น เราจะพูดอย่างนี้ได้ไหมคะว่า เก้าอี้ คือการประชุมกันของรูป อย่างเช่นแข็ง สี เสียง เพราะฉะนั้นอันนี้ เก้าอี้ก็เป็นปรมัตถสัจจะ เป็นสมมุติสัจจะใช่ไหมคะ

ส. คำว่า “เก้าอี้” เป็นสมมุติสัจจะในภาษาไทย ภาษาอื่นจะใช้คำอะไรก็ตามแต่ เป็นสมมุติสัจจะทั้งนั้น แต่ถ้าไม่มีปรมัตถธรรม สมมุติสัจจะจะมีไม่ได้เลย ถ้าไม่มีแข็ง เก้าอี้จะมีได้อย่างไร โต๊ะ จะมีได้อย่างไร เพราะฉะนั้นแก่นแท้ ถ้าเราปลดปล่อยคือ เอาสมมุติออก ก็จะเหลือสภาพธรรมล้วน ๆ ซึ่งไม่ต้องเรียกชื่อใด ๆ ทั้งสิ้น ก็มี แต่ที่เราจำเป็นต้องใช้ชื่อ เพื่อที่จะให้เราเข้าใจความหมาย หรือลักษณะจริง ๆ ของสภาพธรรมนั้น

เพราะฉะนั้นถ้าไม่ใช่ชื่อเลย ธรรมมีไหม ธรรมมี แต่ถ้าไม่มีธรรมเลย ชื่อมีไหม มีสภาพธรรม แต่ไม่มีชื่อได้ไหม ได้ แล้วก็มิได้ชื่อโดยไม่มีสภาพธรรมได้ไหม ไม่ได้

ถามอีกเพื่อความแน่ใจ มีสภาพธรรม มีปรมัตถธรรม มีสภาพธรรมที่มีจริง ๆ มีจริง ไม่มีชื่อได้ไหม ได้ แล้วก็มิได้ชื่อ มีแต่ชื่อเท่านั้นโดยไม่มีสภาพธรรม ได้ไหม

ตอบ ไม่ได้

ส. แน่ใจหรือคะ

นี่คือการที่เราจะต้องเข้าใจจริง ๆ แม้แต่จะพูดว่าอย่างไร ก็ต้องเข้าใจด้วยว่า สภาพธรรมเป็นอย่างนี้ คือ มีจริง ๆ เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย บังคับบัญชาไม่ได้

เพราะฉะนั้นไม่ว่าใครจะถามเราว่าอย่างไรก็ตามแต่ สภาพธรรม ปรมัตถธรรม เกิดแล้วเมื่อมีเหตุปัจจัย เพราะขณะนี้ มี ปราภฏให้เห็น เมื่อสภาพธรรมมีปราภฏในขณะนี้ มีเหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้นทั้งนั้น ไม่เรียกชื่อได้ใหม่ อันนี้แน่นอนว่า ต้องถูกต้อง ไม่เรียกอะไรเลยสภาพธรรมก็เป็นสภาพธรรม ไม่เรียกนามธรรมได้ใหม่ ได้ ไม่เรียกรูปธรรมได้ใหม่ ได้ ไม่เรียกอะไรเลยก็ได้ จะเรียกอย่างอื่นได้ใหม่ จะเรียกอย่างอื่นได้ใหม่ ได้ เพราะว่าเปลี่ยนได้ เป็นเรื่องของภาษาซึ่งสมมุติ จะใช้ภาษาไทย จะใช้ภาษาอังกฤษ จะใช้ภาษาบาลี จะใช้ภาษาอะไรก็ได้ แต่ให้เข้าใจสภาพธรรมที่มีอยู่จริง

เพราะฉะนั้นสภาพธรรมนี้มีจริง ไม่เรียกเลยก็ได้ จะเรียกด้วยภาษาอะไรก็ได้ แต่ว่าสมมุติศัพท์จะ อย่างเช่น คำว่า แก้ว หรือโต๊ะ ถ้าไม่มีสภาพปรมัตถธรรม สิ่งนั้น ไม่มี ต้องเข้าใจอันนี้ก่อน

สิ่งใด ๆ ก็ตามที่เราจะสมมุติเรียกว่าอะไรก็ตาม ถ้าไม่มีสภาพปรมัตถธรรมแล้ว อย่างเช่น ไม่มีแก้ว ไม่มีอะไรอย่างนี้ โต๊ะแก้วที่เราจะสมมุติเรียก ก็ไม่มี

เพราะฉะนั้นก็เป็นเรื่องที่เราจะต้องเข้าใจความหมายของ ๒ อย่างนี้ เพราะเหตุว่าที่มีคำที่เราคิดเรื่องราวต่าง ๆ เพราะว่าเรามีจิตหรือมีการคิดนึกด้วย อันนี้ก็มาถึงธรรม แล้วก็สมมุติศัพท์จะ ปรมัตถศัพท์จะ ปรมัตถธรรม นามธรรมกับรูปธรรม แค่นี้ก่อน

ประทีป อาจารย์ครับ ถ้าอย่างนั้นคำว่า รูปธรรม นามธรรมก็เป็นเพียงสมมุติศัพท์เท่านั้น

ส. “คำ” เป็น แต่สภาพธรรมที่เป็นรูปมีหรือเปล่า หรือมีแต่ “คำ”

ประทีป อย่างนี้ก็เป็นชื่อที่เราสื่อความหมาย ที่จะเรียกให้เข้าใจถึงสภาพธรรมที่มีจริงเท่านั้น ใช่ไหม

ส. ค่ะ

สมพร บัญญัติสิ่งที่มีจริง

ส. เพื่อที่จะให้เข้าใจ เพราะเหตุว่า ถึงแม้ว่ามีปรมัตถธรรม ที่นี้เป็นปรมัตถธรรมทั้งหมด แต่ไม่มีคำเลย แล้วเราจะเข้าใจได้อย่างไร

ประทีป เพราะฉะนั้นที่ท่านอาจารย์ได้ช่วยอธิบายนี้ ก็เหมือนกับว่าให้เข้าใจสภาพธรรมจริง ๆ จากรูปธรรมกับนามธรรมเท่านั้น ใช่ไหมครับ ที่เราสมมุติอันนี้ขึ้นมา สมมุติคำว่ารูปนาม

สุ. เราต้องแยกปรมาัตถธรรมออกต่างหากเลย จากสมมุติบัญญัติ จากคำ เพราะเหตุว่า ปรมาัตถธรรมหมายความว่าสิ่งที่มีจริง ๆ จะเรียกอะไร ไม่เรียกอะไร จะใช้คำอะไรก็ตามแต่ สิ่งนั้นมีจริง ๆ นี้อย่างหนึ่ง แล้วที่นี้เราจำเป็นต้องมีคำ ที่จะสื่อความหมายให้เข้าใจว่าเราหมายถึงอะไร

อดิศักดิ์ คืออย่างสมัยพระปัจเจกพุทธเจ้า สภาพธรรมก็มีจริง แต่บัญญัติไม่มี เพราะท่านบัญญัติไม่ได้

ประเชษฐ ก่อนที่ไปเรื่องอื่น ขอเรียนถามทบทวนตั้งแต่ตอนต้น อาจารย์อธิบายคำว่า “พุทธะ” ผู้รู้ในสิ่งที่ผู้อื่นไม่รู้ อาจารย์อธิบายว่า สิ่งทั้งปวงที่พระองค์รู้ คือ สิ่งที่กำลังปรากฏชั่วขณะ แล้วก็ดับไป สำหรับคนใหม่ที่ยังไม่เข้าใจในสมมุติบัญญัติ ในเรื่องของปรมาัตถธรรม ก็เห็นว่า สิ่งที่เห็นอยู่ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ รถ บ้านช่อง อะไรต่าง ๆ ก็ยังเห็นว่าเป็นสภาพที่เป็นแท่ง เป็นก้อน ที่คงทน ที่ไม่มีการเกิดดับ อย่างที่ท่านอาจารย์อธิบาย อันนี้จะเข้าใจได้อย่างไร

สุ. ค่ะ อันนี้ก็เป็นคำถามสำหรับคนที่เพิ่งฟังใหม่จริง ๆ ที่คุณประเชษฐช่วยชี้ บางคนอาจจะยังแยกไม่ออกเลย ระหว่างสภาพธรรมที่มีจริงกับสิ่งที่เขาเคยเข้าใจว่ามีจริง เช่น ก่อนฟังธรรมเคยเข้าใจว่า มีโต๊ะจริง ๆ มีคนจริง ๆ มีเก้าอี้จริง ๆ ทุกอย่างมีจริงหมด แต่ว่าตามความเป็นจริงแล้ว พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้ความจริงของสิ่งซึ่งเราคิดว่ามีจริง หรือเป็นสิ่งที่เราเคยเข้าใจว่ามีจริง อย่างคน ทุกคนรู้จัก เก้าอี้ ทุกคนก็รู้จัก

นี่คือ สิ่งที่ทุกคนก่อนฟังคิดว่า เป็นสิ่งที่มีจริง แต่ว่าเมื่อได้ฟังพระธรรมแล้ว ก็เข้าใจได้ว่า ความจริงของสิ่งที่มีจริงนั้นคืออะไร คือ มีสภาพธรรมที่ต้องเกิดขึ้น จึงได้ปรากฏ ขณะนี้ถ้าไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดเลย ห้องนี้จะว่างเปล่า แต่ในขณะที่มีทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกคนไม่เคยคิดถึงว่า เพราะต้องเกิดขึ้น จึงได้ปรากฏ

นี่เพียงเท่านี้ เราก็เห็นแล้วว่า เราขาดการไตร่ตรอง การคิด ไม่มีใครช่วยที่จะแนะนำเราให้เข้าใจได้เลยว่า สิ่งที่เราหลงคิดว่ามีจริง ๆ แท้ที่จริงแล้วมีอย่างไร ไม่ใช่ไต่ะเก้าอี้ที่มี แต่ต้องมีสภาพธรรมที่เกิดขึ้นปรากฏ แล้วเราเรียก

ประเชิญ เพราะเกิดขึ้น จึงปรากฏ แต่ว่ามีที่ท่านอาจารย์กล่าวตอนต้นว่าเกิดดับอย่างรวดเร็ว ตรงนี้

ส. ตอนนี้ด้วย คือ ไต่ะเกิดดับอย่างรวดเร็วไม่ได้ คนก็เกิดดับอย่างรวดเร็วไม่ได้ เพราะก่อนนั้นเราเคยคิดว่ามีคน แล้วก็มีไต่ะเก้าอี้ แล้วมาบอกว่าสภาพธรรมขณะนี้กำลังเกิดขึ้นและกดับไปอย่างรวดเร็ว เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ข้ามตอนอย่างที่ว่าสำหรับคนซึ่งฟังครั้งแรกจะไม่เข้าใจเลย เพราะว่าจะอย่างไร ไต่ะก็ไม่ดับ คนก็ไม่ดับแน่นอน

เพราะฉะนั้นให้ทราบทั่วกันว่า ที่ตรัสรู้ก็คือว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีลักษณะจริง ๆ แต่ละอย่างโดยเฉพาะ ซึ่งต่างกับที่เราเข้าใจว่า เป็นคน เป็นสัตว์ คือ เป็นสิ่งที่มีจริง ๆ ก่อน

เพราะฉะนั้นก่อนอื่น ถึงได้ถามว่ามีอะไรบ้างเป็นสิ่งที่จริง ๆ ขอให้คุณประเชิญช่วยให้ตัวอย่างให้คนอื่นได้ฟังอีกครั้ง สิ่งที่มีจริง

ประเชิญ ที่มีจริงขณะนี้ ก็มีสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏทางตา มีตัวที่รู้ ก็คือ ตัวจิตสภาพรู้

ส. นี่ก็เป็นเรื่องใหญ่มาก ที่เราจะรู้ความจริงของสิ่งที่จริง ๆ ในห้องนี้ ตั้งต้นเดี๋ยวนี้เลยว่า อะไรมีจริงในห้องนี้บ้าง สิ่งปรากฏทางตามีจริง ๆ เป็นคุณอดีตักดีหรือเปล่า

อดีตักดี ไม่ใช่

ส. เป็นใคร

อดีตักดี เป็นสภาพธรรม

ส. ค่ะ ไม่มีชื่อเลย แต่ว่ามีสิ่งที่กำลังปรากฏ นี่เป็นความจริงอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดแล้วดับ ที่ว่าเกิดแล้วดับ คือ สิ่งนี้ ซึ่งมีจริง ๆ แล้วก็ไม่ใช่คุณอดีตักดี แต่ว่าสิ่งที่กำลังปรากฏทางตาขณะนี้ ที่ปรากฏเพราะเกิด และเมื่อเกิดแล้ว ดับทันทีอย่าง

รวดเร็ว ถึงจะยังไม่ค่อยเข้าใจ แต่เป็นแนวทางที่จะต้องรู้ว่า นี่คือ ความหมายของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีอะไรอีกนอกจากสิ่งที่ปรากฏทางตา ที่มีจริง ๆ

อดิศักดิ์ เสียงครับ

สุ. เสียง เกิดขึ้นจึงได้ปรากฏ แล้วก็สั้นมาก คือ เกิดขึ้น แล้วก็ดับไป ตรงกับอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่ว่าอะไรทั้งหมด ที่มีลักษณะจริง ๆ สิ่งนั้นต้องเกิดปรากฏ แล้วหมดไป

ประเชิญ ที่ว่าหมดไป ขึ้นต้น ก็คือ ต้องเข้าใจ แค่นี้ตาม หรือว่าต้องเรียนรู้ในเรื่องของปรมัตถ์กับบัญญัติก่อนหรือเปล่าครับ

สุ. คือ ต้องแยกย่อยสิ่งซึ่งรวมเป็นกลุ่มก้อน แล้วก็ยึดถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด จนกระทั่งเห็นความจริงว่า แต่ละอย่างเป็นสภาพธรรมต่างชนิด ซึ่งมีลักษณะที่ต่างกันเป็น ๒ อย่าง คือ นามธรรมกับรูปธรรมก่อน เวลานี้เรากำลังพูดถึงเรื่องสิ่งที่มีจริง ๆ คือ ธรรม ไม่ใช่เรื่องเหลวไหล แต่ว่าเป็นเรื่องของสิ่งที่มีจริง พิสูจน์ได้ เป็นธรรม และยังไม่กล่าวว่า เป็นคนเป็นสัตว์เลย แต่ว่าธรรมมีลักษณะที่ต่างกันเป็น ๒ อย่าง คือ สภาพรู้ อย่างหนึ่ง กับสภาพที่ไม่ใช่สภาพรู้ อีกอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นสภาพที่ไม่รู้อะไร ก็ใช้คำว่า “รูปธรรม” ในภาษาไทย ที่กำลังกล่าวถึงในขณะนี้

ประเชิญ เพราะฉะนั้นผู้ที่เริ่มเข้ามาศึกษา ก็ได้รู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เคยเป็นวิชาการทางโลกต่าง ๆ ก็ไม่ตรง ไม่ถูกต้อง ตามที่ท่านทรงแสดงไว้ ใช่ไหมครับ

สุ. ค่ะ เพราะเหตุว่า แต่ก่อนที่จะฟังธรรม ทุกคนอาจจะรู้วิชาการต่าง ๆ กัน เขาเหมือนกับผู้ที่รู้ คนนั้นเก่งทางนี้ คนนั้นดีทางนั้น ทุกอย่าง แต่ว่าไม่ได้รู้สิ่งที่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ เพราะฉะนั้นจึงได้แยกให้เห็นว่า ก่อนฟังพระธรรมต้องเป็นผู้ที่ไม่รู้ แล้วจะมีใครยอมรับว่า เป็นผู้ที่ไม่รู้ก่อนฟังพระธรรม มิฉะนั้นแล้วจะไม่มาฟัง เพราะว่า “พุทธะ” แปลว่า ผู้รู้ เพราะฉะนั้นคนอื่นทั้งหมด ต้องเป็นผู้ที่ไม่รู้ ตั้งแต่เกิดมาจนตาย ก็ภพ ก็ชาติ ต้องเป็นผู้ที่ไม่รู้ทั้งนั้น จนกว่าจะได้ฟังธรรมแล้ว ถึงจะค่อย ๆ รู้ขึ้น

ประเชิญ ต้องยอมรับตรงนี้ก่อน ใช่ไหมครับ

ส. ต้องยอมรับว่า ความรู้อื่นทั้งหมดไม่ใช่ความรู้จริง ๆ ที่ไม่ใช่ความรู้จริง ๆ ทั้ง ๆ ที่อุตสาหะเรียนกันมาตั้ง ๑๐ ปี ๒๐ ปี บางคนก็ยังเรียนอยู่ไปเรื่อย ๆ ยังไม่จบ ทำไม่ว่ารู้ไม่จริง เพราะเหตุว่า ไม่รู้สภาพธรรมที่กำลังมีอยู่ในขณะนี้ ไม่รู้เลยว่า นี่เป็นเพียงสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ซึ่งไม่ใช่ของใคร มีเหตุปัจจัยก็เกิดขึ้น แล้วก็ดับไป

ต้องยึดอันนี้ไว้ก่อนว่า สภาพธรรม หมายความว่า สิ่งซึ่งมีจริง ๆ เพราะฉะนั้นที่คนอื่นจะรู้วิชาการใด ๆ ไปถึงโลกไหนก็ตาม แต่ไม่รู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ จึงไม่ใช่ผู้รู้ แต่ถ้าเป็นผู้ที่รู้แล้ว สิ่งนี้กำลังมีแล้วไม่รู้ เข้าใจตัวเองแล้ว ในเมื่อสิ่งนี้กำลังมี แต่ไม่รู้

เพราะฉะนั้นจึงต้องเป็นผู้ที่ยอมรับว่า ไม่รู้ในสิ่งที่กำลังมี ไม่ว่าเขาจะเรียนวิชาการใด ๆ มามากมายก็ตาม แต่ทราบใดที่ไม่รู้ในสิ่งที่กำลังมีในขณะนี้ ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รู้ ไม่รู้ความจริง เพราะว่าขณะนี้ เป็นสิ่งที่มีจริง ๆ แล้วไม่รู้

ประโยชน์ คือ บางท่านก็ได้เรียน คือ ได้ฟังเทศน์ ฟังมา ศึกษาผิวเผิน คนเราเกิดมาแล้วก็ต้องตาย ก็คือว่าไม่เที่ยง บุญก็มี บาปก็มี อะไรต่าง ๆ แต่ก็ไม่ได้รู้สภาพที่กำลังปรากฏจะจัดว่าเป็น “ผู้รู้” ได้ไหม

ส. เป็นตัวตนทราบใด ยังไม่ตื่น ก็ยังมีเรา เกิดมาก็มีเรา ตายไปก็เป็นเรา ตาย คนโน้นตาย คนนี้ตาย พี่ตาย น้องตาย ญาติตาย เพื่อนตาย ก็ยังคงเป็นสัตว์ เป็นบุคคลอยู่ ไม่ใช่เป็นสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ซึ่งเกิดดับอย่างรวดเร็ว

เพราะฉะนั้นคำว่า “อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” ไม่ใช่เกิดมา แล้วค่อย ๆ แก่ ค่อย ๆ เจ็บ ค่อย ๆ ตาย แล้วก็เป็นอย่างอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่ใช่ ถ้ารู้จริง ต้องรู้ว่า ขณะนี้สภาพธรรมเดี๋ยวนี้ที่กำลังปรากฏขณะนี้ เกิดขึ้นจริง ๆ แล้วก็ดับจริง ๆ

ประโยชน์ เพราะฉะนั้นก็ต้องรู้ปรมัตถธรรม

ส. นี่คือ ผู้รู้ รู้ความจริงของสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ที่กำลังปรากฏในขณะนี้ เราจะใช้คำว่า “ปรมัตถธรรม” ก็ได้ นั่นคือ ภาษาบาลี แต่ภาษาไทย คือ สิ่งที่มีจริง ๆ ในขณะนี้ ซึ่งเราจะเรียกชื่อ หรือไม่เรียกชื่ออะไรก็ได้

ผู้ถาม อาจารย์ครับ ผมก็เพิ่งมาฟังครั้งแรก แล้วก็อาจารย์พูดถึงเรื่องโຕະ แล้วก็มีเรื่องของสภาพแข็ง ถ้ามีสมมุติว่าโຕະ ต้องมีรูปธรรม คือ แข็ง ทีนี้ผมก็ยังแยกแยะไม่ถูกว่า สมมุติว่าถ้าพูดถึงเรื่องคน รูปธรรมของคนคืออะไร และนามธรรมของคนคืออะไร

ส. ที่ตัว พิสูจน์เลย มีอะไรบ้างคะ

ผู้ถาม ตัวเราหรือครับ

ส. ค่ะ มีอะไรบ้าง

ผู้ถาม ก็มีร่างกาย

ส. มีอะไรบ้าง ลองบอกมาสักอย่าง บอกมาทีละอย่าง

ผู้ถาม มีตา หู

ส. ทีละอย่าง มีอะไรบ้างที่ตัว

ผู้ถาม มีร่างกาย

ส. ร่างกายมีลักษณะอย่างไร

ผู้ถาม ร่างกายมี เป็น....

ส. ตอบเองค่ะ ไม่ต้องมีใครช่วย คนอื่นจะได้ฟังด้วย

ผู้ถาม เป็นสรีระหรือเปล่า

ส. ก็เป็นชื่ออีก สรีระก็ยังเป็นชื่อไปหาสรีระตรงไหน เอาที่ตัวเลยจริง ๆ

ผู้ถาม มีกระดูก มีเนื้อ

ส. กระดูกเป็นอย่างไร

ผู้ถาม กระดูกก็แข็ง

ส. กระดูกแข็ง แล้วเนื้อเป็นอย่างไร

ผู้ถาม เนื้ออ่อน

ส. เนื้ออ่อน ที่มีจริง ๆ คือ แข็งกับอ่อน ไม่เรียกกระดูกได้ไหม

ผู้ถาม ได้

ส. ไม่เรียกเนื้อได้ไหม

ผู้ถาม ได้

ส. แต่สิ่งที่มีจริง ๆ คือ แข็งกับอ่อน นอกจากแข็งกับอ่อนมีอะไรอีกที่ตัว
เอาที่ตัวเลย เพราะกำลังสงสัยที่ตัว

ผู้ถาม ครับ มีร้อน มีหนาว

ส. ร้อนจริง ๆ หนาวจริง ๆ ไม่เรียกชื่อได้ใช่ไหม นั่นคือ ปรมาตถธรรม
เพราะฉะนั้นร้อนเป็นคุณหรือเปล่า ร้อนเป็นตัวเราหรือเปล่า หรือว่าเป็นร้อน

ผู้ถาม ร้อนเป็นร้อน

ส. หนาวเป็นใครหรือเปล่า หรือว่าเป็นหนาว นั่นคือ ปรมาตถธรรม คือ
สิ่งที่มีจริง ๆ แล้วก็ไม่ใช่ของใครเลย เกิดขึ้นแล้วก็ดับไปด้วย เมื่อก็ร้อนหรือหนาว

ผู้ถาม ความรู้สึกธรรมดา ไม่ร้อนไม่หนาว

ส. เดียวนี้รู้สึกอย่างไรคะ

ผู้ถาม ตอนนี้ก็เหมือนเดิมครับ

ส. เหมือนอันเก่าหรือว่าเป็นอันใหม่

ผู้ถาม เป็นอันใหม่ครับ

ส. เป็นอันใหม่ แสดงว่าความรู้สึกเก่าก็ดับไปหมดแล้ว ความรู้สึกใหม่ก็
กำลังปรากฏ แล้วความรู้สึกแต่ละขณะ ก็เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วมาก เพราะฉะนั้นสิ่งใด
เกิดขึ้น ต้องเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย แล้วดับไป จึงไม่ใช่ของเรา ทุกอย่างที่เกิดขึ้น เป็นแต่
เพียงสภาพธรรมแต่ละอย่าง ที่เกิดขึ้น แล้วก็ดับ ตัวมีไหม

ผู้ถาม ไม่มีครับ

ส. ตอนนี้ไม่มีแล้ว ที่เคยเป็นของเรามาก่อน ตอนนี้ก็เป็นแต่เพียงสภาพ
ธรรมแต่ละอย่าง

ผู้ถาม เข้าใจครับอาจารย์ ขอขอบคุณครับ

คุณหญิงณพรัตน์ อยากจะเรียนถามว่า แก้วนี้เป็นรูปได้ไหมคะ ถ้าไม่เรียกว่า
รูปแล้วจะเรียกว่าอะไร

ส. เรียกว่า รูป แต่ความจริงลักษณะแท้จริงมีไหม

คุณหญิงณพรัตน์ หมายความว่าเรียกรูปได้

ส. เรียกอะไรได้หมด ไม่เรียกรูปก็ได้ ไม่เรียกเก้าอี้ก็ได้ เปลี่ยนเป็นภาษาอังกฤษ เปลี่ยนเป็นภาษาจีน ภาษาอะไรก็ได้ แต่สภาพธรรมที่มี ที่เรากระทบสัมผัสมีจริง ๆ หรือมองเห็นจริง ๆ สภาพธรรมนั้นมี

เพราะฉะนั้นสภาพธรรมนั้น ไม่เรียกชื่ออะไร ก็ยังมีอยู่ อย่างเก้าอี้ ที่เราเรียกว่าเก้าอี้ ไปเอาเก้าอี้มาตัวหนึ่ง ต้องไปจับสิ่งที่แข็งมา ไม่อย่างนั้นถ้าไม่มีสิ่งที่แข็ง จะไปเอาเก้าอี้ที่ไหนมา

คุณหญิงณพรัตน์ เรายังเรียกว่าเป็นนามได้

ส. มิได้ค่ะ ภาษาไทยก็ปนกัน นามแปลว่าชื่อ แต่อันนี้ไม่ใช่ชื่อ อันนี้หมายความว่าความถึงสภาพรู้ ถ้าศึกษาธรรมที่เป็นปรมัตถธรรมแล้ว สภาพรู้ใช้คำว่านามธรรม ต้องทั้งภาษาไทย คนนั้นชื่อนี้ คนนี้ชื่อนั้น แต่ວ່ານั้นเป็นเพียงชื่อที่สมมุติเรียก แต่จริง ๆ แล้ว สภาพรู้ อย่างสุข ทุกข์ เห็น จำพวกนี้ไม่ใช่โต๊ะเก้าอี้ ซึ่งจำไม่ได้ สุขไม่ได้ ทุกข์ไม่ได้ สภาพที่รู้ทั้งหมดเป็นนามธรรม

คุณหญิงณพรัตน์ ยังงง ๆ อยู่ คล้าย ๆ ว่า เรายังจะเรียกเก้าอี้ว่ารูป

ส. เก้าอี้เป็นรูป

คุณหญิงณพรัตน์ แต่ไม่ใช่รูปในรูป ๒๔

ส. เป็นรูปใน ๒๔ รูป เพราะแข็ง

คุณหญิงณพรัตน์ มีแข็งอยู่อันเดียวเท่านั้นเอง

ส. คือ ตัวจริง ๆ คือ แข็ง ตัวจริงแท้ ๆ คือแข็ง แต่จะเรียกอะไรก็ได้ ไม่ใคร่พอนก็แข็ง ถ้วยแก้วก็แข็ง อะไรก็แข็ง

คุณหญิงณพรัตน์ ถ้าอย่างนั้นทุกอย่างก็เป็นรูปได้ เพราะว่ามีปรมัตถธรรมอยู่ในนี้

ส. สภาพธรรมที่มีจริง มีจริง ๆ ใช้คำว่า ปรมัตถธรรม คือ มีจริง ๆ แล้วก็ไม่ใช่สภาพที่รู้เลย รู้อะไรไม่ได้เลย ทั้งหมดเป็นรูปธรรม ทุกอย่างที่มีจริงที่รู้อะไรไม่ได้เป็นรูปธรรม

ประทีป ท่านอาจารย์ครับถ้าอย่างนั้นเก้าอี้เราจะเรียกว่าสภาพที่ไม่รู้อะไรเลยได้ไหมครับ

ส. แน่นนอนค่ะ แก้อริจะอะไรได้

ประทีป แทนที่เราจะเรียกแก้อริ เราก็นึกว่าสภาพอันนี้ไม่รู้จะอะไรเลย

คุณหญิงณพรัตน์ ส่วนมากจะเรียกรวม อย่างคนก็เป็นรูป ใจก็อันใหญ่

ส. ค่ะ ก็มีรูปธรรมกับนามธรรม ๒ อย่าง ที่เรียกว่าคน หรือสัตว์ หรือสิ่งที่มีชีวิต

คุณหญิงณพรัตน์ ส่วนมากมักจะรวมก้อนเป็นรูปธรรม

ส. ถ้าหมายความว่าถึงสิ่งที่ไม่รู้จะอะไรเลย จะเล็กจะใหญ่อย่างไร เมื่อเป็นสิ่งที่ไม่รู้จะอะไรเลยเป็นรูปทั้งหมด เอาโต๊ะไปสับให้ละเอียดยับ ลักษณะที่แข็งนั้น ก็ไม่รู้จะอะไรเลย จะถูกสับ ถูกฟัน ถูกแทง ถูกตีอย่างไร ก็ไม่รู้สึกอะไรทั้งสิ้น สภาพใด ๆ ก็ตามที่มีจริงแล้วไม่ใช่สภาพรู้ สภาพนั้นเป็นรูปธรรม คือ หมายความว่าธรรมที่มีจริง...

คุณหญิงณพรัตน์ ก้อนใหญ่เล็กก็เป็นรูป

ส. ก้อนใหญ่เล็กก็รูป ถ้าไม่รู้จะอะไรก็เป็นรูปทั้งหมด มองไม่เห็นก็เป็นรูป อย่างรสอย่างนี้ มองไม่เห็นเลย แต่รสไม่รู้ ไม่ใช่สภาพรู้

สมพร เราไปติดในบัญญัติเสียหมด อย่างโต๊ะเป็นชื่อ เป็นบัญญัติ ถ้าไปกระทบก็มีความแข็ง แต่ถ้าเห็น ก็เป็นสี ที่สมมุติว่าเป็นโต๊ะ เพราะเราเห็นเป็นสีไปแล้ว มันไม่ใช่แข็งแล้ว แต่กระทบเมื่อไร มีความรู้สึกเป็นแข็ง นี่เพื่อไม่ให้เราติดในบัญญัติ ก็จึงแยกแยะออกทีละทาง ทีละอย่าง เพราะว่าโต๊ะเฉย ๆ มันไม่มีลักษณะ มันไม่เกี่ยวกับสี ไม่เกี่ยวกับการแข็ง ถ้าจะพูดโดยสภาวะของมัน คือ อวินิพโกรูป ๘ เมื่อไรกระทบแล้วรู้สึกว่าเป็นแข็ง ลักษณะนั้นเป็นธาตุดิน ลักษณะที่เห็นเป็นสี เป็นอุปาทนายรูปไปปกติเราก็ไปติดอยู่ในบัญญัติ เมื่อติดอยู่ในบัญญัติก็ไม่ถึงปรมาตม ไม่เข้าใจปรมาตม

ส. ถ้าไม่ใช่คำว่าปรมาตมธรรม จะเข้าใจง่ายกว่าหรือเปล่า หมายความว่าถึง เป็นสิ่งที่มีจริง ๆ รู้จักคำว่าปรมาตมธรรมแล้ว รู้จักคำว่ารูปธรรมแล้ว แม้ว่าบางคนอาจจะยังไม่ค่อยชัดเจนก็ตามแต่ แต่ก็ถามเพื่อที่จะได้ทราบว่า จะตอบอย่างไรว่าในห้องนี้มีอะไรบ้าง มีรูปธรรมและนามธรรม นอกห้องนี้มีอะไรบ้าง มีทั้ง ๒ อย่างที่ตรงนี้มีอะไร มีรูปธรรมอย่างเดียวใช้ไหม มีนามธรรมด้วยหรือเปล่า ไม่มี

ก็หมายความว่า สิ่งใดก็ตามซึ่งไม่ใช่สภาพรู้ เป็นรูปธรรมทั้งหมด จะมองเห็น หรือมองไม่เห็นก็ตาม ที่ดวงจันทร์มีอะไรบ้าง มีแต่รูปธรรม ดวงอาทิตย์ มีแต่รูปธรรม ก็คงจะไม่มีใครไม่เข้าใจคำว่า รูปธรรมกับนามธรรม

ผู้ฟัง ไม่ทราบว่าเป็นเมื่อไหร่ได้ยินผิดหรือเปล่าที่อาจารย์ถามว่า ข้างนอก ข้างในมี ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ข้างนอกห้องก็มีทั้งรูปธรรม นามธรรม ถ้าข้างนอกมีแต่วัตถุ สิ่งของหรืออะไร ไม่มีการรู้ จะเป็นนามธรรมตรงไหน

สุ. ถ้าไม่มีการรู้ ต้องเป็นรูปธรรมอย่างเดียว แต่เป็นอย่างนั้นหรือเปล่า

ประทีป เราจะรู้ข้างนอก เราจะรู้ได้อย่างไร ต้องมีสภาพรู้อยู่ข้างนอก

สุ. มิได้คะ หมายความว่าถึงข้างนอก ข้างนอกมีอะไรบ้าง

ผู้ฟัง ข้างนอกห้องเรานี้นะหรือ ถ้าไม่มีคน ก็ไม่มีสภาพรู้ ใช่ไหมคะ

นิภัทร ถ้าไม่มีคน ก็มีมด มีปลวก มีสัตว์เล็กสัตว์น้อยเยอะแยะไป

สุ. เพราะฉะนั้นนี่เป็นคำถาม เพื่อให้เราเข้าใจจริง ๆ ใน ๒ คำ ในสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ก่อนจะไปไกล คือ สภาพธรรมที่มีจริง ๆ มีลักษณะ ๒ อย่างที่ต่างกัน ที่ว่าไม่ใช่คน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อะไรทั้งสิ้น เป็นธรรม เป็นปรมาตมธรรม เป็นสิ่งที่มีจริง สภาพธรรมที่มีจริงอย่างหนึ่งนั้น ไม่รู้อะไรเลย เป็นรูปธรรม ส่วนสภาพธรรมที่มีจริงอีก อย่างหนึ่ง เป็นสภาพรู้ ก็ถามว่าในห้องนี้มีอะไรบ้าง คุณมณีนัยตอบเลยคะ

มณีนัย ก็มีทั้งรูปธรรมนามธรรม

สุ. นอกห้องนี้มีอะไรบ้าง

มณีนัย ถ้าเป็นอย่างที่ว่าสัตว์ได้ยินด้วย ก็ต้องมีนามธรรมด้วย

สุ. คำตอบก็คือว่า ถ้าไม่มีสภาพรู้ ข้างนอกห้องก็จะมีแต่เฉพาะรูปธรรม แต่ถ้ามีสภาพรู้ด้วย ก็มีทั้งนามธรรมและรูปธรรม แล้วจริง ๆ มีไหมคะ ข้างนอกมีอะไรบ้าง

มณีนัย ถ้าสมมุติ ถ้าเราดูต้นไม้

สุ. ไม่สมมุติ เอาจริง ๆ ข้างนอกมีอะไรบ้าง

มณีนัย เอาจริง ๆ นะคะ อย่างต้นไม้ ต้นไม้มันไหว แล้วมีเสียง

สุ. เอาต้นไม้ยังไม่ไหว แล้วยังไม่เสียงด้วย เป็นอะไรคะ

มณีนัย ไม่มีเสียง ก็เป็นรูปธรรม

ส. เป็นรูปธรรม แล้วถ้าต้นไม้ไหวแล้วมีเสียง เป็นอะไร

มณิষ ก็เป็นรูปธรรม

ส. ก็เป็นรูปธรรม

มณิষ แต่ถ้ามีคนได้ยิน การได้ยิน

ส. สภาพรู้ ถ้ามีสภาพรู้ ข้างนอกมีไหมคะ สภาพรู้

มณิษ ถ้าพูดถึงทั้งสัตว์ทั้งอะไร ได้ยินด้วย ก็มีสภาพรู้

ส. ก็ต้องมี เพราะฉะนั้นข้างนอก ก็มีทั้งรูปธรรมและนามธรรม เพราะเหตุว่าไม่ใช่มีแต่รูป มีนามธรรมอย่างในนี้แหละ ในนี้ก็มียามธรรม ข้างนอกก็มียามธรรมเหมือนกัน โลกนี้ทั้งโลก มีอะไรบ้าง ทั้งโลกเลยคะ

มณิษ ก็มีทั้งรูปธรรมและนามธรรม

ส. คะ นอกโลกมีอะไรบ้าง

มณิษ นอกโลก ก็เราไม่ทราบว่ามันนอกโลกมีอะไร

ส. คะ แต่คำตอบยืนยันตรงใจใหม่ว่า ถ้ามีสภาพรู้ ก็มียามธรรม ถ้าไม่มีสภาพรู้ ก็มีรูปธรรม

ประทีป ใครยังไม่เข้าใจเรื่องนี้ถามได้นะครับ เพราะว่าเป็นพื้นฐาน วันนี้ท่านอาจารย์สนทนาธรรมแบบเป็นกันเอง โดยไม่ต้องเปิดตำราสอน สอนจากชีวิตประจำวัน อันนี้น่าสนใจมาก

ส. จริง ๆ แล้ว ไม่ค่อยอยากให้เปิดตำราเท่าไร ตำราสำหรับทบทวน ถ้ามีโอกาสฟัง ฟังก่อนให้เข้าใจ เพราะเหตุว่า เวลาที่เราอ่านหนังสือ เราคิดด้วย ไม่มีใครที่อ่านไปเฉย ๆ แล้วไม่คิด แล้วจะเข้าใจ เพราะฉะนั้นเวลาที่เราจะเข้าใจ ทุกคำที่อ่านเราคิด แล้วเราเข้าใจ ฉะนั้น เวลาที่เราฟัง เป็นเวลาของการฟัง ถ้าเราฟังเหมือนกับว่า เราจำอะไรได้ทุกอย่าง แต่ว่าเราขาดการไตร่ตรอง พิจารณาสิ่งที่ได้ฟัง ความเข้าใจของเราจะน้อย

เพราะฉะนั้นโอกาสที่เป็นโอกาสของการฟัง ที่พระผู้มีพระภาคเคยตรัสเสมอที่ว่า จงใส่ใจเวลาที่จะฟังให้ดีเราจักกล่าว แต่นั่นเป็นถ้อยคำของพระองค์แสดงให้เห็นว่า ถ้าเรามีความสนใจ และก็ฟังด้วยการตั้งใจพิจารณาในสิ่งที่เราฟัง เราจะได้ความเข้าใจ

ซึ่งหนังสือเราจะไปอ่านเมื่อไรก็ได้ แต่เวลาอ่านเราก็ต้องพิจารณาด้วย ไม่ใช่ว่าอ่านไปเฉย ๆ

เพราะฉะนั้นทั้งหมดอยู่ที่ว่า ไม่ว่าสิ่งใดที่ผ่านหูผ่านตา ถ้าเราคิดพิจารณาก็ทำให้เราเกิดความเข้าใจ สำหรับในวันนี้ก็คิดว่าเรื่องนามธรรมรูปธรรมคงจะหมดข้อสงสัย

ประเชิญ สำหรับรูปธรรม ท่านอาจารย์ก็อธิบาย มียกตัวอย่างที่พอเห็นได้ชัดได้ะ แก้อ้อ ต้นไม้ต่าง ๆ เป็นรูปธรรม ที่นี้นามธรรม คือ สภาพรู้ สำหรับผู้ที่ใหม่ ผู้ที่เคยฟังรับรู้มาจากทางวิทยาศาสตร์ เป็นตัวสมอง เป็นสภาพที่รับรู้ เป็นตัวที่สั่งงาน ที่นี้สภาพรู้ที่ท่านอาจารย์ได้อธิบาย กับสภาพที่รับรู้ทางวิทยาศาสตร์จะต่างกันอย่างไรครับ

ส. คุณประเชิญพูดถึงสมอง สมองคืออะไร อะไรก็ตั้งต้นที่ คืออะไรเสียก่อน เราจะได้ความชัดเจนว่าสมองคืออะไร

ประเชิญ ทางวิทยาศาสตร์บอกว่าเป็นก้อนเนื้อ

ส. ถ้าบอกว่าเป็นก้อนเนื้อ เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม

ประเชิญ เป็นรูปธรรม

ส. ก็จบแล้ว ใช่ไหมคะ

ประเชิญ แต่ที่นี้สำหรับผู้ที่ไม่ได้ฟังเรื่องของ...

ส. ผู้ที่ไม่ได้ฟัง คือ ผู้ไม่ตื่นค่ะ

ประเชิญ เพราะฉะนั้นที่เคยรับทราบมาว่า ตัวสมองเป็นตัวสั่งงาน ตัวรับรู้ ก็ไม่ถูกต้องใช่ไหมครับ

ส. สภาพธรรมจากการตรัสรู้มี ๒ ประการเท่านั้น ๒ ชนิด ๒ อย่างใหญ่ ๆ คือ นามธรรมกับรูปธรรม ซึ่งเกิดดับเร็วเกินกว่าที่เราจะไปหยิบยกขึ้นมาพิสูจน์ หรืออะไรได้ นอกจากปัญญาที่สามารถจะอบรมจนประจักษ์แจ้งได้จริง ๆ ว่า ขณะนี้สภาพธรรมใดเกิด สภาพธรรมนั้นดับ

ประเชิญ อย่างนี้ท่านอาจารย์ยกตัวอย่างสภาพนามธรรมให้ละเอียดกว่านี้หน่อย

ส. นามธรรมเป็นสภาพรู้ ซึ่งต่างจากรูปธรรมโดยสิ้นเชิง ต้องใช้คำว่าโดยสิ้นเชิง เพราะเหตุว่า รูปธรรมไม่รู้อะไรได้เลยสักอย่างเดียว ไม่รู้จริง ๆ เราจะกระทบ

สัมผัสโต๊ะ โต๊ะก็ไม่วู้ เราจะรับประทานอาหาร อาหารก็ไม่วู้ คือไม่ใช่สภาพรู้เลย แต่ว่าสภาพรู้เป็นธาตุชนิดหนึ่ง ใช้คำว่าธาตุชนิดหนึ่ง เพราะเหตุว่าเป็นสิ่งที่มีจริง และสิ่งนั้นก็เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยด้วย

เพราะฉะนั้นจะว่าใครเป็นเจ้าของสิ่งซึ่งเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ย่อมเป็นไปไม่ได้เลย เหมือนกับไฟซึ่งเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ใครเป็นเจ้าของไฟ ก็ไม่มีใครเป็นเจ้าของ แต่เมื่อมีปัจจัยให้ไฟเกิด ไฟก็เกิด ฉันทิ ทางฝ่ายรูปธรรม นามธรรมก็ฉันทิ คือ เป็นธาตุอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งต่างกับรูปธรรมโดยสิ้นเชิง เพราะเหตุว่าเป็นธาตุซึ่งเกิดขึ้น แล้วรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใด

เช่น ขณะนี้ ถ้าโลกนี้มีแต่รูปธรรม หมดปัญหา สุขมีไหม ทุกข์มีไหม เห็นมีไหม คิดนึกมีไหม ไม่มีเลย ถ้ามีแต่เพียงรูปธรรมอย่างเดียวจะไม่มีปัญหาใด ๆ เลยทั้งสิ้น ภูเขาไฟจะระเบิด น้ำจะท่วม ก็ไม่มีปัญหา ถ้าไม่มีสภาพรู้หรือไม่มีธาตุรู้ แต่เพราะเหตุว่าธาตุรู้ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง ๆ แต่ต่างจากรูปธรรม เพราะเหตุว่าเป็นสภาพที่เกิดขึ้น แล้วต้องรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น ในขณะนี้กำลังมองดู มีตา ตาไม่เห็นอะไรเลย แต่ว่ามีธาตุที่กำลังเห็นสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ที่กำลังกระทบตาในขณะนี้ จึงรู้ว่ามียี่สิบสี่ชั่วโมงในขณะนี้ ที่กำลังปรากฏ นี่คือ สภาพรู้

เสียง ถ้าไม่มีสภาพรู้ เสียงเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย เมื่อมีรูปกระทบกันก็เป็นปัจจัยให้เสียงเกิดขึ้นดัง ไม่มีใครได้ยินเลย ไม่เคียดร้อน จะเป็นเสียงอะไรก็ไม่สำคัญทั้งสิ้น แต่ว่าขณะนี้เสียงมีจริง แล้วก็มีสภาพที่กำลังได้ยิน จึงรู้ว่ามียี่สิบสี่ ชั่วโมงที่ได้ยิน รู้ว่ามีเสียง ขณะนี้เสียงกำลังมี สภาพที่กำลังได้ยิน คือ นามธรรม เป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นสิ่งที่มีจริง ๆ แล้วก็ไม่ใช่อัตตณ

เพราะฉะนั้นหลักของพระธรรม คือ พระพุทธศาสนา หัวใจก็คือว่า อนัตตา ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ก็คงจะสบายขึ้นเยอะ ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ก็เป็นเพียงสิ่งซึ่งเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย แล้วก็ดับไปด้วย ใครจะไปบังคับบัญชาให้เป็นอย่างอื่นก็ไม่ได้ จะไม่ให้เกิดก็ไม่ได้ จะไม่ให้แก่ก็ไม่ได้ จะไม่ให้เจ็บก็ไม่ได้ จะไม่ให้ตายก็ไม่ได้ จะไม่ให้พบกับสิ่งที่ไม่น่าพอใจก็ไม่ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยทั้งหมด

แต่ว่าสิ่งหนึ่งซึ่งทุกคนไม่ทราบ ถ้าพระผู้มีพระภาคไม่ทรงแสดงก็คือว่า สภาพธรรมใดก็ตามที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยนั้น เกิดแล้วดับอย่างรวดเร็วที่สุด ผู้ที่รู้ความจริงอย่างนี้ ประจักษ์แจ้งความจริงนี้ จึงสามารถที่จะละความยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นเรา หรือเป็นของเรา หรือว่าเป็นตัวตนได้

แต่ทราบใดที่ยังไม่ประจักษ์ เรากำลังฟัง กำลังอบรม เพื่อที่จะให้ความรู้เพิ่มขึ้น เพราะเหตุว่าการที่จะประจักษ์แจ้งได้ ไม่ใช่ประจักษ์โดยความรู้ แล้วก็ไปนั่งทำอะไร และก็คิดว่าจะไปรู้ รู้ไม่ได้เลย เพราะเหตุว่าต้องเป็นเรื่องของปัญญาเท่านั้น ที่สามารถที่จะรู้ความจริงนี้ได้

ถ้าขณะที่กำลังกระทบสัมผัสแข็ง ถ้าไม่ใช่ปัญญา แข็งนี้มีอยู่แล้ว กระทบเมื่อไรก็ได้ สัมผัสเมื่อไรก็ได้ แต่ถ้าเป็นปัญญาที่ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เป็นความรู้ในลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏถูกต้องตามความเป็นจริง จะรู้ว่า สภาพนี้ กำลังเกิด แล้วก็ดับ กำลังดับด้วย เพราะเหตุว่าถ้าไม่เกิด กระทบเท่าไรก็ไม่มี ปรากฏไม่ได้ แต่เพราะเหตุว่าสิ่งนี้เกิด แล้วปัญญาที่คมก็สามารถที่จะประจักษ์แจ้งถึงความดับด้วย

เพราะฉะนั้นโลกทั้งโลก หรือว่าจะจะเป็นจักรวาล หรือว่าจะเป็นอย่างอื่นที่เราคิดว่า แน่นหนา มั่นคง ไม่เกิดไม่ดับ ตามความเป็นจริงแล้ว ทุกสิ่งที่เกิด ดับทันที แล้วก็สิ่งที่เราคิดว่าแน่นหนาใหญ่โตมาก แท้ที่จริงแล้วก็เล็กน้อยเหลือเกิน เพราะเหตุว่ามีอากาศธาตุแทรกคั่นอยู่อย่างละเอียดยับ เพราะฉะนั้นจะแน่นหนามั่นคงสักแค่ไหน เป็นไปไม่ได้เลย เพราะเหตุว่าเป็นเพียงรูปเล็ก ๆ กลุ่มเล็ก ๆ เล็กจริง ๆ เล็กที่สุด ที่จะรู้ได้ด้วยปัญญาที่กำลังประจักษ์การเกิดขึ้น และดับไปเท่านั้น

เพราะฉะนั้นนี่คือสภาพรู้ซึ่งเป็นอีกธาตุหนึ่ง ซึ่งยุ่งมาก ชาตินี้ลำบากจริง ๆ เพราะเหตุว่า เกิดมาก็เต็มไปด้วยความรู้ กว่าจะได้ฟังธรรมจากผู้รู้ ผู้ตื่น ก็ต้องอาศัยการอบรม เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ มีทั้งความเพียร มีทั้งศรัทธา มีทั้งสติ มีทุกอย่างที่จะทำให้ธรรมฝ่ายกุศลเจริญขึ้น แต่ข้อสำคัญที่สุด คือ เจริญปัญญา ถ้าฟังอะไรแล้วก็ไม่ได้เข้าใจ อันนั้นก็คงจะไม่ใช้คำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

เพราะเหตุว่าถ้าเป็นคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องเป็นคำสอนเรื่องสภาพธรรมที่มีจริง ๆ และพิสูจน์ได้ทุกขณะด้วย

สุนาน อาจารย์คะ สงสัยสิ่งที่ปรากฏทางตา อย่างเช่นแก้ว ก็เราหลับตาแล้วเรากระทบถูก เราก็จะรู้ว่ามันแข็ง แล้วก็รู้ว่าแข็งมีจริง โดยที่เราหลับตาแข็งมีจริง แก้วก็จะมีจริง ไม่มีแก้วก็มีแต่แข็ง ถ้าเราลืมตาขึ้นมาไม่ได้กระทบถูก ไม่ได้ดมกลิ่น หรือว่าอะไรนี้ เราก็จะเห็นแก้ว ก็ยังเห็นแก้วอยู่ มันไม่เหมือนหลับตาแล้วกระทบแข็ง ซึ่งแข็งก็จะมีแก้ว อันนี้ไม่เข้าใจว่าสิ่งที่ปรากฏทางตา เราก็ยังเห็นคน ไม่ทราบว่าจะบอกว่าเป็นสิ่งนี้ เราจะพิจารณาอย่างไรที่จะไม่ให้มันเป็น

สุ. ไม่ใช่เรื่องที่จะพิจารณาอย่างไร แต่เรื่องเข้าใจให้ถูกต้อง มีจริง ๆ หรือเปล่า สิ่งที่กำลังปรากฏทางตาในขณะนี้

สุนาน มี

สุ. มีจริง คือ ปรากฏทางตา ถูกไหมคะ

สุนาน ค่ะ

สุ. ไม่ปรากฏทางหู ไม่ปรากฏทางจมูก เพราะฉะนั้นสิ่งนี้เป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่งเท่านั้น สำหรับคนตาบอดสภาพธรรมนี้ไม่ปรากฏเลย ก็แสดงให้เห็นชัดว่านี่เป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่ง สำหรับผู้มีจักขุปสาท มีตาที่ไม่บอด

สุนาน ถ้าอย่างนั้นเวลาที่เราเห็น เราก็ไม่ทราบว่าจะใช้คำว่าพิจารณาไม่ได้

สุ. ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น คือ โดยมากคนฟังธรรมแล้ว อยากจะให้เห็นเดี๋ยวนี้เลย ขณะนี้รู้ว่า เป็นสภาพธรรมไม่ใช่ตัวตน ก็อยากจะให้ทำอย่างไรจะไม่ใช้ตัวตน นี่ไม่ใช่ค่ะ การอบรมเจริญปัญญา ให้ทราบว่า กว่าจะประจักษ์แจ้งความจริง ไม่ใช่เพียงฟังครั้งเดียว ๒ ครั้ง ๑๐ ครั้ง จะต้องมียุปัญญาที่เพิ่มพูนขึ้นอีก เพราะฉะนั้นต้องเข้าใจความหมายของคำว่าภาวนา อาจารย์คะ ภาวนาหมายความว่าอะไรคะ

สมพร ก็แปลว่าเจริญ

สุ. อบรมได้ไหมคะ

สมพร อบรมด้วย

ส. ให้สิ่งที่ยังไม่มี ยังไม่เกิด มีขึ้น เกิดขึ้น และสิ่งที่มีแล้ว ก็เพิ่มขึ้น มากขึ้น และปัญญาขณะฟัง แค่นั้นคะ

สุนาน บางครั้งก็ไม่มีคะ

ส. ไม่เอาคะ ไม่มีได้อย่างไร

สุนาน บางครั้ง ก็ฟังไม่ค่อยเข้าใจเท่าไร

ส. ฟังมาแล้ว ก็ต้องเข้าใจบ้าง ตั้งหลายชั่วโมงแล้ว

สุนาน เข้าใจบ้าง

ส. พอไหมคะ ที่จะประจักษ์ความเกิดดับของสภาพธรรมขณะนี้ ต้องให้ทราบ ว่า ยังไม่พอ ต้องอบรมคะ

สุนาน ถ้ากลับมาถึงสิ่งที่ปรากฏทางตา ถ้าเราไม่เห็นเป็นแก้วอี้ เราจะเห็นเป็นอย่างไรคะ ทั้งภาพ

ส. ไม่ใช่ให้เห็นอย่างไรเลย ให้รู้ขึ้น ให้รู้ความจริง ให้เข้าใจให้ถูก นี่เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏ เท่านั้นเองคะ ให้เข้าใจให้ถูก จนกว่าจะถูกอย่างนี้ว่า เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏ

อดิศักดิ์ เพิ่มเติมหน่อยเรื่องสิ่งที่ปรากฏทางตา คุณสุนานต้อง อย่างที่อาจารย์พูดเมื่อกี้ที่ว่า ต้องเข้าใจ ที่นี้การทำความเข้าใจ เพราะว่าเรายังมีติดอยู่ เรายังถูกสิ่งที่มันยังครอบไว้อยู่ มันยังไม่เปิด มันยังคว้า มันยังไม่หยาย สิ่งที่ยังคว้า สิ่งที่ยังไม่หยาย เราก็มองไม่เห็น แต่ว่าเราไปติดเอาไว้แล้ว เป็นสักกายทิฏฐิ เห็นว่าเป็นแก้วอี้ เห็นเป็นแก้วอี้ คุณก็เห็นเป็นแก้วอี้มาไม่รู้กี่ชาติแล้ว ติดในสมมุติ มันเห็นมาอย่างนี้

ที่นี้ความเข้าใจ ไม่ใช่ว่าจะมองไม่ให้เป็นแก้วอี้ คือ หมายความว่า ความเข้าใจ ความเห็นต้องมีการสะสมใหม่ สะสมที่จะว่าเห็นเป็นสภาพธรรม เป็นสิ่งที่ปรากฏทางตา ต้องสะสม สะสมเพิ่มขึ้น เพราะว่าเรากำลังจะเปิด พระพุทธเจ้าท่านเปิด ท่านเปิดแล้ว เรากียังไม่เห็น เรายังโดนปิดอยู่ โดนคว้าอยู่ ซึ่งโดนคว้าอยู่มานาน แล้วเป็นปกติอย่างนี้ เรากำลังทำความเข้าใจ ทำความเข้าใจก็คือศึกษา แล้วก็สำเนียง สังกต หรือว่าจะใช้คำว่าอะไร ใช้คำอะไรก็ได้ นี่สักกายทิฏฐิ อันนี้ เพราะว่าปุณณที่ยังไม่ได้ดับ เห็นรูปโดยความเป็นตน เห็นสิ่งที่ปรากฏทางตาว่าเป็นแก้วอี้ ของเรานี้มันกลับกัน เราเห็นเป็นแก้วอี้

ของพระพุทธเจ้าท่านสว่างแล้ว ท่านตื่นแล้ว สิ่งต่าง ๆ คำเหล่านี้ต่าง ๆ จะประมวลกันมาให้เราเข้าใจเพิ่มขึ้น ทีละนิดทีละหน่อย ๆ เร็วไม่ได้ ก็คือ จีรกาลภาวนา นั่นเอง

สุนาน ถ้าเป็นสิ่งที่ภายนอกค่อนข้างชัดเจนว่า เป็นเพียงรูปธรรม ซึ่งแยกแยะแต่ละทวารได้ แต่ถ้าพูดถึงตัวเราเอง ทำไมจะไม่ค่อยชัดเจน อย่างไรก็ตามตัวเราอยู่นั่นเอง จะเห็นตัวเราเป็นเพียงสี เป็นเพียง...

สุ. เมื่อไรชัดเจน เมื่อนั้นเป็นพระโสดาแล้ว นี่แน่นอนที่สุดค่ะ

สุนาน ไม่ทราบว่าจะเป็นการศึกษาในทำนองเดียวกันกับในสิ่งที่ข้างนอกศึกษากันหรือเปล่าคะ

สุ. คือโดยมาก คนฟังนิดเดียว แล้วก็บอกว่า เมื่อไรกิเลสจะหมด ก็เหมือนกันเมื่อไรความสงสัยจะหมด ขณะนี้ความสงสัยเป็นกิเลสชนิดหนึ่ง เป็นความไม่รู้ จะหมดได้ง่าย ๆ อย่างนี้เลยหรือ พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรม ๔๕ พรรษา แล้วก็ เป็นเรื่องสิ่งซึ่งเราไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อนเลย แม้แต่ลักษณะของนามธรรม รูปธรรม ปรมัตถธรรม สิ่งที่มีจริงเป็นอีกโลกหนึ่ง เป็นโลกของความจริงแท้ ๆ ชัดเจน แล้วเราก็คิดว่า พอฟังเท่านี้แล้ว เราจะหมดความสงสัย เป็นไปไม่ได้เลย เราจะต้องเข้าใจความจริงว่า ขณะนี้เราไม่รู้อะไรแค่ไหน เราไม่รู้อีกเยอะมาก

เพราะฉะนั้นเราก็ค่อย ๆ ฟังไป แล้วความเข้าใจของเรา ก็ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น นี่คือการอบรมเจริญความรู้ ไม่ใช่ให้ทำอย่างอื่นเลย แต่ภาวนา คือ ขณะนี้ ที่ฟัง

อย่างที่คราวที่แล้วได้พูดที่โบสถ์วังสี่ ขณะที่ฟัง มีสติแน่นอน ยังไม่ต้องไปคิดเรื่องสติปัญญา ถ้าฟังไม่มีสติ ก็คือ นี่ไปเป็นอกุศลเรื่องนั้นเรื่องนี้ ไม่เข้าใจเลย แต่ขณะที่ฟังแล้วเข้าใจ ขณะนั้นแม้ไม่รู้ พระผู้มีพระภาคก็ทรงแสดงว่า ประกอบด้วย โสภณธรรม ธรรมฝ่ายดีมากที่เกิดร่วมกันในขณะนั้น มีทั้งสติ มีทั้งศรัทธา มีโอโลภะ มีโอโทสะ อกุศลใด ๆ เกิดรวมไม่ได้เลย ในขณะที่ฟังแล้วเข้าใจ

มีสติขั้นฟัง แต่สติขั้นฟัง ฟังแค่นี้ เข้าใจแค่นี้ น้อยแค่นี้ ต้องรับทราบด้วยว่า น้อยแค่นี้เอง ๔๕ พรรษาที่ทรงแสดง แล้วเราฟังแค่นี้ จะให้ปัญญาของเรามากมาย มหาศาลหมดความสงสัยทันทีที่ได้ฟัง เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ หรือแม้แต่สติปัญญา การปฏิบัติธรรมใด ๆ ยังไม่ต้องคิดถึง เพราะเหตุว่าไม่ใช่เรื่องเราจะทำ แต่เป็นเรื่องการ

อบรมของสติจากขั้นฟัง พอฟังแล้วเข้าใจขึ้น สติเพิ่มขึ้นแล้วจากฟัง พอฟังเข้าใจขึ้นอีก สติและปัญญาก็เพิ่มขึ้นอีก จนกว่าจะถึงขณะที่ปรุงแต่งให้เป็นสติปัฏฐาน ระลึกลักษณะตัวจริงของธรรม คือ นามธรรมและรูปธรรม แล้วก็ปัญญายังจะต้องอบรม จนกว่าจะรู้ชัดขึ้น จนกว่าจะถึงการประจักษ์แจ้ง

เพราะฉะนั้นจะถามว่า จะดูอย่างไร จะทำอย่างไร ไม่ใช่เรื่องทำอย่างไร หรือดูอย่างไร แต่เป็นเรื่องฟัง แล้วค่อย ๆ เข้าใจขึ้น แล้วก็ไม่ต้องถามว่า ทำไมกิเลสยังไม่หมด หรือไม่ต้องถามว่า ทำไมความสงสัยยังอยู่ ทำไมยังสงสัยอยู่ ก็ยังอยู่ เพราะเหตุว่าฟังแค่นี้ จะหายสงสัยได้อย่างไร

สุนาน เข้าใจขึ้นนี้ ก็จะศึกษาพิจารณา

ส. ที่นี้พอเข้าใจขึ้นนิดหนึ่ง ก็ยังไม่พอ ต้องเข้าใจมากกว่านี้ ทำอย่างไร จะเอาตอนเข้าใจมากกว่านี้ จะทำอย่างไรอีก ก็ไม่ใช่เรื่องเร่งรัดเลย เป็นเรื่องที่ความจริง คือ แค่นั้นแค่นั้น ถ้าเข้าใจแค่นี้ เดียวนี้ คือ แค่นี้ ฟังต่อไปอีก เข้าใจเพิ่มขึ้นอีก นี่คือการภาวนา อบรม เข้าใจเพิ่มขึ้นอีก คือ รู้ความจริงว่า เข้าใจเพิ่มขึ้นอีกแล้ว จนกว่าจะเข้าใจเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นี่เป็นทางเดียวที่จะทำให้ความสงสัยค่อย ๆ ลดลง

สันติ ขอลาท่านอาจารย์ครับ ขณะนี้หลายคนยังเห็นว่าเป็นแก้ไอ ขณะไหนเมื่อไร จึงจะไม่เห็นเป็นแก้ไอครับ

ส. ไม่ใช่ไม่เห็น แต่หมายความว่า รู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม ขณะนี้ เป็นเราแน่นอน ที่เห็นแก้ไอ ถามอย่างไรก็ต้อง เราเห็นแก้ไอ นี่แน่นอนที่สุด แต่เมื่อไร สภาพของนามธรรมปรากฏลักษณะที่เป็นนามธรรม ขณะนั้น ไม่มีเรา ต้องมีลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ ประกาศ เปิดเผย แสดงตนในลักษณะที่ไม่ใช่เรา ให้ประจักษ์แจ้ง ไม่ใช่เราไปนึกเอาเองว่า นี่ไม่ใช่เรา ฟังเท่าไรก็พยายามไปนั่งท่องคิดว่า ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อย่างนั้น

นี่คือขั้นความเข้าใจในเรื่องสภาพธรรมว่า ฟังแล้วรู้ว่าเป็นนามธรรมเป็นรูปธรรม ๒ อย่างในโลกนี้ จะไปสมมุติ เรียกว่าสัตว์ เรียกช้าง เรียกนก เรียกโต๊ะ เรียกเก้าอี้ อะไรก็เรียกไปเถอะ แต่ว่าความจริงแล้วมีธรรม ๒ อย่าง คือ นามธรรมและรูปธรรม แล้วเมื่อไร

ที่สภาพของนามธรรมปรากฏ โดยไม่ใช่เป็นเรา ที่กำลังรู้ ขณะนั้นก็รู้ความจริงของสภาพธรรมได้

สันติ เพราะฉะนั้นหลักความเข้าใจก็คือ ถ้าทางตา จะไม่มีทางที่เป็นเก้าอี้ได้นอกจากว่าสภาพธรรมที่ปรากฏ จนกว่าจะอบรมปัญญาที่จะเห็นความเป็นจริง ซึ่งขณะเริ่มต้นก็ต้องเป็นขณะที่สติปัฏฐานเกิด จนกว่าจะเห็นจริง ๆ ก็ตอนที่เห็นวิปัสสนาญาณ

สุ. เพราะฉะนั้นขณะนี้เห็นโต๊ะเห็นเก้าอี้ เพราะคิด ไม่ใช่เพียงเห็น และเพราะคิดผิด หรือว่าเห็นผิด หรือว่าจำผิดที่เป็นวิปัสสนา เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ธรรมมีหลายระดับขั้น

ปริศนา คือว่านามธรรมพอที่จะเข้าใจได้ว่า เกิดดับอย่างรวดเร็วมาก แต่ว่ารูปบางรูป ยังมีความสงสัยว่า เกิดดับอย่างรวดเร็วได้อย่างไร อย่างเช่นเสียง เราก็ทราบว่ามีเหตุปัจจัยให้เกิด ก็เกิดเสียง แล้วก็ถ้าเหตุปัจจัยนั้นหมดไป เสียงนั้นก็หมดไปด้วย อันนี้พอที่จะพิจารณาตามได้ว่าเกิดดับอย่างรวดเร็ว แต่โต๊ะตัวนี้ ปีที่แล้วตั้งอยู่อย่างไรวีปีนี้ก็ยังคงตั้งอยู่อย่างนั้น จะพิจารณาได้อย่างไรว่า เกิดดับอย่างรวดเร็วอย่างที่พระพุทธเจ้าสอน

สุ. ค่ะ คือไม่ใช่ไปพิจารณาให้เห็นโต๊ะเกิดดับ แต่เข้าใจความจริง อย่างเสียงที่คุณปริศนาเข้าใจว่าเกิดดับ ถ้าไม่มีรูปเลย มีแต่เสียงได้ไหม มีเสียงอย่างเดียวได้ไหม ไม่มีรูปใด ๆ เลยทั้งสิ้น มีแต่เสียงอย่างเดียวได้ไหม

ปริศนา เสียงเป็นรูป

สุ. เสียงเป็นรูป แต่ว่าถ้าจะเข้าใจเพิ่มเติม คือ สภาพธรรมทุกอย่างที่จะเกิดขึ้น เกิดขึ้นมาโดดเดี่ยว อย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีสภาพธรรมอื่น ซึ่งเป็นปัจจัยอาศัยกัน และกันเกิดขึ้นพร้อมกัน เพราะฉะนั้นนามธรรมที่ว่าเป็นสภาพรู้ก็มี ๒ อย่าง คือ จิตกับเจตสิก จะมีแต่จิตอย่างเดียวโดยไม่มีเจตสิกเกิดร่วมด้วยไม่ได้ หรือจะมีเฉพาะเจตสิกเกิดโดยไม่มีจิตเกิดร่วมด้วยก็ไม่ได้ ฉะนั้น รูปที่ปรากฏเกิดขึ้น จะไม่มีเพียงรูป ๆ เดียว แต่จะมีรูปที่รวมกันเกิดพร้อมกันอย่างน้อยที่สุด ๔ รูป ใน ๔ รูป มีรูปที่เป็นใหญ่เป็นประธาน ๔ รูป ชื่อว่ามหาภูตรูป ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม

เพราะฉะนั้นไม่ว่า จะเป็นสี จะเป็นกลิ่น จะเป็นรส จะเป็นโอชา จะเป็นเสียง จะเป็นรูปอื่นใด ก็ต้องอาศัยเกิดกับรูป ๔ รูปนี้ แต่ว่าเวลาที่กลิ่นปรากฏ เพราะกระทบกับ จมูก ต้องเป็นรูปที่กระทบจมูกเท่านั้น กระทบอย่างอื่นไม่ได้ เป็นปัจจัยให้จิตเกิดขึ้นได้ กลิ่น หรือรู้กลิ่นนั้น แล้วก็ดับ แต่ไม่ได้หมายความว่า เวลาที่กลิ่นปรากฏกระทบจมูกนั้น ไม่มีรูปอื่นเกิดด้วย ต้องมีอย่างน้อยที่สุด ๔ รูป

เพราะฉะนั้นการที่เราจะไม่สนใจเรื่องอื่น ซึ่งเราเคยสนใจมาตลอดชีวิต แล้วก็ กลับมาเข้าใจชีวิต แต่ละขณะ เพราะเหตุว่าถ้าเราจะย่อชีวิตลงมา ของทุกคน จะเหลือ เพียงขณะจิตเดียวเท่านั้น ขณะที่กำลังเห็น ไม่ใช่ขณะที่กำลังได้ยิน ไม่ใช่ขณะที่กำลัง คิดเรื่องสมอง เรื่องวิชาการอื่น ๆ เรื่องไปเที่ยวอินเดีย หรือเรื่องอะไร ทั้ง ๆ ที่กำลังเห็น เกิดดับ แต่ว่าความคิดนี้กลับ ไม่ให้รู้ความจริงของสภาพเห็น ซึ่งเกิด แล้วดับอยู่ทุก ๆ ขณะ ในขณะนี้

เพราะฉะนั้นเราต้องพยายามฟังเรื่องนี้ให้เข้าใจ มากกว่าเรื่องอื่น เพราะว่าเรื่อง อื่นเรารู้แล้ว และก็เข้าใจมาตลอด แต่ว่าเรื่องนี้เป็นสิ่งซึ่งเข้าใจยาก เพราะฉะนั้นถ้าจะ ถามอีกทีหนึ่งว่า กำลังเห็น มีอะไร มีแน่ ๆ ที่เห็น

ประทีป ก็มีสภาพรู้กับสภาพไม่รู้

สุ. ค่ะ หรือจะใช้ชื่อว่า นามธรรมกับรูปธรรมก็ได้ ไปทางไหนไม่พัน ถ้ารู้ ความจริง ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ขณะไหน กำลังคิดเรื่องงาน ก็ไม่พันนามธรรมรูปธรรม กำลังเห็นอะไรก็ไม่พันนามธรรมรูปธรรม จะเกิดที่ไหน จะอยู่ที่ไหน ในประเทศไทย ที่ ประเทศอินเดีย หรือบนสวรรค์ ในนรก ทั้งหมด จะไม่ขาดนามธรรมกับรูปธรรมเลย แต่ ว่าเรื่องราวก็ติดตามมา โดยความคิดนี้

เพราะฉะนั้นแยกโลกออกเป็น ๒ โลก โลกของความคิดนี้โลกหนึ่ง และโลกของ ปรมาัตถธรรมโลกหนึ่ง

ผู้ถาม อาจารย์คะ ขณะที่เราเรียนธรรมของพระพุทธเจ้า ขณะที่เราเรียนไป แล้วคิดนี้ก็ตามไป นั่นก็ไม่ใช่ความจริง เป็นเรื่องราวตลอดเลย

สุ. หมายความว่าขณะนั้นเราไม่รู้ลักษณะของปรมาัตถธรรม แต่เรารู้เรื่อง ของปรมาัตถธรรม กำลังค่อย ๆ เข้าใจเรื่องราว

ผู้ถาม มันก็อยู่ในลักษณะเดียวกับที่เราเรียนเกี่ยวกับวิชาการอื่น ๆ

ส. แต่วิชาการอื่น ๆ ไม่ได้ทำให้เราเข้าใจปรมัตถธรรม

ขอเป็นการตั้งต้นเลย ทบทวนจากคราวก่อน มีคนบอกว่า ไม่ใช่ทบทวนครั้งเดียว นี่เป็นของที่แน่นอนที่สุด เราฟังธรรมทั้งหมด ได้ยินแต่ละคำ แล้วก็ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่า เราจะเข้าใจทั้งหมดจริง ๆ ถ้าใครสามารถที่จะเข้าใจธรรมที่กำลังได้ฟังเดี๋ยวนี้ เพียงคำว่า “ธรรม” ถึงความเป็นพระอรหันต์ได้ ถ้าเข้าใจจริง ๆ

เพราะฉะนั้นจุดประสงค์ของการทบทวน ไม่ได้ให้ทุกคนรีบไปเร็ว ๆ ได้เยอะ ๆ และบางคนก็บอกว่า มาหลายครั้ง ก็ไม่เห็นได้อะไรอีก หรือว่าได้น้อยไป ไม่ใช่เรื่องน้อยเรื่องมาก แต่เรื่องเข้าใจ

เพราะฉะนั้นขณะนี้ มีสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ให้เข้าใจ ฟังแค่นี้ ไตร่ตรอง คิด แล้วถ้าเข้าใจจริง ๆ ก็ถึงความเป็นพระอรหันต์ได้แน่นอน แสดงให้เห็นว่า แม้สภาพธรรมกำลังปรากฏจริง ๆ ความเข้าใจของทุกคนขณะนี้ เป็นผู้ที่ตรงต่อตัวเองว่า เข้าใจสภาพธรรมที่กำลังปรากฏแค่ไหน คนที่ไม่เคยฟังเลย รับรองได้ ไม่ทราบเลยว่า ขณะนี้อะไรกำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้น ก่อนอื่นขอให้ทราบว่า การศึกษาพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงเป็นภาษาบาลี มีคำใหม่ ๆ หลายคำ ซึ่งความหมายไม่ตรงตามที่เราเคยเข้าใจมาก่อน เพราะฉะนั้นขณะที่ฟัง ขอให้ตั้งใจฟัง ให้เข้าใจคำและความหมาย ของสิ่งที่กำลังมี และก็ไม่ต้องนำมาเกี่ยวโยงกับภาษาไทย หรือว่าเวลาที่เรารู้ความหมายนั้นในภาษาไทย แต่ขอให้เข้าใจความหมายอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นความหมายของสภาพธรรม จะเห็นได้ว่า ภาษาไทยนั้นใช้คำไม่ตรงกับความหมายในภาษาบาลี

เพราะฉะนั้นขณะนี้ให้ทราบว่า คนที่ไม่เคยฟังพระธรรมเลย จะไม่รู้เลยว่า ขณะนี้อะไรกำลังปรากฏ หรือรู้แล้ว ธรรมเป็นเรื่องไตร่ตรอง พิจารณา สนทนาเพื่อความเข้าใจจริง ๆ

ขณะนี้สภาพธรรมกำลังปรากฏ เพราะอะไรที่ใช้คำว่าสภาพธรรมกำลังปรากฏ เพราะว่าสิ่งที่มีจริง ๆ ปฏิเสธไม่ได้ว่า ไม่มี เพราะฉะนั้นสิ่งที่มีจริงนั้นเป็นสภาวะ หรือเป็นธรรมซึ่งมีลักษณะจริง ๆ เช่น ทางตาขณะนี้ กำลังเห็น เห็นมีไหมคะ มีจริง เป็นธรรม มี

สภาวะลักษณะ คือ เห็น รู้ว่าสิ่งที่ปรากฏทางตาขณะนี้ มีสภาพอย่างนี้ที่กำลังปรากฏให้เห็น นี่คือ สิ่งที่มีจริง

ทางหูกำลังได้ยินเสียง เป็นสิ่งที่มีจริง เป็นธรรม มีสภาวะของตน คือ เสียงเป็นสภาพที่มีจริง เป็นธรรมอย่างหนึ่ง และได้ยิน ก็เป็นสิ่งที่มีจริง เป็นสภาวะธรรมอย่างหนึ่ง เพราะเหตุว่าเป็นสภาพรู้

เพราะฉะนั้นในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เกิดจนตาย ถ้าเราจะแบ่งธรรมออกเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ จะมีสภาพธรรม ๒ อย่าง นี่คือการทบทวน ในขณะที่กำลังเห็น กำลังได้ยิน กำลังคิดนึก ว่าสภาพธรรม ๒ อย่าง ต่างกันโดยสิ้นเชิง คือ สภาพธรรมอย่างหนึ่ง ไม่รู้อะไรเลยทั้งสิ้น ไม่สามารถที่จะรู้อะไรได้ แต่มี เช่น เสียง เสียงไม่ได้ยิน เสียงไม่คิดนึก เสียงไม่สุข เสียงไม่ทุกข์ แต่เสียงเป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งมีจริง

นี่คือ ฟังธรรม ค่อย ๆ ฟัง ค่อย ๆ ตามไป แล้วก็ค่อย ๆ พิสูจน์ให้เข้าใจจริง ๆ ถ้าใครสามารถที่จะเข้าใจได้ว่า ไม่มีอะไรเลยในโลกนี้ นอกจากนามธรรมและรูปธรรม ถ้าเข้าใจอย่างนี้จริง ๆ ประจักษ์แจ้งจริง ๆ เป็นพระอริยบุคคล เป็นพระโสดาบัน แล้วก็มี การที่จะเจริญปัญญาต่อไปถึงความเป็นพระอรหันต์

เพราะฉะนั้น นี่คือการตั้งต้น ตั้งต้นให้เข้าใจสิ่งที่มีจริง ๆ ให้เข้าใจจริง ๆ โดยที่ว่าในขณะที่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้ กำลังได้ยินเดี๋ยวนี้ แม้ว่าจะยังไม่ประจักษ์ในลักษณะซึ่งเป็นสภาพรู้ แต่ก็เริ่มเข้าใจว่า มีสภาพรู้ ซึ่งภาษาบาลีใช้คำว่า “นามธรรม” กับสิ่งซึ่งไม่รู้อะไรเลย ซึ่งภาษาบาลีใช้คำว่า “รูปธรรม”

นี่ก็แสดงให้เห็นถึงคำที่ใช้ในภาษาไทยซึ่งต่างกับภาษาบาลี อย่างเราบอกว่า “นาม” คนไทยก็นึกถึงชื่อ ก่อนที่จะรู้ว่าเป็นสภาพรู้หรือธาตุรู้ คิดถึงแต่ชื่ออย่างเดียว ถ้าใช้คำว่านาม แต่ว่าความจริงแล้ว นามะ ในภาษาบาลีหมายความว่า สภาวะที่นุ่มไปสู่วัตถุที่ปรากฏ หรือรู้สิ่งซึ่งปรากฏ

เพราะฉะนั้นขณะนี้ ตั้งแต่เกิดมา มีสิ่งที่ปรากฏในชีวิตตลอดเวลา สิ่งซึ่งปรากฏในชีวิต ปรากฏทางตาบ้าง ทางหูบ้าง ทางจมูกบ้าง ทางลิ้นบ้าง ทางกายบ้าง ทางใจบ้าง และสิ่งซึ่งปรากฏที่มีจริงทั้งหมด จะไม่พ้นจากนามธรรมและรูปธรรม ถ้าสิ่งใดเป็นนามธรรม สิ่งนั้นไม่ใช่รูปธรรม ถ้าสิ่งใดเป็นรูปธรรม สิ่งนั้นไม่ใช่นามธรรม

ขอให้ฟัง ให้เข้าใจจริง ๆ ไม่ต้องจดเลย ถ้าเข้าใจจริง ๆ แล้ว ผ่านนามธรรมที่ไหน ความเข้าใจนี้จะกว้าง และก็จะลึกตามสิ่งที่ได้ฟัง เพราะเหตุว่าในหนังสือจะมีคำว่า นามธรรม มีคำว่ารูปธรรม แต่ไม่มีคำอธิบายที่กว้างพอที่จะทำให้เราเข้าใจได้ เพราะฉะนั้นเราก็อ่าน ว่าเราเข้าใจแล้ว นามธรรมรูปธรรม ๑๐ ครั้งก็มีเพียงเท่านั้นเอง

แต่ถ้าเราฟัง เข้าใจจริง ๆ ความเข้าใจของเรา จะมาถึงขณะนี้ที่กำลังเห็น ขณะที่กำลังได้ยิน ขณะที่กำลังได้กลิ่น ขณะที่กำลังลิ้มรส ขณะที่กำลังกระทบสัมผัส ขณะที่กำลังคิดนึก

เพราะฉะนั้นขอให้เป็นการเข้าใจก่อน ชื่อ ง่ายมาก นามธรรมกับรูปธรรม แต่ต้องเข้าใจให้ถูกว่า รูปธรรม ไม่ใช่รูปธรรมในภาษาไทยที่ใช้กันในยุคนี้ ทำอะไรให้เป็น รูปธรรม หรือเรื่องนี่ยังไม่เป็นรูปธรรม ไม่ใช่ ต้องเข้าใจว่าภาษาไทยจะใช้อย่างไรเป็น เรื่องของภาษาไทย แต่ว่าทางธรรมแล้ว หมายความว่าถึงสภาพธรรมที่มีจริง ๆ

ถ้ากล่าวถึงสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ไม่ต้องเรียกชื่อได้ไหม ลองซุ่มคิด เพราะธรรม เป็นเรื่องคิด เรื่องไตร่ตรอง และก็เป็นการเข้าใจถูกต้องของตัวเองจริง ๆ คุณชมเชยคะ สิ่งที่มีจริง ธรรมที่มีจริง ๆ ไม่ต้องเรียกชื่อได้ไหม ได้ เช่น ยกตัวอย่าง ยังไม่มีคำว่าจิต อย่างเช่น ขณะนี้มี ๒ อย่าง นามธรรมกับรูปธรรม ยังไม่มีจิตเห็น ยังไม่มีอะไร

ยกตัวอย่างว่า สภาพธรรมที่มีจริงไม่เรียกชื่อก็ได้ สภาพธรรมนั้นก็มี เช่น แสง

แสงมีไหม ไม่เรียกชื่อได้ไหม แสงก็ยังคงเป็นแสง นั่นคือสภาพธรรมซึ่งเป็น นามธรรมหรือรูปธรรมคะ คุณสุพรรณคะ

สุพรรณ เป็นปรมาตถธรรม

ส. เป็นนามธรรมหรือเป็นรูปธรรมคะ

สุพรรณ เป็นรูป

ส. ค่ะ เป็นรูป อะไรอีกคะ ขอให้คนที่มาใหม่ยกตัวอย่างค่ะ

ผู้มาใหม่

ส. เมื่อกล่าวนี้ออกว่า สภาพธรรมมี ๒ อย่าง ซึ่งต่างกันโดยสิ้นเชิง ใช้คำว่า โดยสิ้นเชิง ไม่เกี่ยวข้องกันเลย เช่น นามธรรมเป็นสภาพรู้ ไม่มีลักษณะของรูปใด ๆ เจือปนเลย แล้วก็รูปธรรมไม่ใช่สภาพรู้ มีลักษณะปรากฏให้รู้ได้ แต่ลักษณะของรูปธรรมนั้น

ไม่สามารถรู้อะไรเลย นี่คือการจำกัดความ หรือความหมายของธรรม ซึ่งมีเพียง ๒ อย่างเท่านั้น และกำลังขอตัวอย่างว่า ถ้าเข้าใจอย่างนี้จะไรบ้างที่เป็นรูปธรรมก่อนที่จะถึงนามธรรม เมื่อก็มีแข็ง สำคัญใหม่แข็ง แข็งอย่างนี้ สำคัญใหม่

เพราะฉะนั้นให้ทราบว่า สิ่งที่มีสำคัญตรงไหน คือว่า สำคัญที่ยึดถือว่าเป็นเรา หรือเปล่า ที่ตัว ตั้งแต่ศีรษะตลอดเท้า กระบอบสัมผัสอยู่ตลอดเวลา พอจับผมก็แข็ง นิ้วก็แข็ง และขณะนั้นไม่ได้เคยรู้เลยว่า แท้ที่จริง ยึดถือแข็งว่าเป็นเรา และยังไม่พอ ยังยึดถือแข็งว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วย

แสดงให้เห็นว่า ทุกอย่างที่มีจริงในโลก ที่เป็นธรรม ถ้าไม่รู้ตามความเป็นจริงแล้ว เหมือนไม่สำคัญ แข็งก็ส่วนแข็ง แข็งอยู่ในปากก็ไม่เดือดร้อน แข็งที่ไหนก็ไม่เดือดร้อน แต่ว่าจริง ๆ แล้ว เพราะไม่รู้ความจริงว่า แท้ที่จริงตั้งแต่ศีรษะตลอดเท้าที่ยึดถือว่าเป็นเรา ลองกระทบสัมผัสดู ส่วนไหนบ้างที่ไม่แข็งหรือไม่อ่อน ลักษณะของธาตุดินมี ๒ อย่าง คือ อ่อนหรือแข็ง เพราะฉะนั้นยึดถือรูปที่เพียงอ่อนเพียงแข็งว่าเป็นเรา

ซึ่งในพระพุทธศาสนาจากการตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาค ธรรมทั้งหลาย ใช้คำว่า ธรรม หมายความว่า ไม่ใช่คน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใด แต่เป็นสิ่งที่มีความจริง เป็นธาตุเป็นธรรม ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่ใช่ของใคร นี่คือ ความจริง ฟังวันแรกจะเหลือเชื่อ จะไม่ใช่เราได้อย่างไร จะไม่ใช่ของเราได้อย่างไร แต่ต้องค่อย ๆ ฟังไป จนกว่าจะประจักษ์ความจริงว่า พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงเป็นหนึ่ง ไม่เป็นสอง คือ ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ก็เป็นอนัตตาจริง ๆ ใครจะยังเห็นว่าเป็นอัตตาอยู่ ก็เป็นเรื่องของคนนั้นที่ยังไม่เข้าใจ แต่ว่าเมื่อฟังแล้ว เข้าใจขึ้น เข้าใจขึ้น เมื่อประจักษ์แจ้งเมื่อไร เมื่อนั้นเป็นพระอรหันต์บุคคล

นี่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมทั้งหมดซึ่งมี แต่เพราะความไม่รู้ จึงยึดถือสภาพธรรมนั้นว่าเป็นเรา หรือว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือเป็นของเรา ซึ่งเป็นความเห็นผิด ไม่ใช่ความเห็นถูก ถ้าความเห็นถูกต้องเห็นว่าเป็นธรรม แล้วเมื่อไรที่เห็นว่าเป็นธรรมจริง ๆ เป็นธรรมซึ่งไม่มีเราเจือปนอยู่เลย เมื่อนั้นก็เป็นปัญญาที่อบรมเจริญแล้ว ที่จะรู้ตามความเป็นจริงที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงตรัสรู้

สุพรรณิ เพราะฉะนั้นที่ท่านอาจารย์พูดว่าแข็งสำคัญอย่างไร ก็คือ สำคัญผิคนั่นเอง

สุ. สำคัญที่มีความยึดถือด้วยความไม่รู้

สุพรรณิ นั่นคือ ความสำคัญผิคนั่นเอง

สุ. ทุกอย่างที่มีจริง ไม่ใช่เฉพาะแข็ง ไม่ว่าจะเป็นเสียง เป็นกลิ่น เป็นรส เป็นทุกอย่างที่มีในโลก เพราะความไม่รู้ จึงยึดถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น ไต๊ะ ยึดถือว่าเป็นไต๊ะ ยึดถือว่าเป็นแก้ว แต่ว่าลักษณะจริง ๆ คือ แข็ง เพราะความไม่รู้ ก็มีคนที่เถียงตลอดเวลา ไต๊ะมีจริง ๆ แก้วมีจริง ๆ คนมีจริง ๆ สัตว์มีจริง ๆ ในความรู้สึกรู้สึกของเขา เมื่อมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้น มีความทรงจำว่า สิ่งนั้นเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งเพียงเพราะฉะนั้นเขาก็ไม่สามารถที่จะประจักษ์ความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมได้

สุพรรณิ แต่ไต๊ะก็มีจริง ๆ ใช่ไหมคะ

สุ. ค่ะ ก็ถึงปัญหาที่น่าคิดนะคะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเข้าใจให้ถูก ต้องเข้าใจให้ถูก ถ้าเข้าใจไม่ถูก จะศึกษาธรรมต่อไปไม่ได้เลย ไต๊ะมีจริงไหมคะ

สุพรรณิ มีจริง

สุ. หนึ่งละ ไต๊ะมีจริงไหมคะ สองคนนะคะ ที่ว่าไต๊ะมีจริง

สุพรรณิ เราเกิดมานี้ เขาก็บอกเราว่า นี่ไต๊ะนะ นี่แก้วนี่ะ นี่ไมโครโฟนนะ นี่กล่องนะ นี่กระดานนะ เราก็อยู่อย่างนี้มาตั้ง ๑๐ กว่าปี เพิ่งจะมาฟังท่านอาจารย์เมื่อปีหนึ่งนี่เองว่า ไต๊ะไม่มีจริง ดิฉันแปลกใจมากเลย ไม่เชื่อคะ ต้องหาทางพิสูจน์คะ

สุ. ดีมากคะ ไต๊ะมีจริงหรือไม่จริง มีจริง ๆ หรือเปล่า เพราะฉะนั้นคำถามต้องก้าวไปอีก ให้เข้าใจจริง ๆ นะคะ จะถามต่อไปว่า ไต๊ะมีจริง เมื่อไร ไต๊ะมีจริง เมื่อไร

สุพรรณิ ดิฉันตอบก่อนนะคะว่า เมื่อเห็นไต๊ะ พอเราเห็น ก็เห็นลักษณะกลม ๆ หรือสี่เหลี่ยมอย่างนี้ มีขาสำหรับตั้งของอย่างนี้ เราเรียกว่าไต๊ะ

สุ. เพราะฉะนั้น มีจริงเมื่อไรคะ

สุพรรณิ มี เมื่อเราเรียกมันว่าไต๊ะ

สุ. เมื่อไร เอาให้ชัดเข้าไปอีก มีจริงเมื่อไร

สุพรรณิ เมื่อไร เมื่อเราเห็นหรือเมื่อเราใช้งาน ถ้าไม่ใช้งานก็ไม่ใช่ไต๊ะ

ส. จะมีคำตอบอื่นอีกไหมคะ

ตอบ

ส. ค่ะ ตกลงโตะมีจริงเมื่อไร

สพรรณี เมื่อเราคิดว่ามันเป็นโตะ

ส. เมื่อคิด เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้น แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่มี เวลาที่มี ความคิด ความคิดมีจริง เพราะฉะนั้นสิ่งที่ถูกคิด เป็นเรื่องราวต่าง ๆ เป็นเรื่องราวต่าง ๆ มีเฉพาะในขณะที่จิตกำลังคิดเท่านั้น

เพราะฉะนั้นถ้าทราบว่ามีจริง ต้องจริงเมื่อไร จริงเมื่อคิด แล้วคิดเรื่องชื่อ เรื่องราว เป็นเรื่องทั้งหมด ไม่ใช่รู้ลักษณะของสภาพธรรมที่เป็นปรมาัตถธรรม

แสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่เกิดจนตาย เรา ซึ่งไม่ได้ศึกษาธรรมเลย จะเห็นว่าเราอยู่ในโลกของเรื่องราว โลกของความคิดนึก เพราะว่า ทันทีที่เห็น คิด ถ้าไม่คิดจะไม่รู้เลยว่า สิ่งที่เห็นเป็นอะไร ทันทีที่ได้ยินเสียง ก็คิด แล้วยังมีชื่อสำหรับทุกอย่าง ขณะนี้ได้ยินเสียง และก็มีคำ ความหมายของคำว่า “ขณะนี้” “ชะ” ก็ต่างจาก “ณะ” ต่างกับ “นี้” ซึ่งทั้งหมดเป็นคำที่คิดขึ้น

เพราะฉะนั้น มี ในขณะที่คิด แต่ว่าโดยสภาพธรรมที่เป็นปรมาัตถ์จริง ๆ แล้ว ไม่มี แสดงให้เห็นว่า โลกที่เราเคยคิดว่า มี พอดีศึกษาธรรมจริง ๆ แล้ว จะเห็นอีกโลกหนึ่งซึ่งจริงกว่า เพราะเหตุว่า เป็นสภาพธรรม ที่มีจริง ๆ แต่ไม่มีใครรู้ และไม่มีใครสนใจด้วย เพราะเหตุว่าพอเกิดมาก็เป็นเรา แต่ความจริง มีสภาพธรรมที่มีจริง ๆ โดยไม่ต้องเรียกชื่อเลย เป็นสภาพธรรมที่เกิดขึ้น เป็นนามธรรมกับรูปธรรม คือ ปรมาัตถธรรม เป็นสิ่งที่มีจริง ๆ โดยที่ไม่ต้องเรียกชื่อเลย

แต่สภาพธรรมที่เป็นอารมณ์ของจิตที่คิดนึก ไม่ใช่เป็นตัวสภาพธรรม แต่ว่า เป็น สิ่งที่มีจริงในขณะที่คิดเท่านั้น เราใช้คำว่า “บัญญัติ” หมายความว่า ให้รู้ในอาการนั้น ๆ ของสิ่งที่กำลังมี กำลังปรากฏ

อันนี้เป็นจุดตั้งต้นที่จะเข้าใจว่า สภาพธรรมที่มีจริง ๆ คืออะไร เพราะว่ามีฉะนั้น เราก็จะอยู่ในโลกของชื่อ อยู่ในโลกของสมมุติบัญญัติ มาโดยตลอด โดยที่ไม่รู้ความจริงว่า แท้ที่จริงแล้ว มีปรมาัตถธรรม หรือมีธรรม ซึ่งเราไม่เคยสนใจที่จะรู้เลย เพราะว่าเรา

มักจะสนใจเรื่องราว คนนั้นเป็นใคร อยู่ที่ไหน วันนี้นั่งสอพิมพ์มีอะไรบ้าง นี่คือการราวทั้งหมด โดยที่ไม่รู้ตัวจริง ๆ เลยกว่า แท้ที่จริงแล้ว มีสภาพธรรมที่เป็นปรมาัตถธรรม เป็นธาตุซึ่งเป็นนามธรรมและรูปธรรม เกิดดับ ด้วยความไม่รู้ จึงจำ แล้วก็คิดเป็นเรื่องเป็นราวต่าง ๆ

สุพรรณี อาจารย์คะ อย่างนี้เมื่อสักครู่นี้บอกว่า ไต๊ะมีจริง นี่ก็คือคิดผิด

ส. ไม่ใช่ค่ะ จริงโดยเป็นอารมณ์ของจิตที่คิด ขณะที่จิตคิด ถ้าจิตไม่คิด ความหมายของไต๊ะก็ไม่มี แต่ขณะที่คิด ขณะนั้นไม่มีอย่างอื่น แต่ว่ามีสิ่งซึ่งเป็นอารมณ์ของจิตที่คิด เรื่องราวต่าง ๆ มี

สุพรรณี เพราะฉะนั้นเมื่อเราคิดว่า สิ่งนี้เป็นไต๊ะ ก็ยังเป็นความคิด

ส. ขณะนั้นเป็นจิตที่คิด เพราะว่าต้องมีจิตที่คิด ถ้าไม่มีจิตที่คิด ไต๊ะจะไม่มีปรากฏเลย สว่างอย่างไร แข็งอย่างไร ก็อยู่อย่างนั้น

ได้ยินเสียงไหม ไต๊ะได้ยินเสียงไหม แก้อ้อได้ยินเสียงไหม เสียงไต๊ะกับเสียงแก้อ้อ เสียงต่างกันหรือเปล่า

เพราะฉะนั้นเสียงต่าง ๆ กันนี้เอง ที่ทำให้มีความจำในภาษาต่าง ๆ ว่า เสียงนี้หมายความว่าอะไร อย่างเมื่อกี้นี้พูดถึงเรื่องคำว่าไต๊ะ พอพูด คนไทยเข้าใจเลย หมายความว่าอะไร แต่ถ้ามีชาวฝรั่งเศสนั่งอยู่ที่นี้ ได้ยินคำว่าไต๊ะ เยอรมันคนนี้เข้าใจ ค่ะ ต้องฝรั่งเศส ซึ่งได้ยินคำว่า “ไต๊ะ” เขาก็ไม่รู้ว่าจะไร

เพราะฉะนั้นแสดงให้เห็นว่า โลกของสมมุติบัญญัติหรือโลกของชื่อ ปิดบังปรมาัตถ์ เพราะเหตุว่าเป็นโลกของตัวตน เป็นโลกของอวิชชา เป็นโลกของความไม่รู้ ว่า แท้ที่จริงแล้ว ทั้งหมดในโลกนี้ ในอดีต ปัจจุบัน อนาคต หรือที่ไหนก็ตาม จะมีสภาพธรรมเพียง ๒ อย่าง คือ นามธรรมและรูปธรรม ซึ่งเป็นปรมาัตถธรรม หมายความว่าสภาพธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลงในลักษณะของตน เฉพาะตน ๆ รูปเป็นรูป รูปแต่ละรูปก็เป็นรูปแต่ละชนิด นามแต่ละนามก็เป็นนามแต่ละชนิด ไม่สับสน ไม่เปลี่ยนแปลง

สุพรรณี อย่างนั้นไต๊ะก็เป็นรูป

ส. รูปอะไรคะ

สุพรรณี ถ้าเขาคำว่าไต๊ะออก

ส. แน่นนอนค่ะ เพราะฉะนั้นทุกอย่าง ลอกชื่อออกหมด ก็คือนามธรรมกับรูปธรรม ขอยกตัวอย่างนิดหนึ่ง คือ ขอยกตัวอย่างคน ซึ่งทุกคนรู้จัก นพรัตน์ดีไหมคะ

สุริย์ ดีค่ะ ภาษาแปลแล้วเพราะมาก

ส. ดีตรงไหน นพรัตน์นี่ดีตรงไหน

สุริย์ ดีตรงที่พูดในเชิงภาษา นัยของภาษา

ส. ถามว่านพรัตน์ดีไหม นพรัตน์ไหน

สุพรรณี ตอบไม่ถูกคะ หมายถึงแก้วแหวนเงินทองหรือว่าคน

ส. ใช่ นี่ก็แสดงให้เห็นว่า ชื่อ เราใช้สำหรับเรียกปรมาตถธรรม แต่ต้องมีปรมาตถธรรม ถ้าไม่มีปรมาตถธรรมแล้ว ก็เป็นเพียงชื่อเท่านั้นเอง ถามว่าดีไหม จะตอบไม่ถูกเลยว่า ดีหรือไม่ดี นพรัตน์ไม่ดีหรือคะ จะตอบว่าอย่างไรคะ

สุริย์ ไม่มีใครกล้าตอบ

ส. นพรัตน์เฉย ๆ อยู่ที่ไหน นพรัตน์อาจจะมีที่โน่น ที่นี้ ที่นั่น ก็ได้

สุพรรณี ท่านอาจารย์บอกว่านพรัตน์เป็นชื่อคน ดิฉันก็ต้องถามอีกว่าผู้หญิงหรือผู้ชาย

ส. ใช่ นี่แสดงให้เห็นว่า ชื่อทั้งหมด เราจำไว้ แล้วเราก็คิดว่าจริงจัง แต่ว่าตามความเป็นจริงแล้ว สิ่งจริงแท้ก็คือ นามธรรมกับรูปธรรม เพราะฉะนั้นให้ทราบว่า ชื่อปิดบังจริง ๆ เพราะว่าเราอยู่ในโลกของชื่อมานานแสนนาน บางคนก็อาจจะตอบทันทีว่าดี อะไรดี ต้องชักไปอีกให้เข้าใจ

เพราะฉะนั้นก่อนอื่นที่จะเข้าใจเรื่องปรมาตถธรรม ให้ทราบว่า เอาชื่อออกให้หมด แล้วจึงจะเห็นปรมาตถธรรม หรือถึงจะเข้าใจปรมาตถธรรมว่า ไม่ใช่มีแต่ชื่อ แต่ว่ามีสภาพธรรมจริง ๆ ซึ่งถ้าสภาพธรรมไม่มี ชื่อทั้งหลายก็ไม่ได้แน่นอน เช่น ถ้าไม่มีแข็ง ไม่มีอ่อน ไม่มีเย็น ไม่มีร้อนเลย แล้วจะไปเรียกชื่ออะไร มันไม่มีที่จะให้เรียก

เพราะฉะนั้น ต้องมีสภาพที่มีจริง ๆ เมื่อมีสภาพที่มีจริง ๆ แล้ว ที่นี้แหละเริ่มจะเรียกชื่อ เพื่อที่จะให้เข้าใจว่า หมายความว่าถึงอะไร สิ่งที่มีจริงอะไร

เพราะฉะนั้นให้ทราบว่า มีบัญญัติกับมีปรมาตถธรรม คำทั้งหลายที่ใช้เรียก ที่รู้จัก หรือว่าสิ่งที่ปรากฏทางตา เพียงปรากฏ แต่ว่ายังคิดนึกเป็นรูปร่าง เป็นสังขาร เป็น

ชื่อเสียงเรียงนามต่าง ๆ ทั้งหมดเป็นบัญญัติ แต่ว่าตัวปรมัตถธรรม ไม่ต้องเรียก สิ่งนั้นมีเกิดขึ้นตลอดเวลา ขณะนี้มีปรมัตถธรรมจริง ๆ ตลอดเวลา โดยที่วก่อนนี้ก็เข้าใจว่ามีชื่อต่าง ๆ มีสิ่งซึ่งมีจริง แต่เป็นชื่อ แต่ไม่รู้ความจริงของสิ่งนั้น แต่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระบารมี เพื่อที่จะทรงตรัสรู้ความจริง

ดิฉันได้รับฟังความทุกข์ของบางคน ก็บอกเขาว่า ทราบไหมว่าทุกข์นี้อยู่ที่ไหน คุณหมอสรีพฐิตอบค่ะ

คุณหมอ อยู่ที่ใจ

ส. อยู่ที่ใจ แสดงว่าใจมีจริง เพราะว่าถ้าไม่มีใจ ทุกข์จะมีได้อย่างไร ทุกอย่างอยู่ที่ใจทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นสุข เป็นทุกข์ เป็นความคิด เป็นอะไร ๆ ทั้งหมด เพราะฉะนั้น ใจเป็นนามธรรม ไม่ใช่รูปธรรม เพราะเหตุว่า ภาษาไทยใช้คำว่า ใจ แต่ว่าภาษาบาลีไม่มีคำนี้ มีคำว่า “จิต” หรือ “จิตตัง” เพราะฉะนั้น ก็หมายความว่าถึงธาตุชนิดหนึ่ง ถ้าใช้คำว่า “ธรรม” หมายความว่าถึงสิ่งที่มีจริง แต่เมื่อสิ่งที่มีจริงนั้น ไม่ใช่คน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่วัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้งสิ้น เป็นธาตุ ซึ่งเกิดขึ้น ถ้าไม่เกิด ก็ไม่มี

เพราะฉะนั้น จิตเป็นสภาพธรรมที่เกิดขึ้น แล้วก็รู้เป็นธาตุรู้ เพราะเหตุว่าเป็นนามธรรม ทันทีที่จิตเกิด จะต้องรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใด สิ่งที่ยังไม่รู้ภาษาบาลีใช้คำว่า “อาลัมพะ” หรือ “อาร์มมะ”

คนที่เคยรู้จักคำว่า “อาร์มณ” ในภาษาไทย พอถึงคำว่า “อาร์มมะ” ในภาษาบาลีต้องเข้าใจให้ถูกต้อง คำจำกัดความ ก็คือ หมายความว่าถึงสิ่งซึ่งจิตรู้ เพราะเหตุว่าจิตเป็นสภาพรู้ เพราะฉะนั้นก็ต้องมีสิ่งที่จิตรู้ และคำว่าสิ่งที่จิตรู้ต่อไปนี้ เราจะใช้คำว่า “อาร์มณ” ในภาษาไทย หรือใช้คำศัพท์บาลีก็เป็น “อาร์มมะ” หรือ “อาลัมพะ”

ขณะนี้มอาร์มณใหม่ ใครไม่มีบ้างยกมือ ไม่มี เพราะขณะนี้จิตเกิดดับสลับต่อกันอยู่ตลอดเวลา นี่ก็เพิ่มความหมายมาอีกชนิดหนึ่ง ให้ทราบว่า ที่เราเรียกว่า “ใจ” แท้ที่จริงแล้ว ก็คือ นามธรรม ซึ่งเป็นจิตในภาษาบาลี แต่ว่าถ้าไม่มีการตรัสรู้ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จะไม่มีใครรู้จักธาตุชนิดนี้ว่า เป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่มีจริง เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ทำกิจหน้าที่ของตน แล้วดับทันที เร็วมาก ขณะนี้จิตกำลังเกิด แล้วก็ดับ เกิด แล้วก็ดับ สลับต่อกันตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งถึงเดี๋ยวนี้ ต่อไปจนกระทั่งตาย และ

เมื่อมีเหตุปัจจัยที่จะให้เกิดอีก จิตก็ต้องเกิด ไม่มีเวลาหยุดสงบนิ่ง พักผ่อน ตั้งแต่แสง
โกฎิก่ปมาแล้ว จนกระทั่งถึงเดี๋ยวนี

นี้แสดงให้เห็นว่า การสะสมสืบต่อของจิตแต่ละขณะ ทำให้เราทุกคนในที่นี้มี
ความคิด มีความเข้าใจ มีอภิปาทยต่าง ๆ กัน ตามแต่ละขณะจิต ซึ่งเกิดขึ้นแล้วรู้อารมณ์
แต่ละขณะ

ผู้ถาม ถ้าเราจะคุยแบบว่าเราไม่รู้จักปรมาตมเลย หมายถึงในความรู้สึกของ
คนใหม่ ๆ ดิฉันว่า เราไม่เชื่อเรื่องจิตเกิดดับ เพราะว่าตลอดมาเรารู้สึกว่า มีจิตหรือ
วิญญาณอยู่ ๑ ดวง อันนี้เราเป็นอย่างนี้มาตลอด แม้กระทั่งบางคนเขาตายแล้ว จิต
วิญญาณดวงนี้ยังต้องล่องลอยไปเพื่อจะไปโน่นไปนี่

ส. ที่คุณพุทธพจน์พูดมาเมื่อกี้ ทราบไหมว่าเพราะอะไร

พุทธพจน์ หมายถึง ให้ดิฉันตอบหรือคะ เพราะว่าเราจำมาอย่างนั้น เขาบอกมา
อย่างนั้น ว่าเรามีจิตอยู่ ๑ ดวง ชื่อนี้ ทำงานอย่างนี้ มีคุณภาพอย่างนี้ ๆ แล้วตอนนี้ท่าน
อาจารย์กำลังบอกว่า

ส. เพราะไม่ใช่อริยสาวก ถ้าเป็นอริยสาวกแล้วไม่สงสัยเลย สิ่งใดที่พระ
ผู้มีพระภาคตรัส ทรงแสดงสิ่งนั้นสามารถที่จะประจักษ์ได้ เพราะฉะนั้นทุกคนที่ยังไม่ได้
ฟังธรรมเลย ก็จะไม่รู้ลักษณะของจิตว่ามีจิต แล้วก็รู้ว่ามีจิตเกิดดับ นั่นก็เป็นเรื่องของ
คนที่ไม่รู้ แต่ถ้าคนที่ฟังแล้วยังไม่ประจักษ์แจ้ง ก็ยังไม่เป็นอริยสาวก ต่อเมื่อใด
ประจักษ์แจ้งเมื่อนั้นก็เป็นพระอริยสาวก เพราะฉะนั้นการฟังธรรมเพื่อเข้าใจ เข้าใจ
นามธรรมและรูปธรรมตั้งแต่บัดนี้ ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น กำลังเห็นกำลังได้ยินเป็นปกติใน
ชีวิตประจำวัน จนกว่าเมื่อไรเป็นธรรมทั้งหมด ในชีวิต ในแต่ละขณะที่มีการระลึก คือ
สติระลึกได้ จะรู้ว่าเป็นธรรม โดยตลอด โดยสิ้นเชิง โดยละเอียด โดยประจักษ์แจ้ง เมื่อ
นั้นเป็นพระอริยบุคคล

เพราะฉะนั้นการฟัง ไม่ใช่ฟังเรื่องอื่น เรื่องนามธรรมกับรูปธรรม ๒ อย่างที่มี
จริง ๆ แล้วต้องฟังด้วยความอดทน จนกว่าจะเข้าใจ จนถึงประจักษ์แจ้ง ก็คิดว่าจะเป็น
ระยะเวลาที่ยาวนานแค่ไหน แต่ว่าสามารถที่จะประจักษ์แจ้งได้จริง ๆ เพราะว่า

ความจริง แล้วก็ไม่ต้องไปทำอย่างอื่นเลย นอกจากฟังแล้ว เข้าใจขึ้น เข้าใจขึ้น เข้าใจขึ้น จนกระทั่งไม่มีความสงสัยหลงเหลืออยู่ ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม

พุทธพจน์ แต่ดิฉันก็ได้ยิน มีคนอื่น อาจจะที่นี่ก็หลายท่านเหมือนกัน มีวิธีการ ทำอย่างนี้ นั่งอย่างนี้ เดินอย่างนี้ เพื่อจะเห็นรูปเห็นนามอย่างนี้

ส. แต่เข้าใจอย่างนี้หรือเปล่า

พุทธพจน์ ต้องเรียนถามหลายท่านที่มีประสบการณ์ ว่าจริงหรือเปล่า

ส. มีใครมีประสบการณ์บ้างคะ เข้าใจอย่างนี้ อย่างที่กำลังฟังวันนี้ เข้าใจอย่างนี้หรือเปล่า หรือว่าไปนั่งจ้องอยากให้เห็น ซึ่งไม่มีทางจะเห็นได้เลย เพราะ ขณะนี้แม้ว่านามธรรมและรูปธรรมกำลังเกิดดับอย่างรวดเร็วมาก แต่เมื่อมีความไม่รู้ฉาบทา ปิดบัง แล้วยังมีตัณหา ความต้องการฉาบทาไว้ ไม่มีทางเลย ที่จะเห็นการเกิดดับของ นามธรรมและรูปธรรมได้ การที่ปัญญาจะถึงระดับขั้นที่จะประจักษ์ การเกิดดับของ นามธรรมและรูปธรรมได้ ต้องเป็นปัญญาที่รู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม

เท่านั้นยังไม่พอ ยังต้องละคลายความสงสัย ความต้องการ ในนามธรรมและ รูปธรรมแม้เพียงเล็กน้อย จนกว่าจะหมด ต้องเป็นเรื่องการละคลายโดยตลอด ถ้ายังมีความต้องการ คือ โลภะ ถ้ายังมีความจงใจ เป็นเจตนา ซึ่งไม่ใช่มรรคมีองค์ ๘ ไม่ใช่ หนทางที่สภาพธรรมขณะนี้ แม้เป็นจริงอย่างนี้ ก็ไม่ปรากฏ เพราะว่าความจงใจกับ ความต้องการเป็นตัวตน ไม่ใช่ปัญญาที่สามารถที่จะเริ่มเข้าใจได้ว่า ขณะนี้เป็น นามธรรมและรูปธรรม ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น ค่อย ๆ คลายความไม่รู้ลงไป และเมื่อสติเกิด ก็ยังระลึก ในลักษณะที่มีสภาพสภาวะจริง ๆ กำลังปรากฏ ไม่ใช่ฟังเพียงชื่อหรือ เรื่องราวของสภาพธรรมนั้น

เพราะฉะนั้นต้องทราบจุดประสงค์ของการฟัง ฟังเพื่อเข้าใจถูกต้องในลักษณะ ของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ด้วย ไม่ใช่ในขณะอื่น ไม่ใช่ขณะที่ไปอยู่ในห้อง แต่ต้องขณะไหนก็ได้ ซึ่งเป็นความจริงทั้งหมด เป็นนามธรรม เป็นรูปธรรมทั้งหมด

พุทธพจน์ ในขณะที่กำลังปรากฏก็คือ ขณะปัจจุบัน ส่วนที่ปรากฏไปแล้ว ก็ไม่ สมควรที่จะนำมา

สุ. ไปคิดทำไม เรากำลังพูดถึงว่า สภาพธรรมขณะนี้ที่กำลังปรากฏ มีความรู้ในลักษณะที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมบ้างหรือยัง แค่นั้น เพราะว่าก่อนหน้านี้ไม่เคยรู้ ไม่เคยฟัง ไม่เคยรู้ เรื่องนามธรรมรูปธรรมเลย เพราะฉะนั้นการฟังเพื่อให้ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น ไม่ใช่เพื่อให้ไปทำอย่างอื่น ยังมีใครสงสัยในเรื่องของนามธรรมกับรูปธรรมบ้างไหมคะ กับบัญญัติ

ผู้ฟัง เราสังเกตดูแทบจะทั่วประเทศก็จะมีการนั่ง

สุ. ไม่เป็นไรค่ะ เรื่องของคนอื่นผ่านไป ขณะนี้เรากำลังพูดถึงเรื่องปรมัตถธรรม เราจะต้องเข้าใจตรงนี้ คนอื่นจะเป็นอย่างไรก็เรื่องของความคิดอื่น เรื่องของความคิดเรื่องคนอื่น แต่ขณะนี้ มีปรมัตถธรรมซึ่งเราควรจะต้องเข้าใจขึ้น เพราะยากที่จะได้ฟัง ยากที่จะเข้าใจ ถ้าเราบังเอิญเกิดเป็นนก เป็นไก่ เป็นสุนัข ต่อให้อยู่ใกล้ ๆ ก็ไม่มีโอกาสที่จะเข้าใจได้ ถ้าเราจะคุยกับเพื่อนเรื่องอื่น เรื่องปัญหาของโลก เรื่องสังคม เรื่องรัฐบาล เรื่องอะไร ขณะนั้นก็ไม่ได้ทำให้เราเข้าใจปรมัตถธรรม คิดอย่างไร เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แม้แต่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ไม่สามารถที่จะทำให้พวกเดียรถีย์บริพาชกมีความเห็นถูกต้องได้

เพราะฉะนั้นก็แล้วแต่การสะสมของแต่ละคน ที่มีโอกาสจะได้ฟัง ที่มีโอกาสที่เมื่อสะสมบุญเก่า ศรัทธา สติ วิริยะ สมาธิใด ๆ มาแล้วในอดีต ก็มีโอกาสนี้จะได้เจริญกุศลนั้น ๆ ขึ้นอีก ขณะนี้อ่าลืม ขณะที่ฟัง สติเกิด ปัญญาเกิด ไม่ต้องไปนึกถึงสติปัญญานี้ เพราะว่าถ้าไม่มีสติขั้นฟัง ปัญญาขั้นฟัง สะสมไปที่ละเล็กทีละน้อย สติปัญญาก็เกิดไม่ได้

นี่คือความหมายของคำว่า “อบรม” ไม่ใช่ว่าขณะนี้ไม่มีสติเลย แล้วไปมีสติตอนเข้าไปอยู่ในห้อง ไม่ใช่อย่างนั้นเลย แม้ขณะนี้สติก็มี ปัญญาก็มี แล้วก็มีขณะที่เข้าใจขึ้น สติปัญญาก็เพิ่มขึ้น ๆ จนกว่าสติจะมีการระลึกลักษณะที่เป็นปรมัตถ์ ก็เป็นสติอีกระดับหนึ่งคือ สติปัญญาน

พุทธทรัพย์ แค่ว่าเรา เห็นเป็นสีเท่านั้นเอง ตอนหลังถึงได้เข้าใจตรงนี้ เมื่อมาเรียนปรมัตถธรรมแล้ว ขอบพระคุณมาก

สุ. เพราะฉะนั้นขณะนี้ เวลาที่ทุกคนมองดู ก็ไม่มีคุณพูนทรัพย์ จริง ๆ แล้ว มีสิ่งที่ปรากฏทางตา แล้วมีเสียงปรากฏทางหู ถ้าสามารถแยกได้ เข้าใจได้จริง ๆ ว่า แท้ที่จริงแล้ว ขณะที่เราเห็น เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏจริง ๆ ไม่ใช่เสียง ส่วนเสียง ก็เป็นสภาพธรรมอีกอย่างหนึ่ง เริ่มค่อย ๆ เข้าใจอย่างนี้ จนกว่าจะเป็นจริงอย่างนี้ นั่นคือ ความเห็นที่ถูกต้อง เพราะว่าจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ นอกจากสิ่งที่ปรากฏทางตาก็เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏทางตาเท่านั้น วันไหนที่สติระลึกแล้วเข้าใจขึ้น เข้าใจขึ้น จนเข้าใจโดยตลอดทั้ง ๖ ทาง เมื่อนั้นก็เป็นผู้ที่ดำเนินหนทางที่จะไปสู่การรู้แจ้งสัจธรรมว่า ไม่มีอะไรเลยนอกจากนามธรรมและรูปธรรม แล้วต่อไปก็จะประจักษ์ความจริงแท้ของนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งเกิด แล้วก็ดับ อย่างรวดเร็วด้วย

ผู้ถาม คำว่า “เข้าใจขึ้น เข้าใจขึ้น” หมายถึงเข้าใจโดยนึกคิดใช่ไหม

สุ. ไม่ใช่ค่ะ เข้าใจโดยการฟัง แล้วก็พิจารณาไตร่ตรองจนกว่าสติจะระลึกเมื่อสติระลึก ตอนนั้นก็เข้าใจโดยลักษณะ โดยไม่ต้องคิด เพราะว่าฟังมาแล้วเข้าใจมาแล้ว

ผู้ถาม เข้าใจจนกว่าจะ...

สุ. จะเป็นสติปัญญา ที่เราใช้คำว่าสติปัญญา แต่ถ้าไม่ใช่ภาษาบาลีก็คือ สติที่ระลึกลักษณะที่เป็นปรมาตถ์ ขณะนี้เป็นปรมาตถ์ธรรมทั้งหมด แต่สติไม่ได้ระลึกที่ลักษณะที่เป็นปรมาตถ์ กำลังฟังเรื่องราวของปรมาตถ์ธรรม เพราะฉะนั้นถ้ามีความรู้เรื่องปรมาตถ์ธรรมเพิ่มขึ้น ก็มีปัจจัยที่สติจะเกิด แล้วก็ระลึกลักษณะปรมาตถ์ แล้วก็รู้ในอาการในสภาพที่เป็นปรมาตถ์ นั่นคือ เริ่มจะเห็นธรรมว่า เป็นธรรมแต่ละอย่าง แต่ละอย่าง

ผู้ถาม เข้าใจเรื่องราวเท่านั้น

สุ. ค่ะ

ผู้ถาม เมื่อเราเข้าใจเรื่องราวของธรรมแล้วเราต้องไตร่ตรองต่อไปอีก

สุ. ขณะกำลังฟังเดี๋ยวนี้ ถ้าฟังด้วยดี อย่างที่พระผู้มีพระภาคมักจะตรัสเสมอว่า จงสดับหรืออะไรอย่างนี้ หมายความว่าขณะที่ฟังกำลังตั้งใจพิจารณาให้เข้าใจสิ่งที่ได้ฟัง เพราะว่าอย่างตัวหนังสือ นามธรรมกับรูปธรรม มี แล้วเราก็ไม่เคยฟังความ

กว้างขวาง หรือความลึกของสภาพธรรม เราอ่านเราก็เจอนามธรรมรูปธรรมเหมือนเดิม เท่าเก่า แต่ถ้าขณะที่ฟัง เราฟังด้วยดี ด้วยความตั้งใจ ด้วยการพิจารณา ค่อย ๆ เข้าใจ ขึ้น เวลาคำนี้ เราเข้าใจกว้าง และก็ลึก แล้วก็ละเอียดด้วย ไม่ใช่เพียงแต่แค่ว่า เราเคย ผ่านคำว่า นามธรรมกับรูปธรรม

ผู้ถาม แคได้ยินเรื่องราว

ส. หรือแค่เพียงเห็น

เท่าที่ฟังมา เริ่มจะเห็นพระปัญญาคุณของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า สภาพธรรมกำลังเกิดดับ ถ้าไม่ทรงแสดง ใครจะรู้ ถ้าไม่ทรงแสดงโดยละเอียด ใครจะเชื่อ หรือใครจะน้อมใจพิจารณาตามได้ว่า ความจริงเป็นอย่างนั้น แม้แต่จิตซึ่งเป็นสภาพรู้หรือเป็นธาตุรู้ มีจริง ๆ เพราะว่า ขณะนี้เห็น คนตายไม่เห็นเลย แต่ขณะเห็นต้องเป็นความจริงอย่างหนึ่ง คือ เป็นธาตุที่รู้ว่ามีสิ่งที่กำลังปรากฏทางตาให้เห็นได้ ขณะที่กำลังเห็นก็คือ สภาพรู้ หรือธาตุรู้

เพราะฉะนั้น ให้ทราบลักษณะของจิต ซึ่งเวลาที่เกิดมา ถ้าเป็นสัตว์ที่มีชีวิต ต้องมีจิตเกิด จึงจะเป็นสัตว์ เป็นบุคคลได้ ไม่ใช่มีแต่รูปเท่านั้น ถ้ามีรูปเท่านั้นจะกล่าวว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคลไม่ได้ แต่เพราะเหตุว่ามีนามธรรม คือ มีจิตซึ่งเป็นสภาพรู้ และในภูมิที่มีรูป จิตก็เกิดพร้อมกับรูป เพราะฉะนั้นในขณะที่กำลังนั่งอยู่นี้ เป็นจิตและรูป และนอกจากจิต ก็ยังมีสภาพธรรมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดกับจิต เกิดในจิต

เพราะเหตุว่าจิต โดยลักษณะของจิตล้วน ๆ เป็นธาตุรู้เท่านั้น ไม่สามารถที่จะจำ ไม่สามารถที่จะรัก ไม่สามารถที่จะชัง ไม่สามารถที่จะโกรธ แต่เป็นสภาพที่รู้ ว่าอารมณ์คือสิ่งนั้นกำลังปรากฏให้รู้ อย่างเสียง ขณะที่กำลังได้ยิน เป็นจิตที่ได้ยิน ส่วนความรู้สึกจะชอบ ไม่ชอบ เป็นสภาพธรรมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดกับจิต ซึ่งภาษาบาลีใช้คำว่า “เจตสิก” ถ้าออกเสียงตามภาษาบาลีก็ต้องเป็น “เจ ตะ สิก กะ”

ในขณะที่ มีใครที่ไม่รู้จักเจตสิกบ้าง เพิ่งบอกไปเมื่อไม่กี่วันนี้เอง สภาพนามธรรมที่เกิดขึ้นกับจิต แต่ว่าจิตนั้นเป็นสภาพรู้เท่านั้น เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้ เพราะเหตุว่าถึงจะไม่มี ถึงจะเอาเจตสิกออก เอารูปออกหมด ก็ยังมีธาตุรู้ซึ่งเป็นจิต แต่ความจริงจะเอาเจตสิกออกจากจิตไม่ได้ เพราะเหตุว่าสภาพธรรมใดก็ตามที่เกิดต้องอาศัยเหตุ

ปัจจัยเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นขณะใดก็ตามซึ่งจิตเกิด ต้องมีเจตสิกเป็นปัจจัยทำให้เกิดขึ้น หรือขณะใดที่เจตสิกเกิดก็ต้องมีจิตเป็นสังขาร เป็นปัจจัยปรุงแต่งให้เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นจิตกับเจตสิก ๒ อย่างเป็นนามธรรม

ปรมัตถธรรมทั้งหมดที่เรากล่าวถึงในวันนี้ ก็มีรูป ไม่ใช่สภาพรู้อะไรเลย แล้วก็มีจิต และก็มีเจตสิก เป็นปรมัตถธรรม ๓ อย่าง ซึ่งเกิดขึ้น แล้วก็กำลังดับด้วย กำลังเกิดดับ อยู่ตลอดเวลา

ก่อนศึกษาเรารู้ว่ามีคน มีหนังสือ มีโต๊ะ มีเก้าอี้ นี่คือก่อนศึกษา แต่เวลาที่ศึกษาแล้ว ยังมี นามธรรมมี รูปธรรมมี เรียกว่าเรารู้ความจริงของสิ่งซึ่งเราเคยคิดว่ามีจริง ว่าแท้ที่จริงแล้ว สิ่งที่มีจริงนั้น คือ จิต เจตสิก รูป เท่านั้น

ถ้าจิต เจตสิก รูป ไม่มี บัญญัติจะไม่มีเลย แต่เพราะมีจิต ซึ่งเป็นสภาพรู้และก็นึกเรื่องต่าง ๆ หลังจากได้เห็นแล้ว ได้ยินแล้ว แม้ขณะนี้ ก็เต็มไปด้วยวาระที่จิตกำลังคิดเรื่องราวต่าง ๆ ทางตาเห็น ก็เป็นคนนั้นคนนี้ กว่าจะลอกบัญญัติออก เหลือแต่ปรมัตถ์ถึงจะเห็นได้ว่า โลกนี้ว่างเปล่า เพราะว่าจิตเกิดขึ้น รู้สิ่งที่ปรากฏ ที่เป็นปรมัตถ์ สั้นมากแล้วดับเลย แล้วไม่กลับมาอีกเลย

เพราะฉะนั้น ขณะนี้สิ่งที่กำลังปรากฏชนิดหนึ่ง ดับ แล้วขณะต่อไป ก็ดับ และจะไม่ว่างเปล่าได้อย่างไร ในเมื่อดับแล้วดับเลย ไม่เหลืออะไรเลย แต่เพราะว่าเกิดสืบต่ออยู่เรื่อย ๆ ก็เลยทำให้เห็นว่า สิ่งนั้นยังยืน หรือว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด ถ้าเห็นการเกิดแล้วดับทันที จะไม่เห็นว่า เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดแน่นอน เพราะว่าปรมัตถธรรมที่มีเหตุปัจจัยก็เกิด แล้วก็ดับ ชื่อเสียงก็ยังไม่เข้ามาเลย ขณะที่ประจักษ์ลักษณะของสภาพธรรมที่เกิดดับ

สมพร ที่ว่าว่างเปล่า ผมเห็นด้วย เพราะว่าบัญญัติทั้งหมดไม่มี เหลือแต่ปรมัตถ์ ๓ หรือ ๔ อย่างเท่านั้น แม้ปรมัตถ์ ๓ อย่างก็เกิดดับ ไม่ได้เกิดครั้งเดียว ตั้งอยู่นมนาน จึงว่าว่างเปล่า น่าคิดนะครับว่า ที่เราหลงไหลอยู่ที่นี่ เพราะเราติดอยู่ในบัญญัติ

คุณหญิงณพรัตน์ ความคิดเป็นปรมัตถ์หรือเปล่า

ส. จิตคิด จิตเป็นปรมัตถ์ แต่เรื่องที่เกิดเป็นบัญญัติ

คุณหญิงณพรัตน์ คิด คิดขนาดไหนถึงเรียกว่าคิด อันนี้ไม่เข้าใจ เพราะว่ามันจะคิดเป็นบัญญัติไปเลย ไม่ทันคิดปรมาตถ์ คิดแค่ปรมาตถ์นี้ มีไหม

ส. เพราะฉะนั้น ทั้ง ๆ ที่จิตมีปรมาตถ์เป็นอารมณ์ ก็ไม่รู้ว่า เป็นปรมาตถ์ ต้องอาศัยสติระลึก จึงจะรู้ว่า ลักษณะแท้ ๆ ที่เป็นปรมาตถ์นั้นมี อย่างเราเห็นกล่อง เวลาที่เห็นเป็นกล่องนั้น คือ บัญญัติ หมายความว่า มีจิตเห็น เกิดแล้วดับ แล้วต่อจากนั้นจิต จึงคิด รู้ จำได้ ว่าเป็นกล่อง หรือว่าเป็นคนนั้นคนนี้ นี่คือจิต ที่ไม่ใช่จิตเห็น จิตเห็น จะเห็นนิดเดียว แล้วก็ดับ และจิตขณะต่อไป เพราะอาศัยการจำ จำทันทีเลย

คุณหญิงณพรัตน์ แล้วพอคิดก็เป็นบัญญัติเลย

ส. บัญญัติทั้งหมด

คุณหญิงณพรัตน์ แล้วคิดเป็นปรมาตถ์อย่างไรคะ

ส. ตัวคิด สภาพคิด เป็นจิต แต่เรื่องราวที่คิด ไม่มีจริง มีในขณะที่คิด เท่านั้น แล้วมีเป็นเรื่องราวเท่านั้นด้วย ไม่ใช่ตัวจริง ๆ

คุณหญิงณพรัตน์ มันรู้สึกพอคิดก็เป็นเรื่องไปทั้งหมด

ส. เพราะฉะนั้น บัญญัติทำให้เราหลงติดอยู่ว่า เป็นคนนั้น คนนี้ เป็นเรื่อง เป็นราว ซึ่งความจริงแล้วเป็นปรมาตถธรรม ซึ่งเกิดดับ

สมพร ปรมาตถธรรมจะเป็นรูปหรือเป็นนามก็ตาม เกิดที่ไหน ดับที่นั่นอย่างรวดเร็ว แต่เราคิดเรื่องติดต่อกันไปจึงเป็นบัญญัติ ส่วนมากเป็นบัญญัติ แต่ปรมาตถ์ เช่น การเห็น จิตเห็นที่ตา ก็ดับที่ตา แล้วจะออกไปได้ยินที่หูอีกไม่ได้ ไม่ใช่ว่าจิตที่เห็นที่ตา แล้วจิตอันนั้นออกไปได้ยินที่หู มันคนละอัน เพราะฉะนั้นเกิดที่ไหนดับที่นั่นอย่างรวดเร็ว ไม่ได้เคลื่อนย้ายแม้แต่เส้นผมเดียว จิตนะครับ เกิดที่ไหนดับที่นั่น แล้วเกิดดับอย่างรวดเร็วไม่ว่าที่ไหน ที่ทพยัตถ์ก็ได้ ที่ตากก็ได้ ที่หูก็ได้ ที่จมูกก็ได้ ลิ้นก็ได้ แล้วแต่ การเห็นปรมาตถ์เห็นได้ยาก เห็นแต่บัญญัติ เห็นได้ง่าย เมื่อเห็นแต่บัญญัติ ไตรลักษณ์ก็ไม่ปรากฏ

สุริย์ ย้อนกลับที่คุณหญิงถามเมื่อกี้ว่า คิดเรื่องราว ตรงไหนเป็นปรมาตถ์ ถ้าจะตอบชัด ๆ อย่างนี้ได้ไหมว่า คิด คือ วิตก เป็นหน้าที่ของจิต นั่นเป็นคิด นั่นเป็นปรมาตถ์ เรื่องราวต่อจากคิดเป็นบัญญัติ อันนี้ใช้ไหมคะ

ส. ก่อนที่เราจะไปถึงเจตสิก ๕๒ ประเภท เราก็ต้องทราบที่สำคัญที่สุด หรือเป็นใหญ่ที่สุดในการรู้อารมณ์ คือ จิต เพราะฉะนั้นใช้อีกคำหนึ่งว่า “มนินทรีย์” หมายความว่า เป็นใหญ่ เป็นประธาน ในการรู้อารมณ์ที่ปรากฏทางหนึ่งทางใด

เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเห็น ขณะนั้นก็คือ จิต กำลังรู้อารมณ์ คือ เห็นทางตา เป็นธาตุชนิดหนึ่งซึ่งรู้ว่า มีสิ่งที่ปรากฏทางตา กำลังได้ยินเสียง ไม่ต้องคิดเรื่องเห็นอีกแล้ว ขณะนี้เสียงปรากฏ นี่คือการศึกษารวม ศึกษาตัวธรรม ที่กำลังทำกิจ ได้ยิน เป็นธาตุรู้ที่กำลังได้ยินเสียง

ขณะนี้ไม่มีลักษณะของเจตสิกปรากฏ ภายหลังเราจะได้ยินชื่อว่า วิตกเจตสิก วิจารเจตสิก อภิโมกขเจตสิก วิริยเจตสิก จันทเจตสิก แต่เวลานี้ไม่ปรากฏ

ขณะนี้ที่เห็น จิต เป็นใหญ่ เป็นประธาน เจตสิกอื่นไม่ปรากฏเลย ทั้ง ๆ ที่มี กำลังได้ยิน จิตก็เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้เสียง คือ ได้ยินเสียง ลักษณะของเจตสิกใด ๆ ไม่ปรากฏเลย ในขณะที่ลักษณะของจิต กำลังเป็นธาตุที่กำลังรู้อารมณ์ เป็นใหญ่ เป็นประธานจริง ๆ เพราะฉะนั้นจึงเป็นธาตุชนิดหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดแล้ว ต้องรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใด ถ้าสภาพนี้ปรากฏ บุคคลนั้นจะไม่มีสงสัยเลยว่า ธาตุรู้จะไม่มีรูปร่างลักษณะใด ๆ ทั้งสิ้น เจตสิกใด ๆ ก็ไม่ปะปนอยู่ในที่นั่น รูปใด ๆ ก็ไม่มี แต่เป็นธาตุที่รู้ เกิดขึ้นรู้ ต้องรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จิตจะไม่รู้อะไร ไม่ได้ เพราะเมื่อเป็นธาตุรู้ ก็ต้องมีสิ่งที่ถูกรู้ นี่คือจิต ใช้คำว่า “มนินทรีย์” เป็นอินทรีย์ ๑ ในอินทรีย์ ๒๒ ชนิด

สภาพปรมาัตถธรรมซึ่งเป็นจิต เจตสิก รูป จำแนกเป็นอินทรีย์ได้ ๒๒ อย่าง รูปที่เป็นอินทรีย์ก็มี เจตสิกที่เป็นอินทรีย์ก็มี ส่วนจิตเป็นมนินทรีย์ เพราะฉะนั้นเอาอันนี้ก่อน เอาจิตซึ่งเป็นใหญ่เป็นประธาน

และภายหลังเราจะรู้ว่า อะไรเป็นเจตสิก เพราะเหตุว่าไม่ใช่มีแต่เฉพาะจิตที่เห็นความรู้สึกเกิดกับจิตทุกขณะ ที่จะกล่าวว่ามีแต่จิตเกิดขึ้นเห็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วไม่มีความรู้สึกใด ๆ เลยไม่ได้ เพราะเหตุว่าบางครั้ง อย่างเวลาที่เราเห็นสิ่งที่เราชอบใจ เราก็รู้สึกโสมนัส ดีใจ เพราะฉะนั้น เวลาที่ไม่ว่าจะเห็น หรือได้ยิน หรือได้กลิ่น หรือลิ้มรส จะต้องมีความรู้สึกเกิดร่วมด้วย สภาพของจิตไม่เปลี่ยน จิตต้องเป็นใหญ่ เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์เสมอไปอย่างเดียว

แต่ว่าเจตสิกมีถึง ๕๒ ประเภท แล้วก็เปลี่ยน เช่น ความรู้สึก ไม่ใช่มีแต่เฉพาะดีใจ ไม่ใช่มีแต่เฉพาะเสียใจ ไม่ใช่มีแต่เฉพาะทุกข์กาย ไม่ใช่มีแต่เฉพาะสุขกาย ไม่ใช่มีแต่เฉพาะอุเบกขา รวมความว่า เวทนาซึ่งเป็นภาษาบาลี ภาษาไทยคือความรู้สึก มีลักษณะ ๕ อย่าง แต่เกิดขึ้นทีละ ๑ ลักษณะ มีใครบ้างที่เกิดมาไม่เคยเสียใจ ไม่เคยโกรธมีไหม แต่โกรธ ไม่ใช่เสียใจ ไม่ใช่ความรู้สึก แต่เวลาโกรธ ความรู้สึกไม่สลายเลย ตรงกันข้ามกับ เวลาเห็นสิ่งที่น่าพอใจ

เพราะฉะนั้นเวทนาเจตสิกแม้ว่าจะเกิดกับจิตทุกดวงก็จริง แต่สภาพของเวทนา นั้นเปลี่ยนเป็นอุเบกขาก็ได้ โสมนัสก็ได้ โทมนัสก็ได้ แต่จิตไม่เปลี่ยน จิตเป็นมโนทริย คือ ต้องเป็นใหญ่ เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์เท่านั้น ไม่ทำหน้าที่อื่นเลยทั้งสิ้นหน้าที่ของจิตมีอย่างเดียว คือ รู้แจ้งอารมณ์ที่ปรากฏ ไม่ใช่รู้อย่างปัญญาซึ่งเป็นความเห็นสูงกว่า ไม่ใช่ตัวตน แต่ไม่ว่าอารมณ์ปรากฏทางใด จิตรู้อารมณ์นั้น เป็นสภาพที่เป็นใหญ่ในการรู้ ส่วนเจตสิกอื่นๆ ก็เกิด ทำกิจของเจตสิกนั้นๆ ตามหน้าที่

เช่น เวทนา ความรู้สึก เป็นสภาพที่เป็นอินทริยด้วย เป็นใหญ่เพราะเหตุว่า ถ้าสุขเวทนาเกิดขึ้นขณะใด เจตสิกและจิตซึ่งเกิดขึ้นร่วมด้วยเป็นสุขหมด เป็นไปตามเวทนาเจตสิก ที่เราใช้คำว่า“สหนคตัง”ทุกครั้งทีพุดถึงจิตดวงหนึ่งดวงใด จะต้องมิเวทนาเจตสิกกำกับทุกครั้ง ให้รู้ความต่างกัน เพราะฉะนั้น เวลาที่ใช้คำว่า “โสมนัสสสหนคตัง” เป็นสภาพของความรู้สึก ซึ่งดีใจ เป็นสุขทางใจ ทำให้เจตสิกและจิตที่เกิดร่วมด้วยเป็นสุข ขณะนั้นจะมีความรู้สึกเป็นสุขชัดเจน เป็นอินทริย ๑ ในอินทริย ๒๒ ทุกอย่างเป็นไปกับการรู้สึกนั้น ถ้าเกิดตรงกันข้าม กำลังสบาย ๆ ทุกอย่าง ได้รับข่าวร้ายกะทันหัน ทุกขเวทนาเกิด ทุกอย่างที่เกิดกับจิตขณะนั้น จะเฉย ๆ หรือว่าจะโสมนัสไม่ได้เลย เมื่อเวทนาเป็นอย่างไร สภาพธรรมอื่นที่เกิดร่วมด้วยก็เป็นไปกับเวทนานั้น

นี่คืออินทริย ๑ ซึ่งก็เป็นขันธ ๑ ซึ่งต่อไปคงจะเพิ่มเติมได้ว่า คงไม่มีใครลืมว่าปรมาตถธรรมมี ๔ คือ ๑. จิต ๒. เจตสิก ๓. รูป ๔. นิพพาน

ที่นี้จิตเป็น ๑ ไม่ว่าจิตเกิดขึ้นขณะใด ก็เป็นใหญ่ เป็นประธาน ในการรู้อารมณ์เป็นวิญญานขันธ ใช้อีกคำหนึ่ง สักครูท่านอาจารย์สมพรคงจะให้ความหมายของ

วิญญาณกับขันธ แต่ดิฉันก็คงจะอธิบายให้เข้าใจ แต่ว่าไม่ใช่ในเรื่องของพยัญชนะ หรือในเรื่องศัพท์

เมื่อสภาพธรรมไม่ได้มีน้อยเลย จิตแม้ว่าเป็นสภาพที่เป็นใหญ่ เป็นประธานในการรู้อารมณ์ แต่ก็เกิดไม่หยุด ตั้งแต่เกิดจนตาย มีไคร่กับประมาณได้ว่า จิตเกิดไปแล้วเท่าไร เพราะว่าเร็วแสนเร็ว ขณะนี้ทันทีที่เห็น ก็ไม่ใช่ขณะที่ได้ยิน แล้วระหว่างจิตเห็นกับจิตได้ยิน ทั้งที่มีวาระที่จะเกิดดับสลับต่อกัน จิตหลายขณะที่ห่างกัน แต่เสมือนว่าพร้อมกัน

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ความรวดเร็วของการเกิดดับของจิตเจตสิกแค่ไหน เพราะฉะนั้นจิตนับไม่ถ้วนเลย เกิดดับสลับต่ออยู่ตลอดเวลา แต่รวมแล้วก็คือประเภทเดียวกัน เพราะฉะนั้นเมื่อจัดเป็นกอง หรือเป็นส่วน จะแยกปรมัตถธรรม ๓ ซึ่งเกิดดับออกเป็น ๕ ส่วน

ปรมัตถธรรม ๓ คือ จิต เจตสิก รูป เป็นสภาพธรรมที่เกิดดับ ส่วนใดที่เป็นจิตเป็นวิญญาณขันธ เฉพาะจิตอย่างเดียวเป็นวิญญาณขันธ ๑ ส่วนแล้ว และก็เจตสิกถึงแม้ว่าจะมีต่างกันเป็นประเภท ๕๒ อย่าง เช่น โลภะก็เป็นเจตสิก โทสะก็เป็นเจตสิก วิริยะก็เป็นเจตสิก โมหะก็เป็นเจตสิก ทุกอย่างที่มีในชีวิตประจำวัน เมื่อไม่ใช่จิต แล้วเป็นนามธรรม เป็นเจตสิกทั้งหมด เราจะรู้หรือไม่รู้ จะเรียกชื่อหรือไม่เรียกชื่อก็ตาม เจตสิกก็ต้องเกิดขึ้นทำกิจของเจตสิกนั้น ๆ

เพราะฉะนั้นเจตสิกทั้งหมด มีใครรู้บ้างวันนี้ ๕๒ อย่าง แต่ที่รู้แน่ ๆ คือ เวทนา ไข้ไหม หรือเวทนายาก็ไม่รู้ เวทนาไม่รู้ไหม ความรู้สึกไม่รู้ไหม ถ้ามารู้สึกอย่างไร ตอบได้ไข้ไหม เสียใจตอบได้ ใครพูดอะไรหรือทำอะไรที่ไม่ถูกใจ จิตเศร้าหมอง เสียใจ น้อยใจ หรือคิดถึงเรื่องที่อาจทำให้เกิดความทุกข์แม้ผ่านไปแล้ว พอคิดขึ้น ก็ยังอาจจะเป็นความรู้สึกที่เศร้าหมอง เสียใจอีก ก็ได้

นี่แสดงให้เห็นว่า ทุกคนมีเวทนาเจตสิกเกิดกับจิตทุกขณะ แล้วก็รู้ลักษณะของเวทนาเจตสิก แต่ไม่รู้ว่าเป็นอะไร เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่งซึ่งเกิดกับจิต จะไม่เกิดที่อื่นเลย เจตสิกทั้งหมดต้องเกิดกับจิต เกิดในจิต เกิดพร้อมกันแล้วก็ดับพร้อมกัน แล้วก็รู้

อารมณ์เดียวกัน เพราะฉะนั้นเราก็แยกเวทนาซึ่งเป็นเจตสิกหนึ่ง ออกไปอีกพวกหนึ่ง เวทณาก็เกิดกับจิตทุกดวง ชาตินี้เวทณานับไม่ถ้วน เวทนาอะไรบ้าง

ตอบ ที่เป็น ที่เกิด จริง ๆ ก็เป็นอุเบกขา แต่ว่าถ้าสังเกตมาทั้งหมดก็มีทั้งนั้น

ส. ส่วนใหญ่พอถาม ก็เฉย ๆ ตั้งแต่เข้ามา ก็เฉย ๆ เสียมากเลย นาน ๆ ก็ โสมนัสนิดหนึ่ง หรือว่าโทมนัส ก็แล้วแต่เหตุการณ์ บางคนก็เจ้าทุกข์ คิดมาก ไม่มี ความสุขเลย คิดแต่เรื่องทุกข์ ๆ ทั้งนั้นเลย เรื่องสุข ๆ ไม่คิด ก็มี ขณะนั้นก็แสดงว่า สำหรับคนนั้น โทมนัสเวทณาก็ออกจะมากพอ ที่จะรู้ได้ว่าเป็นคนเจ้าทุกข์ บางคนก็รื่น เริง ไม่ทุกข์เลย ทุกอย่างสบาย หัวเราะ ร้องเพลง จะสังเกตได้ใครร้องเพลงทั้งวัน เวทนา เป็นอย่างไร ขณะที่กำลังร้องเพลง เฉย ๆ ได้ไหม น้อย ยาก เพราะเหตุว่า เวลาร้องเพลง ก็แสดงถึงความรู้สึกที่เป็นสุข เพราะฉะนั้นก็แสดงให้เห็นว่าความรู้สึกทั้งหมด จัดเป็น พวกหนึ่ง คือ เป็นพวกความรู้สึก คือ เวทนาชั้น หรือกองของเวทนา

เพราะฉะนั้นแม้ว่าปรมัตถธรรมจะมี ๓ แต่จำแนกเป็นชั้น ๕ ชั้น ชั้น ๑ คือ ชั้นแรก ขอบุติตามลำดับ คือ รูปชั้น จิตเป็นสภาพรู้ รูปไม่รู้อะไรเลย เพราะฉะนั้นเมื่อ จิตเป็นสภาพรู้ และในภุมิที่มีชั้น ๕ ก็มีรูปเยอะแยะเลย เพราะฉะนั้นจิตจะรู้อะไรส่วน ใหญ่

สุริย์ จิตรู้เวทนา

ส. ส่วนใหญ่คะ ตั้งแต่เข้ามา คือ ในภุมิที่มีชั้น ๕ ไม่ใช่มีแต่นามชั้น คือ จิตเจตสิก มีรูปด้วย หรือปรมัตถธรรมที่เกิดขึ้นมี ๓ อย่าง คือ จิต เจตสิก รูป จิต เจตสิกเป็นสภาพรู้อารมณ์ แล้วก็ในภุมิที่มีรูป อย่างโลกเราเวลานี้ ส่วนใหญ่จิตจะรู้ อะไร

สุริย์ รู้รูป

ส. รู้รูป เพราะฉะนั้นจิตรู้รูปตลอด เวลาที่ไม่มีการคิดนึก หรือว่าละเอียด ต่อไป ๆ ก็จะมีวังค์อะไร ๆ ก็ยังไม่ขอกล่าวถึง กล่าวถึงเพียงหยาบ ๆ พอที่จะฟังและ เข้าใจได้ในขณะนี้ว่า ชีวิตส่วนใหญ่ของเราไม่ปราศจากรูป ในภุมิที่มีชั้น ๕ มนุษย์ เทวดา รูปพรหม ถึงแม้เป็นรูปพรหมก็ยังมีรูป แต่ว่ารูปพรหมไม่ติดข้องในรูป แต่ในภุมิ ของคนที่ไม่ใช่รูปพรหมบุคคล จะมีความติดข้องในรูปที่ปรากฏ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย

มีใครไม่ต้องการรูปร่าง มีไหม อยากได้รูป ตลอด เมื่อไหร่ก็ได้รูปพรต ขณะเห็นก็ได้รูปที่ปรากฏทางตา ถ้าใครติดมาก ๆ ก็เปิดเพลงเพราะ ๆ ถ้าใครติดมากกว่านั้น ก็ให้มีกลิ่นหอม ๆ ด้วย นอกจากรสอร่อย สีสวย เสียงเพราะ กลิ่นหอม สัมผัสยังต้องสบาย อากาศต้องไม่ร้อนเกินไป ไม่หนาวเกินไป

สุริย์ เสียง อย่างธรรม เราถือเป็นรูปด้วย

สุ. อะไรวะคะ

สุริย์ เสียงที่คนฟังธรรมก็เป็น เสียง....

สุ. เสียง จะเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ต้องเป็นเสียง

สุริย์ ต้องเป็นเสียง ถ้าเป็นธรรม เป็นบัญญัติแล้ว

สุ. คะ ต้องแยกปรมาัตถ์กับบัญญัติ ปรมาัตถ์ คือ สิ่งที่มีจริง อาศัยเหตุปัจจัย เกิดขึ้น แล้วดับไป ทุกขณะ

โดยนัยของพระสูตร จะเห็นได้ว่าพูดถึงเรื่องชั้นมาก เพราะเหตุว่าแม้ว่าจะมีจิตมากมายหลายประเภทแล้วก็มีเจตสิกมากมาย มีรูปเยอะเยอะ แต่ก็กล่าวแสดงโดยนัยที่สามารถจะรู้ได้ เข้าใจได้ เช่น รูปชั้น เป็นกองรูป หมายความว่ารูปทุกชนิด รูปทุกประเภท รูปทุกอย่าง เป็นประเภทรูป จะเป็นนามธรรมไม่ได้เลย แยกออกไป ๑ พวกเลย ซึ่งใช้คำว่า ๑ ชั้น หรือ ๑ กอง ได้ใช่ไหมคะอาจารย์

สมพร ได้ครับ

สุ. เพราะฉะนั้นมีใครจะยกตัวอย่าง เมื่อเข้าก็ยกไปแล้ว ยกอีกได้ไหม รูปชั้นมีอะไรบ้างเท่าที่ทราบ เพิ่มเติมมีอีกไหมคะ

ที่นี้รูปมีมากกว่าที่เรารู้ ทางตาในขณะนี้ เป็นรูปแน่ ๆ ที่ปรากฏ แฉกอนที่สุดเลย เป็นธาตุชนิดหนึ่งด้วย ซึ่งกระทบกับจักขุปสาท มีจริง ๆ กำลังปรากฏให้เห็น นี่เป็นรูปชนิดหนึ่ง ทางหู เสียงก็มีจริง ๆ กำลังปรากฏให้รู้ เพราะฉะนั้นเสียงก็เป็นธาตุชนิดหนึ่ง เป็นรูปธาตุเพราะเหตุว่าเสียงไม่ใช่สภาพรู้ กลิ่นก็เป็นรูปชนิดหนึ่ง รสก็เป็นรูปชนิดหนึ่ง และรูปที่ปรากฏ รูปที่ปรากฏเป็นปกติประจำวันที่ทรงแสดงไว้ก็คือทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย

ซึ่งรูปทั้งหมดนี้ ทางใจรู้ด้วย ไม่ใช่แต่เฉพาะจิตที่เห็น จิตที่ได้ยินเท่านั้น แม้ว่า จิตเห็น จิตได้ยิน จะดับไปแล้ว จิตคิดก็สามารถที่จะรู้รูปนั้น ทางใจได้ด้วย

แสดงให้เห็นว่ารูปมีมาก แต่ว่าที่ปรากฏในชีวิตประจำวันมีเพียง ๗ รูป และรูป ทุกรูปไม่ว่าจะเป็นรูปอะไร รูปที่น่าพอใจหรือไม่พอใจ ก็อยู่ในประเภทของรูป หรือจะ เรียกว่า อยู่ในกองของรูป

เพราะฉะนั้นภาษาบาลีใช้คำว่ารูปขันธ์ คือ เป็นรูป เป็นกองรูป เป็นประเภทรูป ไม่เกี่ยวกับนามเลย แยกขาดจากนามโดยเด็ดขาด ไม่มีข้อสงสัยในขันธ์ที่ ๑ คือ รูปขันธ์

ขันธ์ที่ ๒ กล่าวถึงแล้ว เวทนาขันธ์ ประเภทความรู้สึกทุกชนิด จะเป็น ความรู้สึกประเภทใด ๆ ก็เป็นเวทนาขันธ์

เวทนาขันธ์ ได้แก่ ปรมาตถธรรมอะไร เจตสิก

ก็ประเภท ๑ ใน ๕๒

เจตสิกทั้งหมดมี ๕๒ นี้รู้ ๑ แล้ว อีกไม่นานก็คงครบ เพราะว่าเหลือน้อยลงทุกที ถ้ารู้ นี้ก็ขันธ์แล้ว ๒ หรือ ๓ วิญญาณขันธ์กล่าวถึงแล้วด้วย ว่าจิตทุกประเภทเป็น วิญญาณขันธ์ รูปทุกประเภทเป็นรูปขันธ์

เพราะฉะนั้นก็เหลือเจตสิกซึ่งจำแนกเป็น ๓ ขันธ์ เพราะเหตุว่ารูปเป็นรูปขันธ์ จิตเป็นวิญญาณขันธ์ เมื่อขันธ์มี ๕ รูปเป็น ๑ ขันธ์ จิตเป็น ๑ ขันธ์ ก็เหลือ ๓ ขันธ์ ซึ่งล้วนเป็นเจตสิก แต่ว่าใน ๓ ขันธ์ เฉพาะเวทนาขันธ์ ความรู้สึกเท่านั้นที่เป็นเวทนา ขันธ์

แล้วก็มีเจตสิกอีกเจตสิกหนึ่ง คือ สัญญาเจตสิก ซึ่งเป็นสภาพจำ มีไหม ลักษณะที่จำ ใครไม่มีบ้าง มีใครไม่มีบ้าง มีไหม แต่ก็ยังจำ จะเลื่อมหรือไม่เลื่อมก็ยังจำ ต้องเกิดกับจิตทุกดวง

เพราะสัญญาที่จำนี้เอง จึงทำให้ปรุงแต่ง เกิดสังขารขันธ์ ขวนขวายต้องการ แล้วแต่ว่าจะเป็นด้วยโลภะ ด้วยโทสะ ด้วยโมหะ ถ้าความรู้สึกนั้น ไม่ใช่ความสุขแล้ว สัญญาก็ไม่ได้จำ ก็คงจะไม่มีค่าสำคัญอะไร แต่ถ้าเป็นความรู้สึกเป็นสุข ต่างจาก ความรู้สึกที่เป็นทุกข์ ต่างกับความรู้สึกเฉย ๆ เพราะฉะนั้นทุกคนต้องการความรู้สึกที่

เป็นสุขหรือโสมนัส เพราะฉะนั้นที่โลกอยู่มาตลอดไม่ว่าก็กัปก็กัลป์ ก็ด้วยความต้องการของสุขเวทนา ซึ่งจะหาได้จากรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส

นี่คือ ชีวิตประจำวันจริง ๆ เพราะฉะนั้นให้เห็นความสำคัญของสภาพธรรมอีกอย่างหนึ่ง คือ สัญญาเจตสิกซึ่งจำ เพราะจำจึงชวนชวาย เจตสิกอื่นที่เหลือทั้งหมดเป็นสังขารชั้น

ก็เจตสิกเป็นสังขารชั้น ๕๐ เจตสิก

ทั้งหมดมี ๕๒ เป็นเวทนาชั้น ๑ เป็นสัญญาชั้น ๑ เจตสิก ๕๐ เป็นสังขารชั้น รูปเป็นรูปชั้น จิตเป็นวิญญาณชั้น ๑ ครบ ๕ ชั้น

ได้แก่ปรมาตถธรรม ๓ ๕ ชั้น ก็เป็นเรื่องเดียวกันทั้งหมด คือ เรื่องสิ่งที่มีจริง ๆ ในขณะนี้ เพราะฉะนั้นโดยวิธีที่เข้าใจลักษณะของสภาพธรรม ไม่ใช่ว่าเพียงฟังเรื่องหรือจำเรื่อง แต่ต้องเข้าใจตัวธรรมจริง ๆ ว่า มีธรรม มีปรมาตถธรรม ไม่ใช่มีเรื่องราว มีปรมาตถธรรม

ผู้ถาม ปัจจุบันมี ปรมาตถธรรม แต่ว่าบัญญัติ ฐัปปัญญิตีอยู่ ก็ปิดบัง

ส. เพราะฉะนั้นเราถึงต้องฟังเรื่องปรมาตถธรรม ที่มาที่นี้ทุกเดือน มาฟังเรื่องปรมาตถธรรม เรื่องสิ่งที่มีจริง ๆ เรื่องอื่นไม่สนใจ เดียวก็รู้เยอะเยอะ กลับไปก็คุยกัน เรื่องนั้นเรื่องนี้ อ่านหนังสือเรื่องนั้นเรื่องนี้ ดูโทรทัศน์ ล้วนแต่เป็นเรื่องราวของบัญญัติทั้งนั้น แต่โอกาสที่จะรู้ปรมาตถธรรม เพราะมีปรมาตถธรรมจึงมีบัญญัติ ทำให้เราสามารถที่จะรู้ได้ว่า สุข ทุกข์ หรือปัญหาของโลก หรือคนทั้งหมด อยู่ที่ไหน จะได้แก้ที่นั่น เพราะว่าถ้าไม่มีจิต ไม่มีเจตสิก ไม่มีสภาพรู้ ไม่เดือดร้อนเลย แต่เมื่อมีจิต มีเจตสิก ซึ่งเป็นสภาพรู้ แต่รู้ไม่ถูก ไม่ได้รู้ตามความเป็นจริง ไม่ได้เข้าใจถูก เพราะฉะนั้นจึงเป็นทุกข์

แม้แต่เป็นรูปก็เข้าใจว่า เป็นเรา เป็นเขา ถ้าจะโกรธคนอื่น ลองพิจารณาดูว่า โกรธอะไร กำลังเห็น โกรธสิ่งที่ปรากฏทางตา หรือว่าโกรธเสียง หรือว่าโกรธรูป หรือว่าโกรธอะไร เป็นเรื่องความนึกคิดทั้งหมด เพราะจริง ๆ แล้ว ขอให้ทราบทั่วกันว่า ทุกคนไม่ได้อยู่ในโลกหลายใบ แต่ทุกคนอยู่ในโลกของตัวเอง คือ จิตเกิดขึ้นแต่ละคนก็แต่ละขณะ แต่ละโลก เพราะฉะนั้นโลกนี้ เกิดดับสืบทอดสะสมกุศลหรืออกุศลประการใด โลกนั้น คือ จิตนั้นเกิดดับสืบทอดสะสมกุศล อกุศลประการใด ก็เป็นแต่ละโลก

เพราะฉะนั้นขณะนี้ ทุกโลกจะว่ามีหน้าตาต่าง หรือมีประตูดอยู่ ๕ บาน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้วก็ใจด้วยเป็นทางที่ ๖ จะเห็นได้ว่าเรามีการเห็น แล้วก็มีการได้ยิน สัมผัส สัมผัส แต่เรื่องที่คิดยาวนานมาก ยังเป็นคนนั้น เมื่ออาทิตย์ก่อนไปเชียงใหม่ ปีก่อนไป ที่ไหน ก็ยังเป็นเรื่องราว เป็นคน เป็นความจำ แต่จริงๆแล้วไม่มีเหลือเลย จิตใดเกิด แล้วดับทันที เกิดอีก รู้อารมณ์ที่ปรากฏ แล้วดับทันที สิ่งที่ปรากฏก็เล็กน้อย สภาพของจิตก็เล็กน้อย เมื่อดับแล้ว ก็ดับหมดทั้ง ๒ อย่าง ไม่มีอะไรเหลือเลย ทุก ๆ ขณะเป็นอย่างนั้น

ผู้ถาม ที่นี้เมื่อไม่ประจักษ์การเกิดดับของจิตย่อมมีแต่บัญญัติเป็นอารมณ์

ส. ประจักษ์นั้นะคะ ไม่ใช่ว่าตาเห็น หรือนั่งจ้อง แต่ความเข้าใจ ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น ละความไม่รู้ ลงไปที่ละเล็กทีละน้อย สภาพธรรมจึงจะปรากฏได้ ถ้ายังคงมีความต้องการ มีความไม่รู้ มีความงมงาย ก็ปิดบังสภาพธรรมอื่น ทั้ง ๆ ที่สภาพธรรมกำลังเกิดดับ

เพราะฉะนั้นหนทางเดียวที่จะประจักษ์ได้ คือ ความรู้เกิดขึ้น ละความไม่รู้และความต้องการให้เบาบางลง

เพราะฉะนั้นอริยสัจมี ๔ อริยสัจที่ ๑ คือ ทุกขอริยสัจ สภาพที่เกิดดับ เป็นทุกข์ คือ ไม่เป็นสิ่งที่น่ายินดี ติดข้อง ทำไม่ถึงต้องการสิ่งที่ชั่วคราวเหลือเกิน เพียงเกิด แล้วดับ แต่ก็ต้องการมาก เพราะเหตุว่าไม่ปรากฏว่าดับ เหมือนกับเกิดสืบต่อไปเลย ไม่ดับ นี่คือไม่เข้าใจจริง ๆ ว่า สภาพธรรมทุกอย่างเกิดดับ เพราะฉะนั้นถ้าเห็นจริง ๆ อย่างนี้ คือ เห็นทุกขอริยสัจ เมื่อเห็นแล้ว ละความต้องการความติดข้องในสิ่งที่เห็น แต่ว่ากว่าจะถึงจุดนั้น ต้องเริ่มตั้งแต่ ละความต้องการผล ไม่ใช่ไปนั่งทำ ไม่ใช่ไปนั่ง นอน แล้วก็เดิน แล้วก็ยืน เป็นวัน เป็นเดือน แต่ว่าขณะนี้ ที่กำลังฟัง มีความเข้าใจสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ เพราะสติเกิด และปัญญาขณะที่ฟังก็มีนิดหนึ่ง ฟังอีก สติเกิดอีก ปัญญาเข้าใจอีก สะสมไปเรื่อย ๆ จนกว่าสติจะระลึกลักษณะของปรมัตถ์ ซึ่งไม่มีอย่างอื่น ไม่ใช่วิธีอื่น ไม่ใช่ไปเห็นอย่างอื่น แต่เข้าใจถูกต้องขึ้น จึงจะเป็นปัญญา

ผู้ถาม คือหมายถึงเข้าใจ

ส. สภาพธรรมที่กำลังปรากฏเดี๋ยวนี้

ผู้ถาม อาจารย์บอกว่าปรมัตถธรรมที่เกิดเดี๋ยวนี้

ส. สั้นมาก เล็กน้อยมาก

ผู้ถาม เมื่อปัญญาตามระลึกไม่รู้ทัน ไม่สามารถจะรู้ในสภาวะที่สั้นนั้น

ส. ถูกต้องค่ะ

ผู้ถาม ก็จะไปดับอารมณ์ที่เป็นบัญญัติ ก็จะไปหลงอยู่ตรงบัญญัติ จึงไม่สามารถที่จะไปล่วงรู้ที่เป็นปรมาตถ์ที่เกิดก่อนหน้านั้นได้

ส. เพราะฉะนั้นการฟัง ต่อให้เป็นปริจเฉท ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ หนังสือเล่มนั้น หนังสือเล่มนี้ ก็เพื่อเข้าใจลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม จนกว่าจะเข้าใจจริง ๆ รู้ทั่วจริง ๆ ประจักษ์แจ้งจริง ๆ ว่า ทุกขณะนี้เป็นนามธรรมและรูปธรรม ก่อนที่จะประจักษ์การเกิดดับ

ผู้ถาม ต้องฟังให้เข้าใจก่อน

ส. ถูกต้องค่ะ นี่คือการอบรม

ผู้ถาม เมื่อเข้าใจถูกแล้ว เมื่อมีสภาพธรรม

ส. สังขารขันธ์ ไม่ใช่เราทำ แต่เจตสิก ๕๐ ซึ่งเป็นสังขารขันธ์ ขณะนี้ดับแล้ว ก็ปรุงแต่งให้สภาพธรรมขณะต่อไปเกิด แล้วกลับไปบ้าน ก็สภาพธรรมนี้แหละ เกิดดับ ทั้งจิตเจตสิก สังขารขันธ์ก็ปรุงแต่ง วันนี้ถ้าใครกลับบ้านแล้วนึกถึงจิต สังขารขันธ์ปรุงแต่งแล้วให้เกิดนึกถึงจิต ถ้าขณะต่อไปหรือพຼ່ງนี้ เกิดมีการระลึกลักษณะของปรมาตถ-ธรรม ให้ทราบว่สังขารขันธ์ปรุงแต่ง ให้สติเกิดระลึกลักษณะปรมาตถธรรม ไม่มีใครที่จะไปทำอะไรได้เลยสักอย่างเดียว แต่ให้เข้าใจจริง ๆ ว่าเป็นเรื่องของธรรม คือ จิต เจตสิก รูป

เพราะฉะนั้นรู้จักตัวสังขารขันธ์หรือยัง ถ้ารู้จักตัวสังขารขันธ์ จะทำอะไรอีกไหม หรือค่อย ๆ เข้าใจขึ้นว่า ไม่มีใครทำ แต่ว่าเป็นสังขารขันธ์ที่เกิดดับสืบต่อ ทำกิจการงานของสังขารขันธ์นั้น ๆ

ผู้ถาม เมื่อรู้จักตัวสังขารขันธ์แล้วก็จะทำให้

ส. ละความเป็นตัวตน ที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ผู้ถาม แล้วจะไปมีสังขารขันธ์ที่เกิดขึ้นแล้ว จะระลึกถึงสภาพรู้

ส. ก็แล้วแต่สังขารขันธ์ ขณะนี้ถ้าโลภะจะเกิด สังขารขันธ์ปรุงแต่งให้เกิด โลภะ มีใครทำอะไรได้ เพราะขณะนี้โทสะจะเกิด สังขารขันธ์นั่นเองปรุงแต่งให้ขณะนี้ โทสะเกิด ให้ทราบว่า ทุกขณะที่มีสภาพธรรมเกิด มีปัจจัยปรุงแต่ง ซึ่งไม่ใช่เราทำ แต่ว่า ปัญญาสามารถที่จะเริ่มเข้าใจได้ว่า ขณะนั้นไม่ใช่เรา แต่ว่าเป็นสภาพธรรมแต่ละอย่าง ซึ่งอาศัยกันเกิดขึ้น

ผู้ถาม แล้วสภาพธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่สามารถที่จะทำ

ส. ดับแล้วละ เกิดแล้วทำหน้าที่ของสภาพธรรมนั้น แล้วดับเลย ไม่มีตัว อีกตัวจะไปนั่งทำอะไรเลย

ผู้ถาม อันนั้นก็สภาพธรรม เช่น ความดีใจหรือความเสียใจที่เกิดขึ้นแล้ว และก็ ดับไปทันที เมื่อไม่ได้ใส่ใจ ไม่คิดว่าสภาพธรรมที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นแล้วดับไปแล้ว

ส. ไม่รู้ ขณะนี้ที่กำลังเกิดดับ ก็ไม่รู้กันอยู่นี่แหละ ใช่ไหมคะ

ผู้ถาม ใช่ครับ เพราะว่าไม่ได้ฝึก

ส. เพราะว่ายังไม่ได้อบรมพอที่ประจักษ์แจ้ง ถ้าอบรมพอที่ประจักษ์แจ้ง ได้ ถ้าถามเวลานี้ คงจะตอบได้ว่าขันธ์มีเท่าไร & อะไรบ้าง รูปขันธ์ ๑ เวทนาขันธ์ ๑ สัญญาขันธ์ ๑ สังขารขันธ์ ๑ วิญญาณขันธ์ ๑ รู้จริง ๆ หรือเปล่า ตอบได้แน่นอน แค่ & ใครจะตอบไม่ได้ ปรมัตถธรรม ๓ ใครจะตอบไม่ได้ แต่ว่ารู้จริง หรือเปล่า ปัญหาอยู่ที่นี้

เพราะฉะนั้น การศึกษาต่อไป การฟังต่อไป เพื่อให้รู้จริง ๆ ในนามธรรม ใน รูปธรรม ในจิต ในเจตสิก ในรูป ในขันธ์ & เพราะว่าเราตอบได้ไม่ใช่ตัวตน นามธรรม ได้แกจิต เจตสิก แล้วก็รูปไม่ใช่สภาพรู้ ขณะนี้กำลังเห็น ตอบได้ว่าเป็นรูป แล้วก็มี สภาพธาตุรู้กำลังเห็น นี่เป็นอาการของธาตุรู้ ตอบได้ แต่ว่ารู้จริง ๆ หรือเปล่า

เพราะฉะนั้นการศึกษาดูธรรม ไม่ใช่รู้ชื่อ หรือจำชื่อ แต่เข้าใจ จนกระทั่งซึมซาบ จนกระทั่ง สติ สามารถที่จะระลึกลักษณะที่เป็นปรมัตถ์ แล้วเห็น และเข้าใจ ในสภาพที่เป็นปรมัตถ์ว่า เป็นปรมัตถ์ นี่คือ จุดประสงค์ของการศึกษาดูธรรม ซึ่งเป็นสังฆธรรม เป็น ธรรมที่จะถึงความสงบจากกิเลส จากความไม่รู้

การศึกษารวมต้องเข้าใจ จะฟังเรื่องอะไร จะอ่านเรื่องอะไร แต่ไม่พลาดจากการที่รู้ว่า ศักยภาพธรรมที่กำลังมีจริงในขณะนี้ เพื่อเข้าใจในความไม่ใช่ตัวตน แม้ว่า เป็นสภาพธรรมที่มีจริง ก็เกิดดับ แล้วก็มีลักษณะที่ต่างกัน ที่แยกขาดจากกัน เป็นนามธรรมและรูปธรรม ต้องรู้อันนี้ก่อน ก่อนที่จะไปรู้ชื่อต่าง ๆ ต้องรู้ในอาการที่ต่างกัน

ผู้ถาม ทั้งหมดก็เป็นข้อธรรมที่ต้องรู้ใช่ไหม

ส. ถ้าศึกษาต่อไปจะทราบว่า ขณะที่จิตดวงหนึ่งๆเกิดขึ้น จะต้องมียุติเลิกละ เกิดร่วมด้วยอย่างน้อย ๗ ดวง แต่ใน ๗ ดวงไม่ปรากฏลักษณะ นอกจากเวทนาและสัญญา เพราะฉะนั้นก็จะเห็นได้เลยว่า เวทนาเกิดอยู่และก็เป็นความสำคัญ เพราะเป็นความยึดมั่น ความติดข้องในสภาพซึ่งรู้สึก เมื่อเป็นสภาพซึ่งรู้สึกแล้ว ก็เป็นความสำคัญทีเดียวว่า อยากจะมีความรู้สึกที่เป็นสุขเท่านั้น ถ้าไม่ได้ ก็ขอเพียงเฉย ๆ ก็ยังดี แต่อย่าให้ถึงกับทุกข์หรือโศกเศร้า นี่ก็แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเวทนา

นอกจากนั้น สัญญาซึ่งเกิดกับจิตทุกดวง จำทุกอย่างทุกสิ่งทุกอย่างที่จิตรู้ แล้วแต่ว่าจิตขณะนั้นรู้อะไร สัญญาก็จำสิ่งนั้น เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ แม้หลักก็ยังมีสัญญาที่จำเรื่อง แล้วก็นึก ตริ ก็นึกไป ต่าง ๆ นานาเพราะความจำ นี่ก็แสดงให้เห็นว่า สภาพธรรมที่ช่วยปรุงแต่งเกื้อกูลสังขารขันธ์ ก็คือสัญญาเจตสิกนั่นเอง เพราะเหตุว่าสัญญาเจตสิกเกิดกับจิตทุกดวง แต่ว่าสังขารขันธ์อื่น ๆ สติบางครั้งก็เกิด บางครั้งก็ไม่เกิด โสภะบางครั้งก็เกิด บางครั้งก็ไม่เกิด แล้วแต่ว่าจะมีปัจจัยให้สภาพธรรมใดเป็นสังขารขันธ์อื่นใน ๕๐ ดวงเกิด ก็เกิด แต่ว่าสภาพของเวทนามีสัญญาเป็นสิ่งที่สำคัญ

เวลานี้กำลังเห็น รู้ลักษณะของเจตนาใหม่ มี แต่ว่ารู้ใหม่ กำลังเห็น แม้มีเจตนาเจตสิก แม้มีผัสสะเจตสิก แม้มีมนสิการเจตสิก รู้ใหม่ เจตนาเป็นสภาพที่จงใจ ขวนขวายกระทำกิจนั้นให้สำเร็จ ขณะที่กำลังเห็นก็ต้องมีเจตนาเจตสิก แต่ว่าเป็นชาติวิบาก เพราะว่าจิตเห็นเป็นวิบาก ยังไง ๆ ใครจะไม่ให้เจตนาที่เป็นวิบาก เกิดกับจักขุวิญญาณ จิตไม่ได้ เพราะว่าเหตุว่ากรรมทำให้จิต ซึ่งเป็นวิบากและเจตสิกซึ่งเป็นวิบากเกิดขึ้น เพราะว่าจิตที่เป็นวิบากจะเกิดโดยไม่มีเจตสิกที่เป็นวิบากเกิดไม่ได้ จิตกับเจตสิกต้องเกิดร่วมกัน ถ้าจิตเป็นวิบาก เจตสิกต้องเป็นวิบาก จิตเป็นกุศล เจตสิกต้องเป็นกุศล จิตเป็นอกุศล เจตสิกต้องเป็นอกุศล

เพราะฉะนั้นกำลังเห็นแม้ว่ามีเจตนา ก็ไม่ปรากฏ ไม่มีความรู้สึก เพราะฉะนั้นความรู้สึกเป็นสภาพที่เด่น เห็นได้ บอกได้ อย่างเวลานี้จะถามคุณสุพรรณิภา ว่า รู้สึกอย่างไร เฉย ๆ ตอบได้ เจตนาอะไร บอกได้ไหม เจตนา เจตนาอะ เจ ตะ นา เมื่อก็บอกเรื่องเจตนา เห็นไหมคะ เพราะฉะนั้นเมื่อไม่รู้ ไม่ปรากฏก็ไม่ยกเป็น ๑ ชันท์ แต่ว่าเป็นสังขารขันธนั้นแน่นอน

ผู้ถาม เพราะเวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหาอย่างนี้จะมีผลไหม

สุ. มีค่ะ เพราะเหตุว่ามีความรู้สึก ถึงได้มีความต้องการ

นิภัทร เป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา เวทนาปัจจัยาตัณหา ตัณหาเมื่อมีเพราะเวทนาเป็นปัจจัย ส่วนสัญญา เพราะตัวนี้ทำให้เราคิดเรื่องราวได้ ๑๐๘ คือ ถ้าไม่มีตัวนี้เราคิดอะไรไม่ได้เลย เพราะเราจำอะไร ๆ ต่ออะไรมา จิตคิดเป็นเรื่องเป็นราว..

สุ. คุณสุพรรณิเคยคิดเรื่องเก่า ๆ ไหม ถ้าไม่จำเรื่องนั้นไว้ จะคิดอีกไหม ก็ไม่คิด และเวลาคิด ปปรุงแต่งความรู้สึกเรื่องราวในขณะนั้นให้เป็นจริงเป็นจัง เป็นสุข เป็นทุกข์อะไรบ้างไหม นี่ก็แสดงให้เห็นว่าขณะที่จำ แล้วคิด แล้วแต่ว่าโลภะจะปรุงแต่งเรื่องของโลภะทั้งนั้นเลย หรือว่าโทสะจะปรุงแต่ง เรื่องของโทสะทั้งนั้นเลย หรือเรื่องของปัญญา ปัญญา ก็จะไตร่ตรองธรรม ตื่นขึ้นมาก็ยังคิดเรื่องจิต เรื่องเจตสิก เรื่องสภาพธรรมแต่ละอย่างเท่าที่ได้ฟังมา แล้วก็เข้าใจขึ้น

คุณหญิงฯ ลืมไปว่าเจตสิกนี้คือวิบาก

สุ. มิได้ค่ะ เจตนาเจตสิกเกิดกับจิตทุกดวง

คุณหญิงฯ แต่เป็นวิบาก

สุ. ถ้าเกิดกับวิบากจิต เป็นวิบาก ถ้าเกิดกับกุศลจิต เป็นกุศล ถ้าเกิดกับกิริยาจิต เป็นกิริยา

คุณหญิงฯ เป็นได้ทั้ง ๔ ขาดิ

สุ. การศึกษาธรรมต้องท่องใหม่คะ ต้องเข้าใจ

ประทีป หลังจากทีอาจารย์บอกว่าขันท์ ๕ รู้จริง ๆ หรือเปล่า รู้จริง ๆ ขนาดไหน

สุ. ขณะที่รู้ว่าเป็นปรมัตถธรรม ไม่ใช่ตัวตน

ประทีป ถ้าไม่ใช่ตัวตนแล้วเป็นอะไรครับ

ส. เป็นปรมัตถธรรมแต่ละอย่าง อย่างนั้นเราจะเรียนเรื่องจิตทำไม เราจะเรียนเรื่องเจตสิก เรียนเรื่องรูปทำไม ถ้าเราเรียนแล้วไม่รู้ แต่ก่อนเป็นตัวตน แต่เดี๋ยวนี้เข้าใจแล้วว่า ตัวตนไม่มี แต่มีจิต มีเจตสิก มีรูป

ประทีป แล้วเดี๋ยวนี้ยังมีชั้น ๕ อยู่

ส. ต้องมีค่ะ

ผู้ถาม เมื่อครูท่านอาจารย์อธิบายคำว่า ชั้น ๕ แล้วน้องที่มาใหม่ ก็มาฟัง รูปชั้น เวทนาชั้น สัญญาชั้น พอถึงสังขารชั้น น้องเขาบอกว่างงมาก อยากจะขอความรู้เรื่องชั้น ๕ เพิ่มเติม

ส. โลกะ ความติดข้อง ตัองการ มีไหมวันนี้ โทสะ ความไม่ชอบ ขุนเคืองใจมีไหมวันนี้ ศรัทธามีไหมวันนี้ ทั้งหมด คือ สังขารชั้น สำหรับเวทนาชั้น กับสัญญาชั้นต้องเกิดกับจิตทุกดวง ถึงแม้สังขารชั้นบางดวงก็เกิดกับจิตทุกดวง แต่ลักษณะอาการไม่ปรากฏ เพราะฉะนั้นการฟังธรรม ฟังแล้วเข้าใจในสิ่งที่กำลังมี ให้เราทำได้ ถ้าขณะนี้ไม่มีโทสะ มีลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏให้รู้ได้ว่า ไม่ใช่เวทนาชั้น เป็นความหยาบกระด้างของจิต

เพราะฉะนั้น เราก็ต้องมีความละเอียดที่จะต้องฟังแล้วก็รู้ความต่างกันว่า ถ้าเป็นเวทนาแล้ว หมายความว่าสภาพที่รู้สึก เป็นความรู้สึกซึ่งมีตลอดเวลา เมื่อจิตเกิดขึ้น ขณะใดต้องมีเวทนาเจตสิกเกิดร่วมด้วยในขณะนั้น สัญญาเจตสิกก็จำ เราจำตลอด เดินเข้ามาในห้องนี้ก็ถูก เห็นอะไรก็หยิบถูกหมดทุกสิ่งทุกอย่าง นั่นคือ สัญญาจำหมดทุกอย่าง ส่วนสังขารชั้นจะปรุงแต่งว่า ทั้ง ๆ ที่จำได้ รู้สึกแล้ว ยังมีโลกะ หรือโทสะ หรือความติดข้อง หรือมีกุศล หรือมีเมตตา หรือมีความพยายาบท นั่นก็เป็นเรื่องของสังขารชั้น เพราะฉะนั้นเจตสิกที่เหลือ ๕๐ ดวง ก็ไม่อยากจะให้ลบหรือไม่ต้องลบก็ได้ เพราะว่าเจตสิกมี ๕๒ เป็นเวทนาชั้นเสีย ๑ เป็นสัญญาชั้นเสีย ๑ ที่เหลือก็เป็นสังขารชั้น ๕๐

อาจารย์สมพรคะ มีผู้ถามสังขารคะ สังขารแปลว่าอะไร

สมพร สังขารอย่างทีอาจารย์เคยพูดบ่อย ๆ แปลว่าการปรุงแต่ง สังขาร แปลว่าการปรุงแต่ง

ส. ไม่ได้จำเเนย ๆ อย่างโลหะเกิดขึ้น ไม่ได้จำเเนย ๆ ไม่ได้จำเเนยที่เรา ต้องการเเนย ๆ ยังปรุงแต่งว่าจะทำยังไง อย่างสมมุติว่าจะทำอาหารให้อร่อย สัญญา ก็ จำว่า รสนี้อร่อย แล้วก็ยังมีสังขารชั้นที่ปรุงอีกกว่าให้เป็นยังไง เพราะฉะนั้นก็เป็น เรื่องของเจตสิกอื่น ๆ ๕๐

คุณหญิงฯ กราบเรียนท่านอาจารย์ว่า ให้คำที่มีประโยชน์กับเพื่อนที่มาในวันนี้ และผู้ที่มาใหม่ ขอกราบท่านอาจารย์ก่อน

ส. ทุกคนที่มาที่นี่ ก็คือ เพื่อที่จะได้ฟังพระธรรม ที่พระผู้มีพระภาคได้ทรง แสดงไว้ แล้วก็เป็นการสนทนาธรรมที่เป็นกันเอง เพราะฉะนั้นทุกคนก็สบาย ๆ แล้วก็ พยายามฟังด้วยความตั้งใจ ถ้ามีอะไรที่สงสัยหรืออะไร ก็ขอเชิญซักถามเพื่อความ เข้าใจขึ้น เพราะว่าจุดประสงค์ของการฟังธรรมเพื่ออย่างเดียว คือ เพื่อเข้าใจจริง ๆ ไม่ใช่เพื่อเหตุอื่น

ในคราวก่อนจำได้ว่า ค้างอยู่ที่เรื่องการเคารพธรรม ที่นี้เรื่องของ การฟังธรรม หรือการเคารพธรรมนี้ ถ้าเราจะคิดเเนน ๆ ก็รู้สึกว่าเป็นเรื่องซึ่งเราเคารพอยู่แล้ว หรือว่า เราก็มีการฟังอยู่แล้ว แต่ถ้าเราจะคิดให้ลึกจริง ๆ เราก็จะเห็นความต่างกันของบุคคลที่ ฟังธรรมในครั้งนั้น กับบุคคลที่ฟังธรรมในครั้งนี้นี้ เพราะว่าคนที่ฟังพระธรรมในครั้งนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อไปเฝ้าแล้ว เมื่อไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้ว พระผู้มีพระภาคจะตรัสว่า จงตั้งใจฟัง เราจะแสดง หรือเราจะกล่าว

นี่ก็แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่พระองค์จะกล่าวไม่ใช่สิ่งซึ่งใครเพียงฟังเเนน ๆ แล้วก็คิด ว่าเข้าใจ แต่ว่าจะต้องมีความตั้งใจจริง ๆ ที่จะฟังให้เข้าใจในสิ่งที่ได้ยินได้ฟัง มีคำอุปมา ว่า การตั้งใจฟังพระธรรม เพราะเหตุว่าพระธรรมเป็นสิ่งที่ยากแล้วก็ละเอียด แม้ว่า เป็นสิ่งที่กำลังปรากฏ แต่ถ้าพระผู้มีพระภาคไม่ทรงตรัสรู้ ไม่ทรงแสดง เราจะไม่มีความ เข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้

เพราะฉะนั้นผู้ใดก็ตามที่มีโอกาสที่จะได้ฟัง ควรที่จะมีความตั้งใจฟัง อุปมา เหมือนกับหยอดน้ำมันไขข้อของราชสีห์ลงในหลอดทองที่แสนเล็ก ลองคิดดู สิ่งที่ได้ยิน

ทางหู กว่าที่จะค่อย ๆ ไตร่ตรองพิจารณาจนกระทั่งถึงใจ หมายความว่าเข้าใจจริง ๆ ไม่ใช่ว่าฟังเฉิน ๆ หรือว่าบางคนก็อาจจะคุยกัน กลายเป็นว่าเรื่องที่คุยสำคัญกว่าพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงถึง ๔๕ พรรษา จากการที่ได้ทรงบำเพ็ญพระบารมีถึง ๔ อสงไขยแสนกัป หลังจากที่ได้ทรงได้รับพยากรณ์จากพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าที่ปึงกร ไม่นับก่อน ๆ นั้น

นี่ก็แสดงให้เห็นว่า โอกาสที่จะได้ฟังพระธรรมไม่ใช่ว่าใครก็มีโอกาส แต่ต้องเป็นผู้ที่ได้สะสมปัจจัยในอดีตมาแล้ว จึงสามารถที่จะมีโอกาสที่จะได้ยินได้ฟัง แต่ว่าการได้ยินได้ฟังก็ไม่เท่ากับผู้ที่มีการศึกษาที่ได้สะสมมาแล้วพร้อมกับปัญญา ที่จะเห็นคุณค่าของพระธรรมจริง ๆ ว่า แต่ละคำที่พระผู้มีพระภาคตรัสแสดงเป็นสิ่งที่คนอื่นแสดงไม่ได้ ถ้าไม่มีการศึกษาจริง ๆ ไม่ว่าจะเป็น นักปราชญ์ และก็มีความสามารถ ผู้คนยกย่องสักเท่าไรก็ตาม แต่ว่าเขาไม่สามารถจะรู้ความจริงที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงซึ่งเป็นสัจธรรม

เพราะฉะนั้นก็จะเห็นได้ว่าศรัทธาของคนในครั้งก่อน ก็จะต่างกันอย่างคนในครั้งนี้ เพราะว่าคนในครั้งก่อน เพียงได้ยินคำว่า “พุทโธ” ความปลาบปลื้มปิติ ที่ได้มีผู้ที่รู้แจ้งอริยสัจธรรม ซึ่งอริยสัจธรรมเป็นสิ่งที่มียู่ แต่ไม่รู้ จนกว่าจะได้ฟังพระธรรม

เพราะฉะนั้นสัจธรรม ธรรมะ สิ่งที่มีจริง พระผู้มีพระภาคไม่ได้ทรงแสดงสิ่งซึ่งไม่มีจริง ให้เราไปทำสิ่งที่ไม่จริงให้เกิดขึ้น แล้วหลงพอใจในสิ่งที่เราทำให้เกิดขึ้น แต่ว่าธรรมเป็นสิ่งที่กำลังมี กำลังปรากฏ เพราะฉะนั้นการฟังพระธรรมตั้งใจ เหมือนกับหยอดน้ำมันไข่อราชสีห์ซึ่งหายากลงในหลอดทองที่แสนเล็ก แล้วก็ไม่ต้องไปจำเรื่อง จำนวน หรืออะไร ฟังก่อน ให้เข้าใจจริง ๆ แม้แต่ภาษาที่ใช้ก็ไม่ต้องกังวล เพราะบางคนบอกว่าไม่รู้ภาษาบาลี พอฟังภาษาบาลีแล้วไม่เข้าใจเลย อย่าไปคิดอย่างนั้น เพราะว่าธรรมไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาอะไรเลย ก็เป็นธรรม เช่น แท้ มีจริง ใครที่มีกายปสาทกระทบ ต้องรู้จักสภาพนั้น โดยที่ว่ามันไม่จำเป็นต้องใช้คำว่าแข็ง หรือเปลี่ยนชื่อเป็นอย่างอื่นก็ได้

เพราะฉะนั้นก็จะเห็นได้ว่าภาษามาทีหลัง ขอให้เราเข้าใจสภาพธรรมจริง ๆ ในขณะนี้ ต้องในขณะนี้ด้วย เพราะว่าชีวิตดำรงอยู่ที่ละ ๑ ขณะจิต ขณะจิตใดที่ผ่านไป แล้ว จะไม่กลับมาอีกเลย เมื่อใครอยู่ข้างนอกห้อง กำลังจะก้าวเข้ามาในห้อง ก็จะเห็น

ได้ว่าไม่ใช่ขณะก่อนนั้นที่อยู่นอกห้อง หรือแต่ละก้าว แต่ละขณะ ก็จะเห็นได้ว่าเป็นสภาพธรรมซึ่งเกิด แล้วก็ดับไป แล้วไม่กลับมาอีกเลย เพราะฉะนั้นความจริงซึ่งเป็นสัจธรรมกำลังปรากฏเฉพาะหน้า นี่เป็นสิ่งที่จะต้องฟัง แล้วก็จะต้องทราบด้วยว่า สิ่งที่กำลังปรากฏเฉพาะหน้าจริง ๆ ในขณะนี้ เป็นสภาพธรรม ๒ อย่าง ที่มีลักษณะที่ต่างกัน ตอนนี้อยู่ที่ทุกคนลืมตัวเอง กำลังฟังเรื่องสภาพธรรม ๒ อย่าง ซึ่งมีจริง ๆ ถ้าไม่เห็นด้วยก็คัดค้าน

สภาพธรรม ๒ อย่างที่ว่านี้ ก็คือว่าสภาพธรรมอย่างหนึ่ง ไม่รู้อะไรเลยทั้งสิ้น มีไหมสภาพธรรมนี้ คุณหมอศรีพญช่วยยกตัวอย่างสภาพธรรมอะไรที่ไม่รู้อะไรเลยทั้งสิ้น

ศรีพญ เสียง

ส. เสียงไม่รู้อะไรเลย แต่เสียงมี มองเห็นเสียงไหม ไม่เห็น แต่เสียงมีจริงไหม มีจริง เพราะฉะนั้นเมื่อเสียงมีจริงเป็นธรรม เป็นสัจธรรมไหม

ศรีพญ เป็นสัจธรรม

ส. เป็นสัจธรรม แต่ยังไม่ถึงอริยสัจธรรม จนกว่าผู้ที่จะได้รู้แจ้งสภาพธรรมจริง ๆ ของสิ่งที่กำลังปรากฏในขณะนี้ เรื่องรูปธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ยาก สภาพธรรมใด ๆ ทั้งสิ้นซึ่งไม่ใช่สภาพรู้

ภาษาไทยคำว่า “รูปธรรม” ที่เราใช้กันในยุคนี้ ต่างกับความหมายในภาษาบาลี นี่เป็นสิ่งที่จะต้องเข้าใจว่าถ้าศึกษาธรรมแล้ว ต้องเข้าใจความหมายในภาษาธรรมอย่าปนกับภาษาไทยซึ่งเราเคยใช้